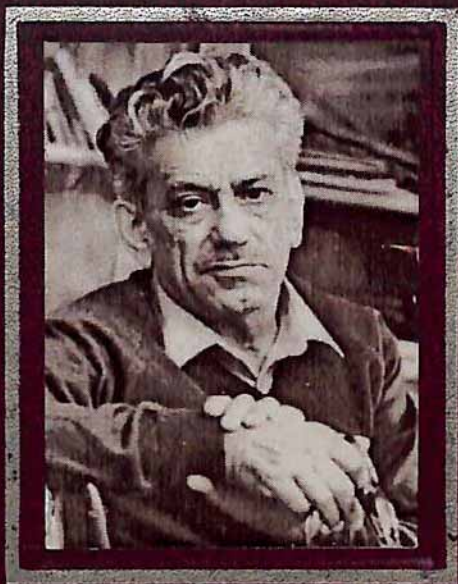

**Bəxtiyar
VAHABZADƏ**

**AĞIL BAŞQA,
ÜRƏK BAŞQA**

BƏXTİYAR VAHABZADƏ

**AĞIL BAŞQA,
ÜRƏK BAŞQA**

M.F.Axundov adına
Azərbaycan Milli
Kitabxanası

**"AZƏRBAYCAN"
NƏŞRİYYATI
BAKİ—2000**

B 15(2000)

Redaktoru
Azər Bağirov

B 15(2000)

Bəxtiyar Vahabzadə. Ağıl başqa, ürək başqa. — Bakı, "Azərbaycan" nəşriyyatı, 2000. — 288 s.

B 4804000000-015(2000) Sifarişlə
M 670(07)-2000

© "Azərbaycan" nəşriyyatı, 2000.

1998

SÖZ GÜLƏSMƏSİ

Didişmə, çəkişmə baş alıb gədir
Doğru da, yalan da qəzetlərdədir.
O, buna şər atır, bu ona böhtan.
Çətindir əyrini düzdən ayırmaq
Seçə bilməsək də, haqqı nahaqdan
Tapdanan millətin haqqıdır ancaq.

Mənafe, mənfəət hər şeydən öndə
Yalnız öz sözünü hər kəs haqq bilir.
Qəzet bir meydandır,

söz güləşində

Bu ona, o buna badalaq gəlir.

Təhqirlər, hədələr artır ilbəl
Düşmən kəsilibdir sağ öz soluna.
Hamı elə bilir, o, haqqa deyil,
Haqq öz haqqını da borcludur ona.

Qəzetdə nə qədər şəkil olarmış?
Elə bil şəkil də keçir hücumu.
Maşallah! Hamısı təvazökarmış
Dönüb qəzetlər də foto-alboma.

Bu nə həngamədir? Döndü büsbütün
Güləş meydanına bizim qəzetlər.
Heyif! Götürüldü aradan bu gün
Abır-həya kimi hüdudlar, hədlər.

Elə bil sözlər də utanır şərdən
Bu gün tüğyan edir söz güləşməsi.
Bulanır təhqirdən, acı sözlərdən
Ana dilimizin büllur çeşməsi.

Sabir nəzakəti çıxdı aradan
Qələm çirkab tökür, gor eşir indi.
Bayatı yaradan, dastan yaradan
Sözlər qəzetlərdə güləşir indi.

Ana dilimizin söz ulduzları
Yalan dumanında əriyir çin-çin.
Heyif sabahına, acı sözləri
Şirin sözlərindən çox olan dilin.

Dilə təzə sözlər əkilir bu gün
Pozulur söz ilə mənanın əhdi.
Ana dilimizdən çəkilir bu gün
Bayatı şirəsi, bayatı şəhdi.

Qələm yoldaşları, söz yoldaşları
Atır bir-birinə tənə daşları.
Daşlar atılanda, zərifliyindən
Sınır, çiliklənin sözün aynası.

Ürəkdə bəslənən qəzəbdən, kindən
Çirklənib bozarır üzün aynası.

Şair gözəl deyib: "Şirinliyindən
Ağzımda anamın südüdür bu dil"
Kim nə deyir desin, inanmışam mən
Bu dil böhtan dili, şər dili deyil.

Sabir nəzakəti çıxdı aradan
Qələm çirkab tökür, gor eşir indi.
Bayatı yaradan, dastan yaradan
Sözlər qəzetlərdə güləşir indi.

19 avqust, 1998.
Şəki.

*) Böyük türk şairi Y.Kamaldan

GÜMAN QALIB ALLAHA

Talan olmuş bir zaman ürəklərdə bəslənən,
Ümid ilə süslənən
O arzular, o kəmlər.
Körpülərin üstündən indi sel sular keçir,
Altındansa, adamlar.

İndi yalan and olub
Hər şey tərs-avand olub.
Yayın oğlan çağında
Buludlar yaman dolub.

Hamı düz yoldan qaçıb, əyri yola işləyir
Saatın əqrəbləri soldan sağa işləmir,
Sağdan sola işləyir.
Bu qaranlıq gecənin hələ sonu görünmür
Səhər dönür axşama, gecə səhərə dönmür.
Gündüzləri alışıb, gecələri sönmüşük
Biz ağlla hiss edib, ürəklə düşünmüşük.
Özlümüə qayıdır atdığımız oxumuz
"Toxam" - deyir acımız, "acam" - deyir toxumuz.
Alçalmağı heç kəsən toxunmur vüqarına
Qol götürüb oynayır bu millət ac qarına.
Bir-birinə uyuşmur sözümlə işimiz
Toyda ağı söyləyib, yasda gülüşürük biz.

"Xoşbəxtəm" deyənlərə dilənçi qaçqınıımız
Çadırından hay verir.

Ona bu "xoşbəxtliyi" bəxş eləyən kəslərə
Öz ömründən pay verir.

Nə gerimiz bəllidir, nə irəlimiz bizim
Əlimizin yerinə işləyir səhər, axşam
Yalnız dilimiz bizim.
Nə arxada, nə öndə məlum bir yerimiz yox
Hara getdiyimizdən vallah, xəbərimiz yox.-

Biz bir şeyi bilmədik:
Hər əsrin öz damarı, hər günün öz rüzgarı!
Bu günün qıfılına düşə bilməz, dünənin
Pas bağlamış açarı.

Ürək qalıb o tayda, güman qalıb bu tayda
Bir işıq istəyirik iynənin ucu boyda.
Ümidə də güman yox, ümid gümandan baha
Üzlər göyə tikilmiş, güman qalıb Allaha.

1 iyul, 1998.

TARİX

Yurdun hər küncündə bir tarix yaşar
Qorxuram itirə zaman tarixi.
Torpaqda əcdadın ayaq izləri
İtərsə, bürüyər duman tarixi.

Daşları dindirsek, daşlar dinəcək,
Nağıllar nağıldan haqqa dönəcək
Bizlər öyrənməsək kim öyrənəcək?
Bizlərdən fərasət uman tarixi.

Yalanı torpağa gömsən, kol bitər
Biz necə varıqsa, bizə o yetər.
Nəyimizə gərək doğruya bənzər
Fərziyyə tarixi, güman tarixi.

Oxuyaq daşları biz zaman-zaman
Həqiqət sıyrılısın bəzəkli dondan.
Gəlin, biz oyadaq qış yuxusundan
Torpağın altında yatan tarixi.

Mən çinar görmüşəm min bir yaşında
İlki var, cəddi var kəndalaşın da.
Keçdiyi yolu var, çırtma daşın da
Borcumuz tapmaqdır itən tarixi.

Dünənin şilləsi üzə dəyəndə
Təzə "mən" yaranır bugünkü "mən"də

Sabahı görürük, çözləyəndə
Bu gün günümüze çatan tarixi.

Uçaq qanadında öz adımızın
Bu ad şərəfidir övladımızın.
Bizə örnek olan əcdadımızın
Keçdiyi yollardır Vətən tarixi.

15 avqust, 1998.

YUXULUYAM, YUXULU

Boşalıram, dolmuram
Çaşdırmışam sağ-solu.
Axtarıram bulmuram
Allaha gedən yolu.

Neçə çatım mən ona?
Şeytan girir min dona.
Daş atır haqq yoluna
Azır Allahın qulu.

Özüm özümə qənim
İçimdədir düşmənim.
Yolumu kəsmiş mənim
Bağ çəpəri, dağ kolu.

Hər bütə ram olmuram,
Dönüb səcdə qılmıram.
Daş dəyir, ayılmıram
Yuxuluyam, yuxulu.

Avqust, 1998.

BAYRAQ

Torpağım üstünə kölgələr salan
Mənim varlığımın cilası-bayraq.
Zəfərdən doğulmuş Göytürkdən qalan
Qurdbaşlı bayrağın balası bayraq.

Ücrəngli bayrağın kölgəsində mən
Qaraca torpağı vətən görmüşəm.
Zəfər güllərini dövri-qədimdən
Bayraq işığında bitən görmüşəm.
Bayraq mənliyimdir, bayraq kimliyim,
Bayraq-öz yurduma öz hakimliyim.

Harda əcdadımın ayaq izi var,
Bu zəfər bayrağım orda dikəlsin.
Keçdiyi yerlərdə dağlar, yamaclar
Onun hüzuruna salama gəlsin.

Tarixdən qədimdir, zamandan qoca
Mənim bayrağıma sancılan hilal.
Aləmə nur saçdı tarix boyunca
Məbədlər başına tac olan hilal.

Daim ucalasan! Savaş günündə
Əsgər silahıyla səni tən görüm.
Yalnız zəfər çalmış şəhid önündə
Səni alqış üçün əylən görüm.

Aprel, 1998.

SİZİF ZƏHMƏTİ

Sizifə özündən çox ağır daşı
Qaldır - ömr etdilər, dağın başına.
Bu bir əfsanədir, bilinməz yaşı
Bu ağır cəzanı qıydılar ona.

Zirvəyə çatmamış daş yumalandı.
Sizif zəhmətinə alışdı, yandı.
Qaldırmaq istədi yenidən daşı
Yolun yarısında hərləndi başı.
Çiyindən sürüşüb yenə də bir baş
Dərənin dibinə diyirləndi daş.

On dəfə, yüz dəfə bu, təkrar oldu
Sizif əldən düşdü, Sizif yoruldu.
Anladı, bu yükü qaldıra bilmir
Düşdüyü tilsimi o, qıra bilmir.

Uca zirvələrə qalxmaq istədik
Çiyimiz üstündə o məram daşı.
Sizif zəhmətinə qatlaşaq-dedik
Dirəndi həmişə daş bizə qarşı.

Deyirik yaranmış bu daş, dağ üçün
Bu məram eşqinə dirənirik biz.
O daşı o dağa qaldırmaq üçün
Nə gücümüz çatır, nə iradəmiz.

Oldu halalımız bizimçün haram
Çiyimiz yük altı əyilmiş bizim.
İllərlə umulan o böyük məram
Bəlkə qismətimiz deyilmiş bizim.

Yenə içimizdə qorxu, səksəkə
Çatmır arzumıza əməllərimiz.
Layiq deyilmişik, deyirəm bəlkə,
Çoxunun çatdığı o mərama biz.

Deqabr, 1998.

QƏRİBƏ DEYİLMİ?

Qəribə dünyadır, bəzən baş yarır
Ayağın dəstəyi taxta çəliklər.
Bəzən qul sahibi qula yalvarır
Dünyanı fırladır qəribəliklər.

- Dünya çalxalanır yenə dəniz tək.
- Bu böyük dünyanın dərini çəkmək
Bizəmi qalıbdır?
- Vallah, nə deyim?
- Sənə yox, mənə qalıb, neyləyim?

Qəribə deyilmi? Sən sirr, mən də sirr.
Bu sirri bilmirik necə çözməli?
Kimi övladının dərini çəkmir,
Kimi də xalqının dərindən dəli!

Torpaq əldən getdi, ölkə talandı.
Sənin nə vecinə, günün ağ olsun.
Səninçün dünyada hər şey yalandı
Təki damağın çağ, canın sağ olsun.

Bu boyda millətin ağır günündə
Qaşını çatmaq da sənə əzabdır.
Qardaşın döyülsə gözün önündə
Deyərsən, nə hay-küy, nə şaphaşapdır?

Ayıra bilirsən xeyirdən şəri,
Mənfəət meydanı səninçin gendir.
Nə Vətən, nə millət? Səndən ötəri
Harda xeyrin varsa, ora vətəndir.

Xalqın naləsinə qulaqların kar,
Millətin içində millətə yadsan.
Dərddən başımıza yağdı yağışlar,
Səni islatmadı, dərddən azadsan.

Bir qırıq dəymədi xeyrin özgəyə
Quru ağacdən də meyvə dərmisən.
Xeyrinin gözüylə baxdın hər şeyə
Dünyanı cibinə yerləşdirmisən.

Qışın çovğunu da sənə yaz gəlir
Əgər mənfəətin var isə bundan.
Xeyrindən özgə şey sənə vız gəlir
Araz aşığından, Kür topuğundan.
Heç demə, dünyada dünyadan kənar
Zamanın çölündə yaşayan da var...

Oktyabr, 1998.

NÖQSANDAN DA BETƏRMİŞ

Öz-özümü mənəm çəkən çarmıxa,
Nə biləydim, hökmü verən qədərmiş.
Öz içimdə hakim ilə vəkilin
Gecə-gündüz çəkişməsi hədərmiş.

Çox düşündüm: nədir qəsdim, niyyətim?
Hara çəkir görən məni fitrətim?
Bu dünyadan mənim payım, qismətim
Sevincimdən oğurlanan kədərmiş.

Mən baxmadım nə yada, nə həmdəmə,
Nöqsanımı faş elədim aləmə.
Hey danladım öz-özümü... heç demə,
Mərdliyim də ətirafa qədərmiş...

Vicdanımdan sordum: nədir ətiraf?
Cavab verdi: bir tövbədir ətiraf.
İndi bildim, əməlsiz bir ətiraf
Günah kimi nöqsandan da betərmiş.

31 dekabr, 1998.

MƏNDƏN XƏBƏRSİZ

Ömrün fəsilləri tez başa gəldi
Yayı bəhərlidir, qışı bəhərsiz.
Bir vaxt ayıldım ki, heydən düşmüşəm
İllər öz atını çapdı yəhərsiz.

Amal olan yerə baş qoyan illər
Toran gözlərimə yaş qoyan illər
Ey yaşım üstünə yaş qoyan illər,
Hara qaçırsınız məndən xəbərsiz?

Ey ömür! Görünür artıq sahilin
Əlin qısaldıqca uzanar dilin.
Ömürdən verdiyim yetmiş üç ilin
Zəhəri yetərli, balı yetərsiz.

Öz çiyin yüküdür hər kəsin yaşı
Dərdi-sirdəşidir, fikri-yoldaşı
Dönüb xislətimə qəhər, göz yaşı.
Sevinc də, kədər də ömür qəhərsiz.

Fikirlər selində axandan bəri
Ayıra bildimmi xeyirdən şəri?
Tökülmüş ömrümün yarpaq illəri
Bağçası viranə, bağı çəpərsiz.

Könül o könlüdür qoca yaşında
Fikirlər qaynaşır yenə başımda
Yenə hücumdayam söz savaşında
Sözüm təpərlidir, özüm təpərsiz.

Avqust, 1998,
Şəki.

QARANLIQ

Daim aradığım o işıq hani?
Sağım da, solum da zülmət, qaranlıq.
Nə önü görürəm, nə də arxanı,
Biz nə oyanlıq, nə də bu yanlıq.

Qaranlıq, məchulluq-fikri çaşdırır
Qaranlıq-yaxını uzaqlaşdırır.
Tək bircə rənglidir elə bil aləm
Qaranlıq asılıb kipriklərimdən.
Bir addım yaxını görə bilmirəm
Yüz addım uzağı necə görüm mən?

Dünya qaranlıqsa, hamımız koruq
Kor ilə gözlünün, vallah, fərqi yox.

23 iyun, 1998.

YAZIQ VƏTƏN

Bir ananın övladıyıq biz hamımız
Bizi biri-birimizdən ayrı saldı
Məqsədimiz, məramımız.
Beynimizdə tağ atınca
Fikirlərin neçə rəngli göy qurşağı
Meydan açdı cəbhələrin solu, sağ.
Kölgələndi, üstələndi
Qan birliyi, can birliyi,
din birliyi.

Cilalandı
fikir,
şüur,
yön birliyi.

Hardan çıxdı qarşımıza qara pişik?
Bu gün biri-birimizə
Qatı düşməni kəsilmişik.
Bu gün vahid anamızı
hərə çəkir bir tərəfə.
Kinimizi, eşqimizi
tuşlamırıq bir hədəfə.
Olan olub, torba dolub
Əsl düşməni unudulub.
Amma biri-birimizlə didişirik.
Söküb köhnə palan içi, gor eşirik.

Ömrüm boyu istəmişəm
fikirlərin min rəngini-

Duyğuların çələngini.
Amma bu gün düşünürəm:
Bu fikirlər toqquşması
Vətənimin xeyrinəmi?
Yox! Savaşlar qarşısına
Sipər etmək istəyirəm öz sinəmi!
Bizim biri-birimizə kinimizdən
Bulanıbdır dağlardakı sərcəşmələr.
Anlamıram bu məqamda
Gərəkdir bir bu qədər çəkişmələr?
Sən də övlad, mən də övlad,
Sən də insan, mən də insan
Doğulmuşuq bir anadan,
Qanda birik, canda birik
Anamızın xatirinə
Bəs niyə biz bir məxrəcə gələmmirik?

Atam oğlu, niyə qardaş bağındakı
Gülü deyil, kolu gördün?
Öz gözündə tiri deyil,
Qardaşının gözündəki qılı gördün?
İş gücümüz didişməkmə?
Leş üstündə didişərlər... Vətən leşmi?
Bölünməmiş nəyimiz var? O Vətəndir!
O, həm səndir, o həm mənindir.
Necə bölək məni, səni?
Necə bölək bu Vətəni?
Yarı mənim, yarı sənin?
O, meyvəli bir ağacdır
Adı mənim, barı sənin?

Razısanmı bu bölgüyə?
 Razısansa, gəl, barışaq.
 Qarğa kimi leş üstünə gəl, darışaq.
 Utanıram bu sözümdən
 Əfv et məni,
 yazıq Vətən, yazıq Vətən!
 Fəryad çəkən bu ananı düşünən yox!
 Öz dərdinin atəsinə
 Qalananı düşünən yox!
 Hər ikisi "mənəm" - deyir
 İqtidara yetişməkdən
 Ayrı bir şey düşünməyir-
 Coşan qəlblər, qızan başlar.
 Hakimiyyət davasıdır bu savaşlar.
 Vətənçin gün ağlamayır
 Nə o tərəf, nə bu tərəf.
 Bu Vətəni
 Dədəsindən ona qalan əmlak sayır
 Həm o tərəf, həm bu tərəf.
 Hər biri öz peşəsində
 Namus ilə çalışanlar
 Bu Vətənin dərdi ilə alıxanlar
 İkisinin arasında
 Qalıb ancaq yana-yana
 Müfxalifdir həm o yana, həm bu yana.

Mart, 1998.

QAPILAR

Dili lal, gözləri kordur, qulağı kar qapılar
 Özü gen olsa da, istəklər üçün dar, qapılar.
 Çözülür müşgülümüz rəsmi otaqlarda, fəqət
 Üzünü haqlı təmənnalara bağlar, qapılar.
 Sahibin vaxtı əgər yox isə bədbəxtlər üçün
 Elə kandarda onun köksünü dağlar, qapılar.
 Qapıdan incə təbəssümlə və arzuyla girib
 Çölə ağlar çıxanın halına ağlar, qapılar.
 Nə bilək gizli otaqlardakı hängəmələri
 Bizə naməlum olan sirləri saxlar qapılar.
 Qapılardan qovulan boynu bükük bəndələrin
 Ahı dəhşətli olur, ah ilə laxlar qapılar.

30 iyun, 1998.

BU QAN, BU QADA?

Yolumun üstündə belədən-bələ
Qarışqa sürüsü keçir şəst ilə.
Qışa yem daşıyır onlar indidən,
Bu yolu dırmaşib gündə yüz kərə.
Heç fikir vermərəm, qıyıram nədən
Yağım altında əzilənlərə?

Kimimiz rəhmdil, kimimiz azgın
İnsan, vay o günə, insafdan dönə.
Bəs axı, bu aciz yaranmışların
Həyatı möhtacdır insan rəhminə.

Tənbəllik etməyib, yaqın bir qədər
Yolun kənarından keçsəydim əgər
Yazıq qarışqalar bir çör-çöp kimi
Yağım altında əzilərdimi?

Sanki yuxudaydım, birdən ayıldım
Birdən öz-özümə məəttəl qaldım.
İnsan günahkardır Allah yanında.
Adi böcəyin də, qarışqanın da
Allahın məxluqu insanlar qədər
Öz yaşamaq haqqı yox imiş məgər?

Necə çaları var tək bircə rəngin,
Amma inkar edir bəzən tay tayı.

Toyuq çaqqalınsa, çaqqal - pələngin,
Bu onun qisməti, o bunun payı.

Ədalət budursa, bəs insaf hanı?
Həmişə arada ölüm, qan, qada.
Necə görürəmsə mən qarışqanı,
Məni də eləcə görürmüş Xuda?

Hamıya bəllidir: yaradan birdir
Qurdu da, quşu da, qarışqanı da.
Xaliq eynidirsə, bəs necə sirdir,
Məxluq arasında bu qan, bu qada?

İyul, 1998.

İNTİHAR

(Yetim qalmış balalarını dolandırma bilmədiyindən intihar edən Qətibə xanımın xatirəsinə)

Səndən çörək uman körpələrinin
Üzünə baxmaqdan utandın yaqın.
Sən atıb özünü beşinci qatdan
Keçdin xəcalətlə keçən həyatdan.

Körpə balalara düşündünmü sən
Kim arxa duracaq sənin yerinə?
Özü də yetimkən bu bədbəxt Vətən
Sahib çıxacaqmı körpələrinə?

Yazdım əlim yandı, yazmadım dilim,
İndi ən baha şey namus, ar imiş.
Amma bu ölkədə ən ucuz ölüm
Həyata tüpürən intihar imiş.

Ölən ölümünü ölümdən görür
Bu həyat işgəncə, bu həyat zülüm.
Xalqın sinəsində zaman xış sürür.
İndi adamları öldürmür ölüm
İndi adamları həyat öldürür.

1998.

NƏ VAXT ÜZÜN GÜLƏCƏK?

Çox gözəl danışırısan, nitqinə heyran oldum
Dönüb gerçəyə baxdım, ürəyi şan-şan oldum.
Hələlik sözdür ancaq, əfsanədir dediyin.
Bu dənizin dibindən çıxara bilmədiyin
İncinin qara daşdan, axı, nə fərqi varmış?
Bu millət boş sözlərə nə qədər aldanarmış!

Sinəsi dağlı yurdum,
Qolları bağlı yurdum.
Nə vaxt üzün güləcək,
Ay qaşqabaqlı yurdum?
Sənin böyüklüyünə biz ucala bilmədik
Sən bizə ana oldun, bizsə sənə riyasız
Oğul ola bilmədik.
Anam, sən möhtac ikən hamımızın bildiyi
Adicə bir dərmana
Əlacını, dərmini hərə yozdu bir yana
Doğru yol tapılmadı
Hamı güdüb xeyrini, səcdə qıldı sərvətə
Sənə səcdə qılmadı.
Zaman keçir, sən yenə düz yol sorayındasan,
Yaranı sağaldacaq oğul sorayındasan.

Elə oğul istəram, diləyi Vətən olsun.
Bu Vətənin yolunda yüz dəfə itirilsə,
Min dəfə bitən olsun.

Vətən eşqi dağın da sinəsini dağılayar,
Eşq olmayan ürəkdə hörümçək tor bağlayar.
Hansı dərddə, yaraya əlac olmuş nitqlər?
Vətən yaralarını sözlə sarımaq yetər.
Onun ana dərdinə oğul tək yanmaq gərək,
Haqsızı yıxmaq üçün haqqa inanmaq gərək.

18 iyul, 1998.

MƏNİM FƏRQİM VARMİ HEÇ?

Bir tərəfdə sel kimi od axıdan buruqlar
Bir tərəfdə çadırdə donan körpə cocuqlar.
Yurdumuzun atəşi isidir əcnəbini
İsidə bilmir ancaq Zibeydəni, Nəbini.

Yağan qarı qasırğa burmalayır bu gecə
Sobam yanır otaqda guruhagurla, gör necə?
Yatağıma girmişəm, uyumaq istəyirəm
Yerimdə şirin-şirin.
Çatmır mənə naləsi çadırlarda üsüyen
Günahsız körpələrin.
Amma rahat buraxmır bir qəribə sirr məni:
Döşəyimin istisi bəs niyə sancmır məni?
Mən ki bilirəm indi çadır körpələrinin
Soyuqdan əsdiyini.

Özümdən də böyükdür öz-özümə heyrətim:
Varsa Vətən namusum, varsa millət qeyrətim
Necə yata bilirəm öz isti yatağımda
Yatır nəvələrim də solumda və sağımda.
Sordum özüm özümdən:
- Görəsən doğrudanmı bu yurdun oğluyam mən?
Bilmirəm, kim utansın indi mənim yerimə?
Qıyardımmı bu zülmü mən öz nəvələrimə?
Nəvələrim deyilmi bəs bu qış gecəsində
Damsız qalan körpələr?

Hələ ucalmalıykən bu alçalan körpələr?
Bunu bilən vətəndaş öz isti yatağında
Rahatca yatarmı heç?
Yurdumun atəşinə qızınan əcnəbidən
Mənim fərqim varmı heç?

Yanvar, 1998.

AĞILA SƏRHƏD

Dəyişmirsən fikrini,
Lap bu dünya dağıla.
Öz hikkəndə qalmısan
Sən boğula-boğula.

Ömür hədə, gün hədə,
Kim özünə qəsd edər?
Əsl ağıl bir qədər
Sərhəd qoyar ağıla.

Tərgit bu fironluğu,
Minlik bilmə onluğu.
Aldanmısan sonluğu
Toyla bitən nağıla.

Əhsən dedim, min əhsən
Ayrılmayıb kökündən
Gələcəyi bu gündən
Görə bilən oğula.

26 noyabr, 1998.

QORXURAM

İki yolun ayrıcında dayanıb,
Gah o yandan, gah bu yandan qorxuram.
Divdən deyil, milçək qədər gücüylə
Mən özünü div sayandan qorxuram.

Haqq evində haqq divanı qurulmuş,
Hər qazancın öz bahası sorulmuş
Təmənnası boynumuza yük olmuş
Bağışlanan şərəf-şandan qorxuram.

Bu dünyadan umacağım mizandır,
Qorxdugum kəs bu mizanı pozandır,
Tox gədanın qudurması yamandır,
Acandan yox, mən doyandan qorxuram.

Uyuruqsa nəfs adlanan elciyə,
Tüpürürük vicdan kəsən ölçüyə.
Odur verən düz qiyməti hər şeyə
Vicdanından qorxmayandan qorxuram.

17 dekabr, 1998.

QÜRBƏT-VƏTƏN

Anamız birdirsə Vətən də birdir
Nə ana, nə Vətən iki olammaz.
Qürbətdə tapdığın xeyir də şərdir
Qəlbin bu xeyirdən işıqlanammaz.

Qürbətin xeyrinə ay aldanan kəs,
Vətənin şərinə kim ortağ olsun?
Vətəni özünə qürbət sanan kəs
Sənin anan ölüb, başın sağ olsun!

Hamı həşirdədir güzəranıyla
Ceyran belindədir bir loxma əppək.
Ana yaralıysa, oğul qanıyla
Onur varaları yuyulsun gərək.

Yel... an, içdiyim dərdi, qəmdisə
Neyləmək? Bu ocaq, bu yurd mənimdir.
Göz yaşım axan yer qürbətimdisə,
Qanım axan yerlər, öz Vətənimdir.

Harda olursan ol, qəlbin fəhmi var
Səni torpaq çəkər, səni qan çəkər.
Qürbətdə Vətənçinin gözü yaşlılar
Vətənin naminə canından keçər.

Avqust, 1998.

BAHAR GƏLİR

Sussan, hər bələdan, dərddən uzaqsan
 Danışsan, sübutun günah olacaq.
 Unuda bilməsən, danışacaqsan⁴
 Unut ki, susasan, susasan anı 1.

Bahar gəlir
Qardan çıxan torpağın öz nəfəsində.
Bahar gəlir
Qəlbimizin təzələnmək həvəsində.

BƏS NİYƏ TƏKLƏNİRƏM?

Qocaldıqca
Səhvlərimin dərdinə yüklənirəm.
Vidanimın arxasınca
qacır, sürüklənirəm.
Ucaldıqca
Bir o qədər öz gözümdə enirəm.
Savablarım, günahlarım
Dayandıqca üz-üzə
Öz ağlımın ələyində
Hər gün ələklənirəm.
Həqiqəti gördüyümdən
Hər şey dönmüş tərsinə.
Yaz ayları yarpaq töküb,
Qışda çiçəklənirəm.
Qəhər olmuş yol yoldaşım
Yanağımda göz yaşım.
Duyğularım yuxaldıqca
Özümdən şəkllənirəm.
Dost-tanışım çoxaldıqca
Mən niyə təklənirəm?

May, 1998.

YALAN BAZARI

Bu yalan bazarında mətah yaman ucuzdur.
Aldığımız da sözdür, satdığımız da sözdür.
Sözün ləyaqətinə, mənasına varmadan,
Utanıb qızarmadan
Qıpqırmızı yalanı bülbül kimi ötürsən.
Riya dəyirmanında sən yalan üyüdürsən.
Özün bilirsən bunu,
Mən də yaxşı bilirəm
Səndən eşitdiyimin ağ yalan olduğunu.
Bilirəm, sən borclusan
Bu yalan alverində həqiqəti danmağa.
Abrının macalı yox, qızarıb utanmağa.
Amma mən də borcluyam sənə yalanlarını
Doğru, gerçək sanmağa-
Aldadıb aldanmağa.
Məndə qulaq, səndə dil, səndə qulaq, məndə dil.
Sən məni, mən də səni aldadırıq müttəsil.
Qulağımız, dilimiz bu yalan bazarında
Satın alır cənnəti.
Hər mətahın qiyməti
Bəlli olur dünəndən.
Aldadıb aldanırıq,
Bu minvalla razıyıq sən məndən, mən də səndən.

Gerçək elə daşlanır,
Yalansa gecə-gündüz o qədər alqışlanır

Ayırd edə bilmirik
Gerçək harda qurtarır, yalan hardan başlanır.
Yalan sərxoşluğunda elə xumarlanmışıq,
Çaylağı yol, gülü kol, ağı qara sanmışıq.
Yalan-həqiqətlərə istədiyi ölçüdə
Paltar biçən dərzimiz.
Yalan-həyat tərzimiz.
Gerçək-üzü qaradır.
O, gərək yalanların kölgəsində dolana.
Cəza-həqiqətdir, cəza düşmür yalana.

6 iyul, 1998.

TAXIL NÖVLƏRİ

Akademik Vavilovun rəhbərliyi altında Leningradda (indiki Sankt-Peterburq) taxıl növlərinin mərkəzi yaradılmış, II Cahan müharibəsi illərində min kisələrlə toplanmış buğda növlərinin qorunması və tədqiqi 14 nəfər alimə tapşırılmışdı. Gündə 100-125 qram çörək payı ilə dolanan bu alimlərin çoxu acından ölmüş, lakin taxıl növlərinə toxunmamışlar.

Şəhər dörd tərəfdən mühasirədə
Hər kəsin yüz qram çörək payı var.
Elə ayaq üstə yol gedə-gedə
Yıxılıb acından ölür adamlar.

Dolaşib dünyanı rus alimləri
Toxumluq toplamış neçə cür adda.
Yığım davam etmiş illərdən bəri
Mərkəz yaratmışlar Leningradda.

Saxlanır, yazılıb adı hər növün
Taxta dolablarda, qəfəsələrdə.
Sabaha ümid yox... gələcək üçün
Qorunur bu növlər ağ kisələrdə.

Yaxında bombadan bir bina yanır
Alovu, tüstüsü ərşə dayanır.
Alimlər yenə də öz işlərində.
Mikroskop altında toxum zoğları...
Onlar ac qarına öz iş yerində
Növlərə ayırır toxumluqları.

Unudub özünü alim büsbütün
Öz köhnə işində, vərdişindədir.
Öyrənmək istəyir bu təzə növün
Saxtaya, istiyə davamı nədir?

Taxıllar seçildi, növlər çözüldü
Döndü zəmilərə, döndü bağlara.
Taxıl alimləri acından öldü,
Amma qıymadılar toxumluqlara.

Bəs bu gün? Ac ikən bu xalq, harınlar
Millətin qanını sorub, qan satır.
Bizim həddi aşan bu tox qarınlar
Toxumluq taxılı anbardan satır.

Onlar da insandı, bunlar da insan
Allah övladıdır bütün bəndələr.
İndi gəl baş çıxart bu eyni addan
Pozğun da, düzgün də eyniymiş mægər?
Yaxşı da insanmış, yaman da insan.
Niyə ayrılmasın yaxşı yamandan?

İnsan, tamahıyla qarşılaşırkən
Seçilir yaxşısı, pisi həyatda.
Hər taxıl növünün öz adı varkən
Bəs insan növləri niyə bir adda?

Avqust, 1998,
Şəki.

TƏNHA MƏZAR

1918-ci ildə erməni basqınına məruz qalmış Azərbaycana köməyə gələn türk ordusunun zabiti sücaətlə döyüşmüş, Şamaxı ətrafında erməni gülləsinə tuş gəlmişdir. O, öz arzusu ilə yaralandığı yerdə də dəfn olunmuşdur.

Yolun kənarında tənha bir məzar
Üstündə nə adı, nə soyadı var.
Ey yolçu, maşını əylə bu yerdə
Soruş kimdir yatan tənha qəbirdə?

O, bir türk zabiti, qəhrəman, mətin!
Doğma qardaşına yardıma gəldi.
Qırğına tutulan millətimizin
Haqlı savaşına yardıma gəldi.

Uzaqdan hay verib sənin səsinə,
Gəldi, qayıtmadı öz ölkəsinə.
Düşmən səflərini o, soldan sağa
Bicib dəstəsiylə cəbhəni yarıdı.
Torpağın yolunda düşüb torpağa
Sənin torpağını sənə qaytardı.

Özü qoruduğu, həm can verdiyi
Yolun kənarında dəfn edildi o.
Uğrunda canını qurban verdiyi
Torpağı özünə vətən bildi o.

Yolçu, maşınını bu yerdə əylə
O məzar önündə sən təzim eylə.
Səcdə qıl, dua ver onun ruhuna
Ayaq basdığın yer borcludur ona.

İyul, 1998.

AĞIL-FƏHM

Fəhmimlə görürəm görünməzləri
Rənglərə çevirir hissim səsləri.
Səslər inamımdır, səslər imanım,
Ağlın öz həddi var, fəhmin həddi yox...
Hansına inanım, hansını danım?
Fəhmimin cəddi var, ağlın cəddi yox.
Ağıl parlayanda sönür inamlar
Harda ağıl varsa, orda şübhə var.
Çox şeyi bilsə də bu nədəndi bəs,
Eşqin bildiyini ağıl biləmməz?

Bu ahıl çağımda fikir bağımda
Bir tərəf çiçəkdir, bir tərəf alağ.
Az-çox həqiqətə qovuşmağımda
Hissimə, fəhmimə borcluyam ancaq.

Avqust, 1998,
Şəki.

YAŞ AĞRISI

Diz ağrısı,
Göz ağrısı...
Özgəsinin ağrısını kimsə bilməz,
Hər adamın öz ağrısı.

Bel ağrısı,
Yel ağrısı,
Bir-birinin üstə gələn
Neçə-neçə il ağrısı.

Diş ağrısı,
Baş ağrısı,
Ağrıların birliyində
Əsli budur: Yaş ağrısı.

Mart, 1998.

MÜƏLLİM

Məsləkdaşım M.Misir müəllimə

Müəllim! Gözəldən gözəldir bu söz-
Körpə könüllərdə məşəl yandıran!
Hələ yazılmamış, hələ qırıqsız
Hamar beyinləri cilalandıran.
Müəllim! Tez durub, gec yatanımsan
Bu gün, sabahımı yaradanımsan!

Mən bir toxum idim, sabahım-sirdi
Mənə şəkil verən, rəng verənimsən.
Məni bu dünyaya anam gətirdi
Sənsə bitirənim, yetirənimsən.

Müəllim! Düşüncə güllərimizi
Əqlilə suvaran bir bağban oldu.
Endirdi yerlərə atamız bizim
Müəllim - göylərə qaldıran oldu.

Xəyala qol-qanad, gözə nur verdi
Müəllim! Biz sənə borcluyuq ancaq.
Əmir Teymura da şərəf gətirdi,
Ayağın altında əbədi yatmaq!

Şagirdin sayıdır dövlətin, varın
Bilməz bu qazancı, bilməz hər naşı.

Sinifdən sinifə adlayanların
Yaşında yaşayır müəllim yaşı.

Elmə güvəndinsə, bil ki, cənnətin
Qapısı üzünə açılacaqdır.
Məktəbi hər şeydən üstün millətin
Hər yerdə, hər işdə zəfəri-haqdır.

Gəl, ey heykəltəraş! Bu mərmər, bu gil.
Düşün müəllimi, sonra alış, yan.
Onun heykəlini mərmərdən deyil,
Yarat özü kimi nurdan, işıqdan.

28 iyun, 1998,
Şəki.

QUL BAZARI

Gəldi başımıza min qan, min qada
Bunlar tarixdən də bizə tanışdır.
Bəşərin quldarlıq zamanında da
Bu millət qul alıb, qul satmamışdır.

Nədir qul bazarı, hardan çıxdı bu?
Öz halal yurdunda millət qul oldu?
Qış ötdü, yaz gəldi, bitmədi yonca
Xəzəna döndümü şirin xəyallar?
Oturub səkidə küçə boyunca
Müştəri gözləyir bu təzə qullar.

Bir parça çörəkçin bu bədbəxtlərin
Açılır başına min cür oyunlar-
Səhərdən axşama qaya çapmağa,
Zibil daşımağa hazırdı onlar.

"Gəl" - deyə çağırısan, əllisi birdən
Cumacaq üstünə daş səkilərdən.
Özün seç, çəkinmir qul olduğuna
Az, ya çox, nə versən şükrandır ona.
Qulun nə haqqı var "Bu azdır" deyə
Sahib ağasıyla cənə döyməyə?

Satdıq Qarabağı uf demədən biz
Satdıq otelləri, zavodları da.

Min cür sərvətimiz, var-dövlətimiz
Satıldı, el qaldı quruca yurdda.

Biri-birimizi satırıq bu gün
Ayıra bilmirik doğmadan yadı.
Vərdisə çevrilib satmaq bizimçün
Daha satılmağa bir şey qalmadı.
Hərraca qoymuşuq bu məmləkəti,
İndi də satırıq namus, qeyrəti.

Ünvan ləkələndi, ad ləkələndi,
Tapdandı min illik şərəf də, şan da.
Amandır, qoymayın, satılır indi
Millətin mənlisi qul bazarında.

Varlı tanıyıram vicdanı miskin,
Qıymaz birçə quruş var-dövlətindən.
Bir acı doydurmaq, nadan nə bilsin
Savabdır yüz Kəbə ziyarətindən.

Durduğumuz yerdə biz addım sayıb,
İrəli getmədik bir addım belə.
Daim dilədiyi haqqa çatmayıb,
Bu millət nəyisə gözləyir hələ.

Durur illər boyu durduğu yerdə
Bu yolun əvvəli, axırı məchul.
Millətin yarısı yad ölkələrdə,
Yarısı doğmaca vətəninə qul.

Adamlar talanır öz mənzilində
Əcnəbi sahibkar lap ağ eylədi.
Aldığı zavodda ana dilində
Danışmağı bizə yasaq eylədi.

Əcnəbi ağadır sanki bu yurda
Sinəm ayaqlara yol olmuş bu gün.
Eloğlum həm yurdda, həm də kənarda
Hakim əcnəbiyə qul olmuş bu gün.

Onlar iş axtarır yaşamaq üçün
Bu adi istək də çox imiş məgər?
Bizdən iş istəyən bu möhtacların
Yaşamaq haqqı da yox imiş məgər?

İstiqlal qazanıb biz elə bildik,
Qurtardıq milləti qəhr edən oddan.
Amma bilmədik ki, məhrum edildik,
Dağlarda qurutdan, aranda tutdan.

Əzilir, soyulur bu xalq günbəgün,
Dözümdə, səbrdə, vallah, fil olduq.
Bəlkə bu milləti qul eləməkçün
Biz qan bahasına müstəqil olduq?

Ölkəm müstəmləkə, yada qul ikən
Millət gəlmələrə qul ki, deyildi.

İndi bu məmləkət müstəqil ikən
Millət qula dönüb sındı, əyildi.

Ünvan ləkələndi, ad ləkələndi,
Tapdandı min illik şərəf də, şan da.
Amandır, qoymayın, satılır indi
Millətin mənliyi qul bazarında.

6 noyabr, 1998.

NEÇƏ-NEÇƏ SUALIM VAR

Kitab-kitab şerlərim
Həm sevincim, həm kədər.
Bu dünyada yoxum, varım
Bu günümdən
Gələcəyə göndərdiyim məktublarım.

Məktublarda
Əzablarım, qayğılarım qatar-qatar.
Məktublarda
Gələcəyə neçə-neçə sualım var.

Sualların cavabları
Həm çətindir, həm yasaqdır.
O cavablar mənə deyil,
Məndən sonra gələnlərə çatacaqdır.

27 iyun, 1998.

SONA ÇATIR ƏSRİMİZ

Sona çatır əsrimiz
Keçdiyimiz yollara, gəlin, baxaq bir də biz.
Mənəvi tərəzidə ölçüb, gerek, nə imiş
Qazancımız, kəsrimiz?
Sona çatan bu əsri bilik əsri sanmışıq
Bu biliklə biz indi
Nələri itirmişik, nələri qazanmışıq?
Bizim itirdiyimiz,
Tarixə verdiyimiz
Qazancımızdan ulu, xeyrimizdən çox baha!
Biz bu qazancımızla asi olduq Allaha:
Bir atom zərbəsiylə
Bir ölkəni bir anda batırmağı qazandıq,
Üz qarası, göz dağı, sinə dağı qazandıq.
Bilmək ilə öyünüb, hiss etməkdən usandıq.

Bir gün qırmızılaşdı bu dünyanın ağ donu
"Güclənsə, haqlısan"! Bu cəngəllik qanunu
Bu biliklər əsrində əsr üçün qanun oldu,
Həqiqət tapdalandı, ədalət unuduldu.
Bir cür danışdı, amma başqa cür düşündük,
Ağızlardan söz çalan tutuquşuya döndük.
Bütün başqa fikirlər yalnız bir cə təlimin
Darağıyla darandı,
Qalıqlarla düşünən
Əqidəsiz, şüursuz yeni nəsil yarandı.

Bir zamanlar fəhm ilə göyün yeddi qatını
Hiss edəndik, görəndik.
Ucaldıqca səmaya biz boşluğa dirəndik.
Göyün dərinliyində ozon qatını dəşdik,
Allahın bəxş etdiyi xisləti də dəyişdik.
Danıb öz əslimizi, başqa bir insan olduq,
Haqqı zora yedirtmək mərazinə tutulduq.

Hər yaxşıda bir yaman, hər yamanda yaxşı var.
Məskənimiz olunca uca, beton binalar,
Adamlar bir-birinə
Cismən yaxınlaşdılar, mənən uzaqlaşdılar,
Köhnə yolu itirib, təzəsində çaşdılar.
Sürətin qüdrətiylə
Birə min qat uzatdıq ömrünü də bir anın,
Bəla oldu başına öz biliyi insanın.
İndi göyə də sığmır bu "mənamlik" ədamız
Allaha da əl atır allahlıq iddiamız.
Ucaldıqca göylərə insan mənən alçalıb,
Əməlinin əlində bu gün ələcsiz qalıb.
Özü bulandırdığı sular daha durulmur,
Özünün yaratdığı şeytanlar, əcinnələr
Özünə təslim olmur.

Bəs hanı babalardan bizə bir miras qalan
Keçən əsrlərdəki insanlığın, ey insan?
Ömrün zirvəsindəyəm
O dünyaya getməyin növbəsində öndəyəm.

Özümü düşünmürəm, düşünürəm dünyanı,
Gələcək nəsilləri.
Bağçalarda açacaq bu dünyanın bəzəyi—
Çiçəkləri, gülləri.
Var səsimlə qışqırıb yalvarıram Allaha:
- Səndən başqa bir ayrı güman yerim yox daha.
Səndən təmənnam budur:
Mənsiz gələcək əsr vicdan əsri olaydı,
Ədalətə söykənən insan əsri olaydı!

May, 1998.

YOL KI, BELƏ GEDİR

Tutduq ətəyindən, tutduq ümidin
O da göz önündə dərbədən olur.
Sabaha dikilir gözümlər hər gün
Sabahsa bu gündən beş betər olur.

Hardandır bu qəder haqqı çeynəyən?
Halal qismətimiz bizdən gen düşüb.
Bir loxma çörəkçün qapılar döyən
Bu xalq öz yurdundan didərgin düşüb.

Millətin qarnı ac, sinəsi dağlı,
Qalmayıb kəndlərdə başı papaqlı.

Qanun kürsüsündə ağ yalan - hakim,
Dövlət rüşvət ilə qafiyələnmiş.
Rüşvət - vəkil olub, gerçək-müttəhim,
Gerçəyin haqqına zor yiyələnmiş.

Bucağa qısılib haqq da can güdür
Özü də bilir ki, ölümdür sonu.
Rüşvətin qolları elə güclüdür
Poladdan olsa da, əyər qanunu.

Siqartək çəksək də ah üstündən ah,
Boşalda bilmirik ürəyimizi.
Yol ki, belə gedir, deyirəm, Allah
Bundan betərindən saxlasın bizi.

22 avqust, 1998.

SUAL

Zülmün sonu yox, haqq unudulmuşmu, ilahi?
Dünyada ədalət yasaq olmuşmu, ilahi?

Dillərdə yalan, amma könüllərdə həqiqət
Haqq zalimə, düz əyriyə qulmuşmu ilahi?

Meydan sulayan ağ yalanın al şərabından
Millət təcədən dırnağa sərxoşmu, ilahi?

Əzdicə vətən oğlu vətən oğlunu qəsdən
Bilməm, əzənin qəlbi məcər daşmı, ilahi?

Vicdan kimi, insaf kimi hisslər içimizdən
Bir yolluq atılmışmı, qovulmuşmu, ilahi?

Hər möcüzü idrak eləyərkən, bu bəlani
Qanmaqda beyinlər bu qəder boşmu, ilahi?

Mart, 1998.-

GÜLMƏLİYƏM BƏLKƏ MƏN?

Suda naxışlar açan bir dəliyəm, bəlkə mən?
Başqasının gözündə gülməliyəm, bəlkə mən?
Töküm ağ vərəqlərə ürəyimdən keçəni.
Gördüm, yaxınlarım da anlamadı heç məni.
Dilimin qılıncını çıxarıb öz qınından,
Açıq yazdım, apaçıq.
Ürəyimi gəmirən bir fikrimi, hissimi
Yazammadım yarımçıq.
Düşüncəmin sapını axıracan qırmadım,
Qəsdən dolaşdırmadım.
Yalnız öz əqidəmi, öz sözümü yazmışam.
Millətimin dərini öz dərdimə çevirib,
Mən özümü yazmışam.
Ancaq bunu bilmirəm, dərinmi, dayazmışam?
Bəlkə dayazlığımdan,
Hissimin azlığından
Sözüm kəsərsiz oldu,
Məramım yersiz oldu?
Yazdım, yazdım mən ancaq ürəyimdən keçəni.
Məni sevənlərim də duyub yazdığım qədər
Duymadılar heç məni.
Suda naxışlar açan bir dəliyəm, bəlkə mən,
Başqasının gözündə gülməliyəm, bəlkə mən?

İyul, 1998.

ÖZÜMÜ İNKAR

Üzümü qırmaqçün hamı tək mən də
Səhərlər aynaya baxıram hər gün.
Əksimi aynada seyr eləyəndə
Sırra çevrilirəm özüm-özümçün.

Gözümün içinə zillənin gözüm
Bir gözdə nə qədər sual olarmış?
O qədər izzət, bu qədər dözümlər
Məndə fil ürəyi, fil səbri varmış.
Elə ki, soruram "kiməm, nəyəm mən?"
Qorxub çəkinirəm özüm-özümdən.

Sualın cavabı çətinləndi çətin
Bizim sinəmizə dağ çəkir zaman.
Əgər oğluyamsa, mən bu millətin
Bəs məndə bu səbir, bu dözümlər hardan?

Aynanı tərledir çəkdiyim hər ah
Deyirəm, ya daşam, ya dəmirəm mən.
Hər dəfə aynaya baxanda, vallah,
Görürəm, özümə bənzəmirəm mən.

Gözümdə könlümün yara kölgəsi
Vaxtdan narazıyam, canımdan bezar.
Mən ki, həm özüməm, həm də özgəsi
Özümü təsdiqmiş, özümü inkar!

Avqust, 1998.
Səki.

QƏDƏR

Ha bağkırdım, sən duymadın bu dərdi
Dedin, mənım inandığım qədərđi.
Güldüm sənın kəlamına mən yazıq
İnadına, inamına mən yazıq.

Zaman keçdi, qədər işə başladı,
Hökmü ilə bostanımı daşladı.
Nə biləydim sükançımız qədərmiş,
Çığırmağım, bağırmağım hədərmış.

Mən bilmədim, sən biləni, görəni,
Görən, niyə anlamadım mən səni?
Anlamamaq anlamağa açarmış.
Nişan aldım, vurammadım hədəfi,
Görünəni göstərməyə nə varmış
Sən göstərdin görünməyən tərəfi.

Aprəl, 1998.

NƏ QAZANMIŞAM?

Qələmə, kağıza başımı əyib,
Kitablar yazmışam, ün qazanmışam.
Tanrının verdiyi ömrü xərcləyib,
Qara saçlarıma dən qazanmışam.

Biri öz kefində, cah-cəlalında,
Başqası öz dərđi, öz məlalında.
Bir ildə neçə gün masa dalında
Bir günü itirib on qazanmışam.

Vətən həm mənimdir, vətən həm sənın,
Budur vəsiyyəti babam Bilgənin*.
Tutub ətəyindən bir əqidənin
Özümə əbədi yön qazanmışam.

İlkim çal-çağırılı, sonum müztərüb,
Yurdumun içində qərübəm, qərüb.
Hissimi, duyğumu sözə döndərüb,
Ömrümə, günümə son qazanmışam.

İyul, 1998.

* Məşhur Göytürk xaqanı

ÇOX İMİŞ

Xudunun əziz xatirəsinə

Usanıb şəhərin küy-kələyindən
Gəldim ziyarətə dost məzarını.
Gördüm, sıralanmış qəbirlərdə mən
Ölümün möhtəşəm addımlarını.

Gəzdim qəbristanı, gəzdim səbirlə
Rastlaşdım nə qədər tanış qəbirlə.
İnana bilmədim gördüklərimə
Şəhərə dönməkmiş, şəhərdən qaçış!
Burda yatanların çoxu, heç demə
Mənim öz dostlarım, tanışlarımmış.

Orda dən, burda un, arada daş var
Zamandır hərlədən bu dəyirmanı.
Bir-bir üyüdürlər dostlar, tanışlar
Birdən ayılıraq: filankəs hanı?

Bəzən üzə durur üzsüz astarım
Neçə pilləsi var tək birçə ömrün.
Mən hardan biləydim, ölü dostlarım
Diri dostlarımdan çox imiş bu gün.

Usanıb şəhərin hay-həşirindən
Gəldim ziyarətə dost məzarını.
Gördüm, sıralanmış qəbirlərdə mən
Ölümün möhtəşəm addımlarını.

BAHAR HAVASIYLA

Qanadlı xəyallar göylərdən endi
Nə cırpıntı qaldı, nə istək, həvəs.
Qocaldım, könlümdən hər şey silindi
Sənin buraxdığın izlər silinməz.

Mənə qısqanardı bir vaxtlar hamı
Könlüm o günləri necə əzizlər.
Təzədən yaşadır mənə dünyamı
Ömrümün açdığı cığırı - izlər.

O izlər könlümə çəkilən dağım,
Fərəhim, kədər, xeyrim, şərirdir.
O izlər - içimdə gizli sığnağım,
Könlümdən süzülən sətirlərimdir.

Ömür yollarımın bir qarışında
Ayrı düşməmişəm hisslərimdən.
Keçib bu izlərdən ömrün qışında
Bahar havasıyla yaşayıram mən.

Hələ bu dünyada nə qədər sağam,
Mən bu hava ilə yaşayacağam.
Ölərsəm, o izlər yaşanmış ömrün
Ayaq izlərinə dönəcək bir gün.

May, 1998.

23 avqust, 1998.

XƏYALLA YAŞAMAQ

Ədalətin haqqını zor yeyincə həyatda,
İstədiyim dünyanı görməyincə həyatda,
Zamanın zillətilə gəlməməkcin döş-dösə
Xəyallar dünyasında yaşamışam həmişə.

Onsuz da beşiyimdən - məzarıma beş addım
Yaşamadım həyatı, xəyalımı yaşadım.
Xəyal məni isitdi, gecəm döndü gündüzə
Axı mən neyləyəydim, gəldi hər an üz-üzə
Xəyaldakı istilik, həyatdakı soyuqluq.
Balıq üçün xəyalım dənizə yox, gölə yox,
Demə, suyu çəkilmiş quru çaya tor atmış,
Xəyalla yaşamaq da bir başqa cür həyatmış.

Yanvar, 1998.

İZTİRABIN DİLİ

Mən öz düşüncəmə necə qəsd edim?
Fikrim, düşüncəmlə mən, mən olmuşam.
Özümdən yuxarı qalxmaq istədim
Özümdən aşağı enən olmuşam.

Bu nədir? Bu dərdi hara yozum mən?
Bu dərd iztirabım, bu dərd əzabım.
Həmişə çalışdım, itirdiyimdən
Bir ibrət götürüb, təzə yol tapım.

Tapmadım, dilini bilmədiyimdən,
Çəkdiyim əzabın, iztirabların.
Mən kimdən öyrənirəm, bu dili kimdən?
Mən ona borcluyam, o mənə darqın.

Yazdıqca dərdimi mən, kitab-kitab,
Günbəgün böyüyür o, heç kiçilmir.
Mənimçün sirr olur... çünki iztirab
Heç vaxt öz dililə danışa bilmir.

İyul, 1998.

NECƏ TAPIM MƏN?

Özümü axtardım, hey aradım mən
Tapmadım, axırda bezdim özümdən.
Məgər mən suyam ki, çağlayıb axam?
Məgər atəşəm ki, yandırır yaxam?
Özümü bihudə axtarmışammış...
Axı mən var ikən, bir heçəm, yoxam.
Var ikən yoxamsa,..

təbiətimdən
Olmayan bir şeyi necə tapım mən?

21 iyun, 1998.

DİALOQ

Həm sazı, həm pazı el zaman-zaman
Düzəldib qurumuş tut ağacından.
Sən gülüb qədimdən gələn bu sözə
Dedin ki, yaraşmır, axı, saz paza
Dedim: - hər ikisi çalmaq üçündür:
Biri qananadır, biri qanmaza.

Günahın birindən doğar on beşi
Zəhər ya beş gilə, ya on beş gilə.
Göldə bir nöqtəyə atılan daşın
Halqa dalğaları çatar sahilə.

Hərənin öz yönü, öz ölçüsü var,
Məramın, məqsədin yaxşı, pisi var,
Yusalar tökülən bir qanı qanla,
Sənə xoş gələrsə, mənə ar gələr.
Gəl ölçmə parçanı öz arşınınla
Sənə gen gələrsə, mənə dar gələr.

İyul, 1998.

NEÇİN?

İstiqlala qovuşduq, ümidlər doğrulmadı,
Köhnə hamam, köhnə tas, mən dediyim olmadı.
Saplarımız çürükmüş vurduğumuz yaşnaqda,
Ümidləri, inamı zaman puç etdi, neçin?
Şəhidlərin qanıyla suvarılan torpaqda
Gül-çiçək bitməliyə, bizdə kol bitdi, neçin?

İyul, 1998.

BAYATILAR

*Əzizim dərdə mərdim,
Düşməsin dərdə mərdim.
Mənə dərman neyləsin?
Tifilkən dərd əmərdim.*

Bayatılar! Sözü ənbər qatılar,
Damarımda nəbz kimi atılar.
Bayatının atəşindən, odundan
Ürəyimdə neçə tonqal çatılar.

Bayatılar! Sinə dağı, göz dağı,
Məhəbbətin tüstülənən ocağı.
Bir millətin kimliyini bildirən,
Nəfəsindən ləpələnən bayrağı!

Bayatının boyasına boyandım,
Söz - qiblemdir, söz - eşqimdir, söz andım.
Bayatının tilsiminə düşüncə
Vallah şair öldüyüme utandım.

Aprel, 1998.

YENİLDİM, YENİLƏŞDİM

Sənin dəlillərinə inanmadım, "yox" - dedim
Sənin həqiqətini anlamaq istəmədim.
Ancaq mənə gülürdü içimdə başqa bir səs
Şükr elədim Allaha, o səs gözə görünməz.
Bilmirdim heç özüm də nədir inadkarlığım
Uduzmaq qorxusundan bəlkə könül darlığım?
Yox, yox, bu, ondan deyil.
Mən bu söz güləşində uduzmağımdan deyil,
Uduzmuş olduğumu danmağımdan utandım.
Özümü qalib kimi sanmağımdan utandım.
Düzü, xəcalətimdən
Qıvrıldım yatağımda o gecə sübhə kimi
Didib tökdüm içimi
Mən niyə haqqa qıydım?
Adıçə etirafdan mən niyə qorxmalıydım?
Amma bir keyrim oldu: Mən səninlə güləşdim.
Yenilib, yeniləşdim.

İyul, 1998,
Şəki.

ÖZÜMDƏN QAÇIS

Ömrüm öz-özümlə dava-dalaşdır,
Fikirilər üz-üzə, qəsdim-axtarış.
Bu, nə haray-həşir, bu, nə təlaşdır?
Fikrimdən, duyğumdan, özümdən qaçış!

Nə gecəmi bildim, nə gündüzümü,
Dünya bir möcüzə, ömür - gileymiş.
Tanıya bilmədim özüm özümü.
Özümdən qaçışın mənası nəymiş?

Çölümdən içimə düz yol seçmədən
Özümü inkarda varmı bir məram?
Özümdən qaçışda bilmirəm nədən
Özümə daha çox yaxınlaşıram.

1998.

İLAN-QARTAL

Hər kəsin öz məramı,
Öz məqsədi, öz yolu.
İlan ki var, həmişə
Əyri keçər düz yolu.

Düzlük-haqqı bulanın,
Ona səcdə qılanın.
Əyri keçmək-ılanın
Məramsız, yolsuz yolu.

Ən vacibi qartala
Uçmağa meydan ola.
İnsan düşür bir yola
Seçə-seçə yüz yolu.

Üz tutsan yüz tərəfə,
Oxun dəyməz hədəfə.
Uzanacaq yüz dəfə
Keçsən könülsüz yolu.

18 avqust, 1998.

YAĞMASA...

İstəyim budur ki, yolum gen olsun
O niyə gələcək qoy sənin olsun.
Vaxtın öz ünvanı, öz adıyam mən
İndinin, bu günün övladiyam mən.

Ümid-boynumuza keçən kəmənddir
Gözlə, öz-özünə açılan deyil:
Əkdiiyin o taxıl yağışa bənddir
Yağmasa, bir dənən beş olan deyil.

İstərəm xəyalım, yuxum çin olsun
İndi boş ümidlər ar gəlir mənə.
Səpdiiyin o toxum qoy sənin olsun
Çörək ver mənə!

İyun, 1998.

MİLLƏTİM

Niyə bu günə düşdün
Ay mənim məmləkətim?
Özümə düşmən olub
Aşib-daşan sərvətim.

Bir vaxt sən də xan idin,
Vaxta hökmüran idin,
Dövlətlər quran idin,
İndi sənə nə nə oldu
A qullaşan millətim?

Daşından da zər bitər,
Yeddi arxana yetər.
Dilənçidən beşbetər
Yoxsullaşan millətim.

Namusuyla, arıyla,
Keçdiyi yollarıyla,
Böyük oğullarıyla
Oğullaşan millətim.

Savaş hünərləriylə,
Qəhrəman ərlləriylə,
Böyük zəfərləriylə
Nağıllaşan millətim.

Dəmir qıran dişiyə,
İgidlik vərdisiyə,
Öz şanlı keçmişiyə
"Sağollaşan" millətim.

Bu xalqın öz övladı
Öz-özünü ovladı.
Səbrini buxovladı
Səbri daşan millətim.

Necə dözdün bir belə
Müsibətə, müşkülə?
Çəkdiyi sitəm ilə
A yollaşan millətim?

Nə gündəsən, nə gündə?
Qor qalmayıb külündə.
Qeyrətsizlər əlində
Bu gün çaşan millətim.

İstəyirəm çasmaya,
Dərdiylə yollaşmaya,
Bir daha qullaşmaya
Xan oğlu, xan millətim.

May, 1998.

GÖR, MƏNİ

Azadlığı dəyişməyəm heç nəyə
Anam doğub azad məni, hürr məni.
Sən məndəki bu cövhəri görmədin
Ha çək gözə irasığı, sürməni.

Yetər mənim öz dərdimə öz ahım
Ədalətdir, həqiqətdir pənahım.
Bir kimsəyə həsədım yox, Allahım
Sevindirsən iki səni, bir məni.

Heç kəsə yox, tək özümə bənzərəm
Hardayamsa, o məqamdan enməyəm.
Bu xislətdən dönməmişəm, dönmərəm
İstəyirsən cəhənnəmə sür məni.

Kül üstündə təzə ocaq qalama,
Sifarişlə yad bağını sulama,
Təmizləri çirkabına bulama
Tuta bilməz o atdığı şər məni.

Qarışdırma sən astarı üzüylə,
Dolaşdırma ayrılığı düzüylə,
Baxma mənə öz qəlbinin gözüylə
Sən bəsirət gözləriylə gör, məni.

Mart, 1998.

AXTARIRSAN

Öz gözündə tiri görməyən gədə,
Özgənin gözündə qıl axtarırsan.
Köhnə şəkərindir, bulandırmağa
Hər gün, hər ay təzə göl axtarırsan.

Qələmin korşalıb düşmüşən dərdə,
Hörmətin qalmayıb sənəin heç yerdə.
Dölsüz olduğunu bildin nəsirdə,
İndi də "şe'rdə" döl axtarırsan?

Bir zaman vətəni Aşota satdın,
Ürək bulandırdın, könül qanatdın.
Palıda, çınara sən çirkab atdın
İndi gizlənməyə kol axtarırsan!

Qəlbin daş, ağlın da bir ovuc peyin,
Döş-döşə gəlməyə qalmayıb heyin.
Baxıb ayağına ölmüş eşşəyin
Kündənə vurmağa nal axtarırsan.

İçində zülmətdir, səhər bilirsən,
Qatırsan, özünü kəhər bilirsən,
Köhnə palanını yəhər bilirsən,
Belinə salmağa çul axtarırsan.

Özgənin uğuru səni yandırır,
Həsədin kinini qıcıqlandırır.
Özünün yalını bal adlandırır
Özgənin balında yal axtarırsan.

Bir üzü gəlinsən, bir üzü arvad,
Kommunist, AXC, sonra Müsavat.
Ordan da çıxmısan, ay evi bərbad,
İndi də Daşnaka yol axtarırsan!

1998.

GÖRMÜR, GÖRÜR

O, namaz üstündə əl açıb göyə
Allaha üz tutub, "Ya rəbbim", - deyə
Onun duasına qarışır ahı
O, bu dəm elə bil görür Allahı,

Gözə görünməzdir onun pənahı
Köməkçün əlini açmaz bir kəsə.
Necə görə bilər, axı, Allahı
Allah, o möminün ürəyində?

Görmür Allahını namaz qılanlar
Allahsa, onları görür bu anlar.

İyul, 1998.

“QARABAĞ” KAFESİ

“Birdir sözümlə əməllərimiz”
“Candan da keçərik bu vətən üçün”.
Keyf çəkib “Qarabağ” kafesində biz
“Qarabağ dərini çəkirik” bu gün.

Bizim keyfimiz də keyf-damaq deyil,
“Yoğrulduq düşməne qəzəbdən, kindən”.
Toylarda oynamaq, oynamaq deyil,
Atılıb düşürük “dərdin” əlindən.

Dekabr, 1998.

ƏL QALDIRMIŞAM

O gün ki, çölümə əsir olmuşam,
Dönüb öz-özümə mən sırr olmuşam.
İçim bir söz deyir, çölüm ayrı söz
Qəlbim bir söz deyir, dilim ayrı söz.

Vicdanla əhdimi çoxdan qırmışam,
Mən öz əqidəmə əl qaldırmışam.
Çölümə əlimi qaldırmaq çətin
Çölüm - yaxınlarım, əzizlərimdir.
Sabah hesabı var bu günlərimin
Sonra deyirəm ki, Allah kərimdir.

Bəs mənim əqidəm, bəs mənim içim?
O ki, mən özüməm...
özümdən keçim?

Bəs necə?
Özümə özüm düşməyəm,
Özümə qəsd edib kiçilən mənəm...
Özümdən böyükdür günahım mənim,
Keçsin günahımdan Allahım mənim.

Gah ona çevrildim, gah buna döndüm,
Çölümün günahkar quluna döndüm.
İçimlə əhdimi çoxdan qırmışam,
Mən öz əqidəmə əl qaldırmışam.

Düz yolla gedirdim, yel yandan əsdi,
İmandan əsmədi, imkandan əsdi.
Dəyişdi səmtini, döndü yelkənim
Keçsin günahımdam Allahım mənim.

10 noyabr, 1988.

YARƏB

Rəhm eylə özün sən mənim övladıma, yarəb,
Rəhm eylə mənim naləmə, fəryadıma, yarəb.

Məhrum eləmə sən onu dünya işığından,
Sənsən pənahım, sən yetiş imdadıma, yarəb.

Səndən umuram, ummuşam hər dərdimə çarə,
Bu xisləti mən borcluyam öz zafıma, yarəb.

Şükr eyləmişəm mən ki, qədər-qismətə daim,
Döndərmə qədər-qisməti cəlladıma, yarəb.

Xoşbəxt qulunun Bəxtiyar adlanması səndən,
Uyğun elə sən taleyimi adıma, yarəb.

Rəhm eylə, özün sən mənim övladıma, yarəb
Rəhm eylə mənim naləmə, fəryadıma, yarəb.

20 noyabr, 1998.

ATATÜRK

Atatürkün atası! Adi cəfakeş bir ata,
Öz kiçik külfətinin cövrünü çəkmiş bir ata,
Bir böyük millətə ancaq ata əkmış bir ata!

Atatürkün anası! Adi bir insan, bir ana,
Zaman ötdükcə nədən səcdə qılır hər kəs ona?
Bir böyük millətə bir gün ata doğmuş o ana.
Atatürkün sinəsi, yurdun alınmaz qalası!
Atatürk millətinin həm atası, həm balası!

Nədir arzum, diləyim tanrıdan imanla bu gün?
Talanın, bağrına dağlar çəkilən xalqım üçün:
Yeni fikrin küləyindən qoca millət darana,
Bizi birləşdirəcək bir Atatürkümlə yarana!

1992-1998.

DÜKANDAR-MÜƏLLİM

Dükandar...
Önündə nişə dəftəri.
Bunun da baisi gərdişi-dövrən!
Müəllim! O yoxsul, pulsuz müştəri
Almaq fikrindədir nəse dükandan:

- Keçən aylardan da xeyli borcun var
Yox, verə bilmərəm.
- Dinməyir yazıq.
- Köhnə borclarını əvvəlcə qaytar
Sonra...
- Düz beş aydı maaş almırıq.
- Mənə nə dəxli var?
Susur müəllim.

Biri müqəssirdir, o biri hakim.
- Bilirəm, çətindir, indi neyləyək
Borcunu birtəhər təmizləyəsən?
Xətrinə dəyməsin, gəl, bir iş görək.
Bağımı belləyə bilərsənmi sən?

Qayıdıb dükandan bir axşam çağı,
Dükandar gördü ki, bellənib bağı.
Baxıb göz ucuyla bellənən yerə
Qımışdı, fərəhlə o, gülümsədi.
Ağa ədasıyla tək bircə kəlmə,
Dönüb müəllimə: "Malades" - dedi.

Dinmədi, karıxdı müəllim nədən?
Qırx il balalara o, dərs demişdi.
Bu böyük zəhmətə amma kimsədən
O, "əhsən" sözünü eşitməmişdi...
Bu gün mənliyini, əzmini dandı,
O, bir dükançıdan "əhsən" qazandı.
Əhsən, bu zamana, əhsən, afərin!
Əhsən bu təzadə, şükür bu günə-
Qırx il dərs öyrədən bir müəllimin
Dükandar diliylə öyüldüyünə!

Bilmirdim, bir sirri burda anladım:
Bircə addım varmış, yalnız bir addım:
Alimdən cahilə, qaradan ağa,
Müəllim - nökdir, dükandar - ağa!

16 iyul, 1998.

KAŞ Kİ...

Kaş ki, o toplantıya mən o gün getməyəydim.
Filan işi bu qədər, kaş ki, ləngitməyəydim.
Kaş ki, bu ağacları mən payızda əkəydim.
Vaxtında bu müşkülə, kaş ki, əncam çəkəydim.

"Kaş ki" - ömrümüz boyu bizim dilimizdədir
Vaxt həmişə axırsa, bu "Kaş ki"lər bəs nədir?
Bahar qışın övladı
Hər "kaş ki" səhv addımın, bir yanlışın övladı.
Vaxtı qabaqlayanlar,
Hər dərdin çarəsinə öncədən ağlayanlar
Zamanın öz hökmünə vaxtında qulaq asdı.
"Kaş ki"ni dardan asdı.

"Kaş ki" sözü dünyada tamam unudulaydı.
Vallah, çox istəmirəm:
"Kaş ki" deməmək qədər
Kaş ki, ağılım olaydı...

10 iyul, 1998.

CƏLALƏDDİN MÖVLANAYA BƏNZƏTMƏLƏR

Mən yoxam, adicə bir adam, Allah,
Sənə çatmaq üçün fəryadam, Allah.
Qul azad olanda şad olmalıdır
Qulun olduğuma mən şadam, Allah.

Dövr eylədikcə gizlicə axşam-səhər zaman,
Minlərlə aşikarları pünhan edər zaman.
Eşqində sağ qalanlar ölür, ölmədən qabaq
Eşqimdə ölmüşəm, diri qalmaqçün hər zaman.

1998.

İBRƏT

Bu gün qatil oldu aynəbəndimiz,
Şəffaf aynaları quş hava sandı.
Sürətlə uçaraq aydın, tər-təmiz
Aynaya çırpılıb o, yaralandı.

Quşu yerdən alıb evə gətirdim,
Dən verdim, su verdim, isti yer verdim.
Ertəsi quşcıqaz qalxdı, dirçəldi,
Yarası sağaldı, özünə gəldi.

Ayna hava kimi görünmüş ona,
Aldanmış şüşənin şəffaflığına.
Düşündüm yaqın ki, bir də quşcıqaz
Aldanıb özünü aynaya çırpırmaz.

Aldanıb dünyaya bir zaman mən də
Ömür yollarımı hamar sanmışam.
Yıxılıb həyatın döngələrində
Bu quşcıqaz kimi yaranmışam.

İndi bu həyatı öyrənsəm də mən
Yenə aldanıram, bilmirəm nədən?
Üz-üzə, göz-gözə durub haqq, nahaq
Haqsızın qəsdini haqq görə bilmir.
Quşun götürdüyü ibrətdən ancaq
Niyə insan oğlu götürə bilmir?!

8 iyul, 1998.

NƏFSİMİZ

Bizdə bu soyuq qanları neylərdin ilahi?

M. Ə. Sabir

Qaçqının payına göz dikən alçaq,
Sənə hansı haqla mən insan deyim?
Millətin qanını soran qurumsaq,
Mən sənə adına soxulcan deyim.

Bəs hanı insanlıq, bəs hanı vicdan?
Tamah insanlıqdan qabağa düşdü?
Bəlkə də bu dövrən dolandığından
Qibləmiz gah sola, gah sağa düşdü.

Bu, sənə xalqına ürəyi yanan
Özgə bir millətin verdiyi paydı.
Ey öz millətinə yaddan yad olan,
Paya göz dikincə gözün çıxaydı.

Xalqının dərdinə özgülər qədər
Yanmadın, bəs bunu niyə qanmadın?
Yetim qismətini yeyib sərasər
O şişən qarnından heç utanmadın.
Biz necə məxluq, anlamıram mən
Nəfsimiz ağırmiş qeyrətimizdən.

İyul, 1998.

YOLSUZ

İlk insan yarandı, dağ-dərə gördü,
Min cürə əl-əlvan mənzərə gördü,
Dağların başında duman, çən gördü,
Ot gördü, gül gördü, göy çəmən gördü,
Təkcə yol görmədi.

bir addım atdı.

Yolu bu addımla özü yaratdı.
Dünyanın qoynunda min-min yol sahib,
Özü yolsuz qalıb, imansız qalıb
Günahsız dünyada günaha batdı.

İyun, 1998.

QƏRİBƏM

Sağamı çevrilim, solamı dönüm?
Dözmüşəm,
dözüürəm,
dözərəm yenə.

Ağrılar, acılar...
hər gələn günüm
Bir təzə işgəncə gətirir mənə.

Aradım, tapmadım bir güman yeri
Gün doğur, işığı bizdən yan keçir.
Ağıl qavramayan günün dərdləri
Ağrıya çevrilib qəlbimdən keçir.

Hardayam, nəciyəm, mən kiməm, nəyəm?
Gedişim haqdırsa, gelişim nahaq.
Məkanca öz halal vətənimdəyəm,
Zamanca qəribəm, qəribəm, ancaq.

İyul, 1998.

DÖRDLÜKLƏR

Yalnız son nəfəsdə gerçəyi bulmuş
Dünyanı əbədi mənzil sayanlar.
Elə doğulanda ölü doğulmuş
Vaxtında ölməyi bacarmayanlar.

1994

Heykəl qarşısında heykəlləşirkən
Onu yaradanı düşünürəm mən.
Aynada özümə baxdığım zaman
Həmişə özümü düşündüm nədən?

1995

Mədənin gözüylə dünyaya baxdın
Ağla güvənməli, ağla ay yazıq,
Başından mədəyə keçdisə ağlın,
Ağlının gününə ağla, ay yazıq.

1997

Öz hakimi zaman olur tarixin
Sabaha bax, ey bu günə hökm edən.
Məhkəməsi yaman olur tarixin
Axı, tarix rüşvət almır kimsədən.

1998.

SEÇƏK TÜKDƏN TÜKÜ

Həyatın amansız təlatümləri
Səni silkələdi, yıxa bilmədi.
Uşaqkən tapdığın o iman yeri
Səninçün heç zaman dəyişilmədi.
Bir oldu əqidən, bir oldu andın,
Bütün ömrün boyu ona inandın.

Ölçüsü, həddi var dəyanətin də
Sürü qayıdanda arxa ön olmuş.
Sənin cilalanmış məhəbbətində
Mən üzün olmamış, bir üzün olmuş.
Gəl, gəl, ömrümüzün bu axşam çağı
Seçək tükdən tükü, qaradan ağı.

Biri-birimizə haqq-hesab verək
Boyasız, rıyasız könül səsiylə.
Bu gün mənim sevgim ölçülsün gerək
Sənin dözümünün dərəcəsiylə.

İyul, 1998.

NƏ BİLƏYDİM?

İnsan dediyin, heç demə, buymuş, nə biləydim?
Haqdan dönərək, nəfsinə uymuş, nə biləydim?

Vicdan nə demək? Bilmir öz həmcinsinə qarşı
İnsan bu qədər kinlə doluymuş, nə biləydim?

Habil o zaman ilk qanı tökməklə həyata
Bədxahlığın imzasını qoymuş, nə biləydim?

Elliklə gələn matəmə el toy adı vermiş
Elliklə rəzalet dəxi toymuş, nə biləydim?

Yüksəlmək üçün alçalan alçaqlara baxdım
Ömrün yolu alçalma yoluymuş, nə biləydim?

Dünyanı aşan, eşq ilə kamilləşən insan
Dünya malının adı quluymuş, nə biləydim?

Alçaqsa da insan bu qədər qəsd-qərəzində
Eşqində böyükmüş və uluymuş, nə biləydim?

24 iyul, 1998.

GÖRÜNÜR

Uzaq olduqca nədən hissimiz aydın görünür?
Aralandıqca könüllər daha bayqın görünür.

Nə qədər "ovqatım əla", - deyə yazsan da, fəqət,
Sözünün rəngi siyah, dalğası dalğın görünür.

Barısıb tale ilə qiblədən haqq ummamağın,
Belə dözməkdə də, susmaqda da haqqın görünür.

Dağ eşən, körpü aşan selləri heç görməyəmə,
Gur axan bir bulağın arxı da daşqın görünür.

Belə təslimçiliyə çoxları heyrətdə qalıb,
Onu bilməz ki, nəciblikdə də eşqin görünür.

1 avqust, 1998.

ÜZ BAŞQA, ÖZ BAŞQA

Elə ki ayrıldıq, sən yanımdasan
Görürəm başımın üstə kölgəni.
Səninlə göz-gözə olduğum zaman
Üzünü görürəm, görmürəm səni.

Üz başqa, öz başqa, üzün sən deyil,
Özlüyün üzündən görünən deyil.
Bu da bir arzudur, bu da bir həvəs,
Mənə qəlbindəki sonu görünməz
Buludsuz, o dərin öz göyün gərək,
Mənə üzün deyil, özlüyün gərək.

Özüm də bilmirəm niyə tərs kimi,
Ömür məktəbində həyat dərsmi
Fəhmdən götürdüm, hissdən götürdüm,
Qismət paylananda mən seçdim qəmi.
Üz-üzə baxanda üzünü gördüm
Özünü görürəm ayrılıq dəmi.

21 avqust, 1998.

GÜNÜMÜZ

Mənim ey dərd adası, oldumu bir şad günümüz?
Çəkilən hər cür əzabdan bizim azad günümüz?

Baxıram təqvimə, ulduzlarımız tərs dolanır,
Bizim hər ad günümüz, oldu bizim yad günümüz.

Nə qədər tənəyə, böhtanlara dözdük, dözüürük,
Usanıb ummadı bir kimsədən imdad, günümüz.

Ahımızdan bu zaman eylə ki, viranə qalıb,
Baxıram, olmadı heç bir dənə abad günümüz.

Bu həqir sevgi əlindən o qədər dad elədik,
Döndü öz ömrümüzə dad günü, fəryad günümüz.

Avqust, 1998.

GÜLÜŞMƏK NƏ DEMƏK?

*Ağlaram xatirə gəldikcə gülüşdüklerimiz
Türk şairindən.*

Gəlmir heç xatirə bir dəfə gülüşdüklerimiz,
Bu nə cür sevgi imiş qəhqəhələrmiş. əzəli?

Axı, göz yaşları yol yoldaşdır hər sevənin,
Dəli sevdada gülüşmək nə demək? Çox məzəli!

Sevənin ömrü qəhərsiz ötə bilməz, bilirəm,
Sevgimin keçdiyi zülmətləri bir-bir çözəli.

Ahımın, fəryadımın şahidi qəlbimdi, mənim,
Neçə müşküllərə, nisskillərə daim dözəli.

Aşıqın düşməni hər ləhzədə yalnız özüdür,
Gözə barmaq uzadır, Bəxtiyar, eşqin öz əli.

Avqust, 1998.

BİZİ

Bu nə zülmət, bu nə zillət?
Xırpaladı həyat bizi.
Həbil, götür kamanını
Ağlat bizi, ağlat bizi.

Min bəlaya, dərdə tuşuq,
Amma vaxta züylə tutmuşuq.
Ağlamağı unutmuşuq
Ağlamaqla aldat bizi.

Taleyimiz yana döndü,
İçdiyimiz qana döndü.
Dünya bir zindana döndü
Əzib tökdü qat-qat bizi.

Günəş doğdu, dan atmadı,
Bir diləyə əl çatmadı.
Bu zülmətdən çıxartmadı
Mindiyimiz ağ at* bizi.

İyul, 1998.

* Nağılda Məlik Məmməd zülmətdən çıxaran ağ ata işarədir.
Yəni, qazandığımız istiqlal bizi xoşbəxt edə bilmədi.

ÖYRƏTDİKƏ ÖYRƏNMİŞƏM

Nöqsanımı gördüyüm an
Öz-özümdən heymənməmişəm.
İçimdəki savaşlarda
Gah yenilmiş, gah yenmişəm.

Addımbaşı "mənam" deyən,
Səhvindən dərs götürməyən,
Özündə qüsurları görməyən
Müştəbəhdən iyrənməmişəm.

Ömrü çox azdır rıyanın,
Daşa çəkilən boyanın.
Özünü beş min sayanın
Qarşısında mən də beşəm.

Göz önümdən çivil-çivil
Gəlib keçdi neçə nəsil.
Dərs öyrətdim düz qırxcə il
Öyrətdikə öyrənməmişəm.

Bəzən haqqım nahaq olub,
Gül-çiçəyim alaq olub,
Özümlə danlamaq olub
Ömrüm boyu işim, peşəm.

Dekabr, 1998.

HAQQI

Dedim, çatdığına şükran ol, bala
Axı, alçalmadır minnətin haqqı.
Məni eşitmədin, yaman tələsdin
Yollarda qəzadır sürətin haqqı.

İndi göylərdəsən, zirvə çağındır,
Özünə bənzərlər solun, sağındır,
Sənin kimlərsə yalmanmağındır
Bu gün qazandığın "hörmətin" haqqı.

Bu xalqı talayan baxtı yeyinlər
Bu xalqın adından nitq deyirlər.
Onlar tulanı da əzizləyirlər
İnsana verilmir bir itin haqqı.

Kimki öz haqqını zordan istəmiş-
Qapıdan qovulub, şapalaq yemiş.
Heç demə, ən böyük haqsızlıq imiş
Haqqını istəyən millətin haqqı.

Ruhani ata da bizi qəhr edir
Dözümə çağırır, tükənib səbir.
Məgər bu dünyada əzilməkdir,
O biri dünyada cənnətin haqqı?

Millətin qanını ey soran alçaq,
Bu günə öyünmə, bir sabaha bax.

Qorxudur, hürküdür, şübhədir ancaq
Rüsvətlə yığdığın sərvətin haqqı.

İstiqlal qazandıq, üzlər gülmədi,
Qaynaqdan bulan su durulmadı,
Bir günlük, bir aylıq sevinc olmadı
Yetmiş il çəkilən zillətin haqqı.

Aprel, 1998.

DƏRD QOVUR MƏNİ

Mənki qurd oğluyam, içimdən çıxıb,
Ardımca yüyürür, qurd qovur məni.
O məni ilkimə səslədiyindən
“Ötükən” adlanan yurd qovur məni.

O şanlı günlərim qayıdan deyil.
Mən yaxşı bilirəm, bu, asan deyil.
Namərdin əlindən qaçmaq man deyil
Dərd budur: namərd yox, mərd qovur məni.

Unudub göz ilə o görülməzi,
Özümüz öldürdük, vallah ölməzi.
Yaxşı bildiyimdən gedər-gəlməzi
Hara qaçıramsa, dərd qovur məni.

12 iyul, 1998.

BAX

Tamlığı dərk etmək üçün
Bir yerə bax, bir göyə bax.
Haqq danışır lap astadan,
Yalandakı səs-küyə bax.

Haqqı yenirkən nahaqlar,
Haqq sabaha ümid bağlar.
Biri gülər, onu ağlar
Sən ağlayan bəndəyə bax.

İnsanıqsa, insaf hanı?
Tapdayır insan insanı.
Kələ-kötür bu dövrəni
Hamarlayan rəndəyə bax.

Yalan elə gəliş gəldi,
Həqiqət geri çəkildi.
Atam ancaq saya bildi
Anam kəsən kündəyə bax.

Zülmü gördük neçə donda,
Məzlumların sırasında.
Haqla nahaq arasında
Sözle dolan xəndəyə bax.

4 dekabr, 1998.

OZAN OLDUM

Mən özüm-özümle qumar oynayıb,
Yada yox, özümə uduzan oldum.
Heç kəsə yuxumu danışmadım mən,
Qorxulu yuxumu tərs yozan oldum.

Sandım ki, başıma yağan daşları
Geriye qaytarar o Ulu Tanrı.
Sandım ki, alnıma yazılmışları
Pozub təzəsini mən yazan oldum.

Sandım ki, yönünü dəyişdim şerin,
Hamisi Allahdır yanan kəslərin.
Amma əqidəsiz qeyrətsizlərin
Qara dəftərində yol azan oldum.

Dilə gətirməyib nağıl sim-simi,
Könül açarıyla açdım tilsimi.
Kimsədən almadım idrak dərşimi
Dərdimdən öyrənib mən ozan oldum.

1998.

GERÇƏK GÜNAHKARDIR

Qəribə əyyamdır, üz astar olmuş,
Bazarda satan çox, amma alan yox.
Mənim ürəyimdə indi yel vurub,
Yengələr oynayır, çəpik çalan yox.

Azadlıq qollarda bir kəmənd olub,
İndi qarğalar da gülə bənd olub,
Fələyin gərdişi tərs-avand olub,
Gerçək günahkardır, amma yalan yox.

Maşallah, çıxmışiq göyün seyrinə,
Bilən yox bu işin şəri, xeyri nə.
Qılan səcdə qılır tək öz xeyrinə
Haqqa səcdə ilə namaz qılan yox.

Bir ovuc torpaqdır hamının sonu,
Sağ ikən bir kimsə düşünmür bunu.
Hamımız acgözlük, Allah xofunu
Qəlbinə, ruhuna, vallah, salan yox.

Ölülər diridir, dirilər ölü,
İstidir dünyanın odundan külü.
Doğru danışanın kəsilir dili
Öldürən haqlıdır, indi ölən yox.

14 iyul, 1998.

KÜSÜBDÜR

Zaman keçdi, yaxşı döndü yamana
Çəmən güldən, gül çəməndən küsübdür.
Bir-birinə millət yağı kəsilib
Yalan deyən, düz deyəndən küsübdür.

Önümüzdə nə cığır var, nə işiq
Göyə deyil, yerə səcdə qılmışıq.
Mədəmizin həsirinə qalmışıq
Bədən ruhdan, ruh bədəndən küsübdür.

Bir-birindən ağır gəlir günümüz
Vallah, yaman qalınlaşıb gönümüz.
Cahillərə tapşırıldı dinimiz
Din bu xalqdan, xalq da dindən küsübdür.

Göy üzündə baxtımızın bürcü var,
Tale ilə zəmanənin mərci var,
Bu günlərin gələcəyə borcu var
Ön arxadan, arxa öndən küsübdür.

Bir-birini anlamayır nəsillər,
Öz yerini dəyişibdir fəsillər,
El torpaqdan ayrı düşüb o qədər
Əkən yerdən, yer əkəndən küsübdür.

Yuxarılar əl çəkmədi nəfindən,
Beş-on yerdə saray tikdi kefindən,
Bircə loxma çörək üçün evindən
Perik düşən el, vətəndən küsübdür.

AĞIL BAŞQA, ÜRƏK BAŞQA

Bir-birinə bənzəsə də,
Yel başqadır, külək başqa:
Ətri də xoş, rəngi də xoş
Gül başqadır, çiçək başqa.

Hər diki yoxuş bilmə, gəl,
Hər meyi meyxos bilmə, gəl.
Hər uçanı quş bilmə, gəl
Quş başqadır, böcək başqa.

Hər dərdinə ortağ mənəm,
Hər ağrını tən bölənəm,
Sən çəkənsən, mən gələnəm
Gəmi başqa, yedək başqa.

Haqqın yolu-öz yolumdur,
Əyilməyən düz yolumdur,
Xeyirlə şər sağ - solumdur
Şeytan başqa, mələk başqa.

Bir diləyə mən calandım,
Gah qazandım, gah talandım,
Ömrüm boyu haçalandım
Ağıl başqa, ürək başqa.

Dilək oldu mənim adım,
Pərvazlandı qol-qanadım,
Çatmadı səbrim, inadım
Əməl başqa, dilək başqa.

28 noyabr, 1998.

Dirənib ərsə zülüm, indi ümid Allahadır
Biz uduqən də uduzduq, bu həyat əjdahadır.
Bir məzarlıq yer üçün satmalıyam öz damımı
Ölümün qiyməti, vallah, yaşamaqdan bahadır.

Aprel, 1998.

ALLAHDAN QANAD İSTƏDİM

(son variant)

Allahdan qanad istədim,
Allah mənə xəyal verdi.
Bu qanadlı xəyal mənə
Yaşamağa macal verdi.

Allahdan fərəh istədim,
Allah mənə kədər verdi.
Bu kədərim, qədərimə
Tamam başqa qədər verdi.

Allahdan ağıl istədim,
Allah mənə ürək verdi.
Bu ürək mənim ömrümə
Qəm üstündən qəm gətirdi.

Allahdan dözümlü istədim,
Allah mənə qəzəb verdi.
Mən Allahdan rəhm istədim,
Mənə bolcu əzab verdi.

Mən Allahdan haqq istədim,
Zülmünü gen-bol eylədi.
Əzabların kotanına
O, sinəmi yol eylədi.

DƏYİŞMƏLƏR

Biri gedər, biri gələr
Bu dönmələr, dəyişmələr...
Təbiətin, cəmiyyətin
Öz yolu var, öz axarı, inadı var.
Çağa, uşaq, cavan, qoca!
Bircə ömrün dörd adı var.
Dəyişirik öləncən
Nə sən sənsən, nə də mən mən.

Qışdan yaza, yazdan qışa
Nə ad verək bu axışa?
Möcüzəli dairəmi?
Fəsil də dörd, bir ömrün dörd adı kimi.
Nədir, kimdir nizamlayan
fəsillərin,
nəsillərin get-gəlini?
Necə tapaq, hardan tapaq
Bu sehirli dairənin əvvəlini?

Bulud - yağış, dağ - düz olur,
Gecə dönüb gündüz olur.
Təbiətin iki üzü,
Cəmiyyətin min üzü var.
Bir mətləbin, bir məramın
min əyrisi, min düzü var.

Birdən-birə
Yalan dönür həqiqətə,
Həqiqətsə yalan olur.
Ölkələri talan edən xanımınlar
dönüb özü talan olur.

Yalan - zülmün qalxanıdır.
Hər şey kimi
Onun da var öz dövranı.
Qılınc deyil, süngü deyil
Gerçək deşər zülm adlanan o qalxanı.

Yalan - zülmün çotur, bomboz daşlarına
Boya çəkən hiləsidir.
Zamanın gur yağışları
o boyanı siləsidir.

Yalan - zülmün süngüsüdür.
O süngüyə dəstəklənən
"Haqq da mənəm, mən" deyəcək.
Amma süngünün üstündə
O, otura bilməyəcək.
Onun hökmü bitməlidir,
Gələn bir gün getməlidir.

Haldan-hala bu keçmələr,
Bu dönmələr, dəyişmələr
Görən nədir?
Dəyişməyən bir şey varsa, bu dünyada
O da yalnız dəyişmədir.

ÜÇ ÖMÜR, ÜÇ TALE*

Qırx ilə yaxındır bir əqidənin,
Bir eşqin, bir yolun yolçusuyduq biz.
Fitrəti, məsləki dəyişmək çətin,
Əvvəl nə idiksə, yenə oyuq biz.

Üç ömür, üç tale, üç zövq, üç ovqat
Görən, bir məcraya necə sığışdı?
Tək bir əqidəyə olan məhəbbət
Xuduyla bir yerdə üçə sığışdı.

Hərənin ayrıca bir xasiyyəti,
Hərəməz bir başqa aləm idik biz.
Hərənin ayrıca qədr-qisməti,
Üçümüz bir yerdə bir tam idik biz.

Dolaylar adladıq, təpələr aşdıq
Biri-birimizcün döndük körpüyə.
Əvvəl bir dost idik, indiyə artıq
Ortaq babalarımız iki körpəyə.

Yetmiş haqladın sən də mənim tək
Səksənə, doxsana, yüzə hazırlaş.
Nəvə toyunu da görmədən ölmək
Nə sənə yaraşar, nə mənə, qardaş!

Sığındıq həmişə bir-birimizə
Özünü sevənin halına vay-vay.
Ömür ağacının rüzgar önündə
Dəyməmiş tökülən kalına vay-vay.

Birimiz üç idik, üçümüz də bir
Meşədə ağaclar cərgə-cərgədir.
Biri digərinə arxa, kölgədir
Dağın tənha bitən koluna vay-vay!

Arxa əyilmədik biz heç vaxt nədən?
İçdik suyumuzu dağ çeşməsindən.
Şəhdi güldən deyil, şəkərdən əmən
Arının verdiyi balına vay-vay.

Bir amal eşqinə verdik səs-səsə
Yollar da bir olur əqidə birsə.
Məqsəd düz, fikir düz, yol əyridirsə,
Belə bir ömürün yoluna vay-vay!

Bu üçlük bir yerdə sacayağıydı
Tale hökm verdi, birinə qıydı.
Növbədə duranın yası da toydu
Axıra qalının hayına vay-vay!

25 fevral, 1999.

XALQA

Bu xalqı sökənlər müdəm "xalq" dedi,
Nə özü ucaldı, nə endi xalqa.
Ömründə bir dəfə "xalq" deməyənlər
Kürsü məramilə söykəndi xalqa.

Özgənin fikrini bəyənməyənlər,
Özünü öyməkçün xalqı öyənlər,
Gah ona, gah buna "düşməni" deyənlər
Əslində özləri düşməndi xalqa.

Yüz yollu yüz nəfər kütlədir ancaq
Bir yollu beş nəfər qüvvədir ancaq.
Yüz sözlü məmləkət ölkədir, ancaq
Bir sözlü məmləkət vətəndi xalqa.

May, 1999.

YUXUM PERİK DÜŞÜB

Gecələr yuxuma fikirlər qənim
Fikirlər sərvətim, öz qismətimdir.
Saat çıqıltısı gecələr mənim
Yeganə həyanım, həmsöhbətimdir.
Açıram səhəri dirigözlü mən
Yuxum perik düşüb fikirlərimdən.

Ömrümü-günümü əridir zaman
Hara tələsirsən, başına dönüm?
Gileyli deyiləm qaçan yuxumdan
Onun hesabına uzanır günüm.

Özümdən ağırdır dərdim, məlalım,
Məni sübhə qədər qoymur yatmağa.
Gecələr köçürür fikrim, xəyalım
Dağları arana, aranı dağa.

Gizlədə bilmədim könül sirrimi
Zaman ümidimə qarşı duranda.
O vaxt itirdiyim diləklərimi
Nə dağda tapıram, nə də aranda.

Cihada çıxıbdır dərdi-sərimlə
Bir yandan mehrabım, bir yandan pirim.
Durur gözlərimdə etdiklərimlə
Sabah, ya biri gün edəcəklərim.

Bu ahıl çağında axan sel kimi
Daşıb çağlayıram, yaşı görmürəm.
Mən yaxşı görürəm görmədiyimi
Amma gördüyümü yaxşı görmürəm.
Dərdimlə dərdləşdim, dərdim karıxdı
Güləşdim, bəs niyə o məni yıxdı?

17 iyul, 1999.

ÖZÜMDƏN QİSAS

Qəbirlər arasında ulayır dəli rüzgar
Otuz illik dostumu torpağa tapşıırırlar.
Şaxta iliklərimə işləyirdi elə bil
Bu soyuğa, şaxtaya tablamaq mümkün deyil.
Neyləməli? Paltomun yaxasını qaldırıb,
Maşınıma çəkildim,
Bir az özümə gəldim.

Mən ki, ömrüm boyunca tərəzidə çəkmişəm,
Savab nədir, günah nə?
O mərhumun xətrinə
Bayırdakı şaxtadan, küləkdən çəkinmədən
On, on beşcə dəqiqə onun qəbri başında
Dura bilməzdimmi mən?
Anlamıram, bəs niyə
Tab gətirə bilmədim bu çovğuna, küləyə?

Maşında baş qaldıran
Vidcanımın səsinə qulaqlarım kardımı?
Otuz illik dostluğu, çöldə məni təntidən
Küləklər apardı mı?
Öz-özümə deyindim,
Dərhal maşından endim.
Vidcanımla barışdım,
Adamlara qarışdım.

Xəstələndim o gecə
Qızdırmanın içində sevinirdim gizlicə.
Səbəbini bildiyim xəstəliklə çünki mən
Sanki qisas alırdım indi özüm özümdən.

3 mart, 1999.

SUALIN CAVABI

Biri dedi: "Bu millət qolundakı zənciri
Birdəfəlik itirdi".

Biri dedi: "İstiqlal, axı, bizə nə verdi?"

Biri dedi: "Bu ölkə indi cənnət bağıdır".

Biri dedi: "Vallahi, bu yalanı deyənlər
Məmləkəti dağıdır".

Bu çək-çevir içində millətin bir yarısı

O birinə yağıdır.

Qohum-qohuma düşmən, qardaş-qardaşa düşmən

Bu fikir o fikirə, bu baş o başa düşmən.

Millət ki, bax beləcə min bir yerə bölünmüş,

Bir-birinə top atan cəbhələrə bölünmüş,

Bizim gözlədiyimiz o birlik olmayacaq

O birlik olmayınca, dirilik olmayacaq.

Müxaliflər bəs niyə

Çağırır bu milləti gecə-gündüz birliyə?

Çəp düşüncə sözləri,

Bir olamır özləri.

Bəs neyləyək indi biz -

Tapsın 'haqqın yolunu zavallı millətimiz?

Bu sualı Cəllillər, Əlibəylər, Hadilər

Çox verdi bir-birinə,

Bir su səpən olmadı yanan ürəklərinə.

Milləti çaşdırıblar,

Gerçəyi ölçən ipi elə dolaşdırıblar

Millət ayıra bilmir əyrisi nə, düzü nə?

İtirib haqq-hesabı.

Bu millət yumruq kimi birləşib, öz-özünə

Verəndə bu sualı, tapılacaq cavabı.

28 iyul, 1999.

GÜNAH-TÖVBƏ

Hər gecə özümlə üzbəüz durur
Hesab istəyirəm ötən gündümdən.
Vicdan cavab verir, ədalət sorur:
Bu gün bir günaha batmışam mı mən?

Böllünür bir günüm yaxşı-yamana
Mizan-tərəzidə hər şey çəkilir.
Çevrilib yataqda o yan, bu yana
Nələr çəkdiyimi bir Allah bilir.

Şükür savabıma, şükür, min şükür!
Bilmirəm nə deyim bəs günahıma?
Bu zaman gözümə qaranlıq çökür
"Əfv elə" - deyirəm qibləgahıma.

Nə vaxtsa atdığım yanlış qədəmlər
Əsəb tellərimi çəkir tarıma.
Mənim bir nöqsanım cəzadan betər
Sonralar çevrilir əzablarıma...

Tövbənin qapısı birdir, günah min
O bircə qapıdan min günah keçər.
Haqqa qul kəsilən bir müdrik kəsin
Əyilib önündən neçə şah keçər.

Tövbə orağıyla vicdanındakı
Günah alağını biçənə alqış!

Günahla etiraf arasındakı
Tövbə körpüsündən keçənə alqış!

Tövbə həm vicdanın, həm aqlın səsi,
Tövbə yüz günahın tək bir nöqtəsi!
O nöqtə iradə, o nöqtə inad,
O nöqtə təzə bir günaha qalxan.
Tövbədən sonrakı bir günah yüz qat
Böyükdür əvvəlki yüz günahından.

2 avqust, 1999,
Şəki.

KÖRPÜLƏR

Sürətə bax, sürətə! Kiciltdi dünyamızı
Həqiqətə çevirdi min illik rəyamızı.
Caladıqca sürəti zamanın öz ömrünə,
Bir aylıq məsafəni
Başa vurduq bir günə.
Məsafələr qısaldı, dünya ovucumuzda
Kiçik şara döndü hey.
Bütövləşib şəhərlər bir şəhərə döndü hey.

Yarıb uca dağları tunellər yaratdılar,
Çayların üzərindən daş körpülər atdılar,
Yolları qısaltdılar.
Yaxınlaşdı adamlar bir-birinə, gör, necə
Zamanca, məsafəcə...
Yaxınlaşdı ölkələr, yaxınlaşdı adamlar.
Hər xeyirdə şər də var:
Bir aylıq məsafəni bircə günə aşırkən
Adamlar bir-birindən
Mənən uzaqlaşarmış cismən yaxınlaşarkən.
Zaman bizi rəndələr, zaman bizi törpülər
Şəhərlər arasında çoxaldıqca körpülər,
Ürəklər arasında körpüləri uçurduq
Tənhalıqlar içində ömrü biz başa vurduq.

İyul, 1999

MƏN - ÖZÜMÜN DÜŞMƏNİ

Mən kiməm?
Bu sualı
Hər il doğum günümde
öz-özümə vermişəm.
Cavab tapa bilməyib,
Bu sualın önündə
Başımı endirmişəm.
Mən kiməm?
Mən nəciyəm?
Eşqim, diləklərim nə?
Niyə gəldim dünyaya,
Bu dünyada yerim nə?
Səğ ikən də bilmirəm
Ölüyəm, diriyəm mən?
Əvvəlini, sonunu
Dərk etməyən ən adi
Kəslərdən biriyəm mən.
Arzumla imkanımın
Arasında vurmuxan
Saat kəfkiriyəm mən.
Zamanın dəhrəsilə
Qanadlı arzuları
Budanan bir bəndəyəm.
Mən bir üzü ağamsa,
Bir üzü şərməndəyəm.

Mən - özümün düşməni!
 Hər gün çəkir çarmıxa
 Öz içimdə mən məni,
 Mən - özümçün həmişə
 Baxdıqca sirri artan
 müəmmalı şəkilm.
 Özümə ittihamçı,
 özgəsinə vəkilm.
 Bildiyim bu qədərmiş
 Məni məndən gizlədən
 o suallar hədərmiş.

İyun, 1999.

TƏSƏVVÜF

Böyük Cəlaləddin Rumi
Mövlananın xatirəsinə

Hər kəsin ürəyindən
 Allaha bir yol gedir.
 O yola biganələr
 Özünə biganədir.

Özünü aşmaq üçün,
 Haqqa ulaşmaq üçün
 Gərək öncə aşasan
 Nəfs adlı dağları:
 Şəriət - bir ağacsa,
 Təriqət - budaqları,
 Mərifət - yarpaqları,
 Həqiqət - meyvəsidir.
 Təsəvvüf - haqq səsidir.

24 iyul, 1999,
 Şəki.

BİZƏ DƏRS OLMADI

Yazın oğlan çağы nədir bu tufan?
Külək də, yağmur da fəsildən deyil.
Könlündə Qarabağ dərdi olmayan
Vallahi, bu xalqdan, bu eldən deyil.

Bizi neçə dəfə
Axır yüz ildə
Oyuna saldılar, daim uduzduq.
Qarabağ dərдинə bu səkkiz ildə
Biz necə yaşayıb, biz necə dözdük?

Boğub içimizdə müqəddəs kini
Dözdük, necə dözdük bir Allah bilir.
Dözən ürəklərin nə çəkdiyini
Yalnız çəkdiyimiz aman, ah bilir.

Ağacın kökü var, yarpaqdan əvvəl
Yalan libasını artıq soyunmuş.
Həqiqət budur ki, torpaqdan əvvəl
Bizim namusumuz işğal olunmuş.

Bizə dərs olmadı hökmü zamanın
Tarix yaddaşımız korşalmış demək.
Unutduq hökmünü Mete xaqanın:
"Namus itirməkdir torpaq itirmək".

Getdik sülh yolunu payı-piyada
Amma soruşmadıq son mənzil hamı?
Məgər sinəmizdə Qarabağ boyda
Açılan yaranın bumu dərmanı?

30 iyul, 1999.

TƏKAMÜLDƏ TƏNƏZZÜL

Biz elə ki, dərk etməyə başladıq
Oxumuzu özümüze tuşladıq.
Həvva ana könül verdi şeytana
Şərimizlə xeyrimizi daşladıq.

İnsan oğlu anlamadı səhvini,
Öz əlilə hazırladı məhvini.
O güvənib tanrı verən ağlına
Tanrısından diləmədi əfvini.

Zənn elədi yaşadığca yaratdım
Tarix boyu "mənəm" deyə, "mən" deyə.
Bilmədik ki, önə doğru hər addım
Geriyədir, geriyyədir, geriyyə!

31 iyul, 1999.

UTANMAQ, QIZARMAQ

I

Qalxıram kürsüyə danışmaq üçün
Nədənə, hər dəfə dil topuq çalır.
Məni elə basır zəhmi kürsünün,
Demək istədiyim qəlbimdə qalır.
Uca kürsülərdən danışanda mən
Həm natiq oluram, həm də dinləyən.

Uzun illər boyu öz istəyimlə
Çox-çox kürsülərdən danışsam da mən,
Razı qalmamışam özümədən hələ
Özümə, sözümə nəzarətimdən.

Əgər karıxdımsa, elə o anda
Görürəm, alnıma soyuq tər gəlir.
Özüm öz sözümədən nöqsan tutanda,
Öz səsim özümə eybəcər gəlir.

Kürsüdə sərbəstlik mənə çox çətin!
Qorxmuşam fikrimi çatdırmayam mən.
Qorxmuşam, salonda əyləşənlərin
Üzümə zillənən nəzərlərindən.

Qorxmuşam, itirəm ölçü hissini
Qorxmuşam, nizamın pozulmasından.

Qorxmışam, tərsinə anlayıb məni
Sözün başqa yerə yozulmasından.

Çox zaman kürsüdə sıxılmışam mən
Özümdən utanıb çəkidiyimdən.
Utanmaq - özündən bir boy ucalmaq!
Qızarmaq - günahı boynuna almaq!
Utanmaq hissini Allah heç kəs
Qəlbindən çıxarıb, gülünc etməsin.

II

Xisləti, fitrəti hamıya məlum
O, yalan danışdı, yalan, ağ yalan.
Gözümü gözündən çəkib duruxdum
Onun əvəzinə utandığımdan.

Osa utanmadan gülüb gerçəyə,
Şəst ilə gözünü gözümə dikdi.
Üzünə vursaydım "yalandır" - deyə,
O, mənim üzümə dirənəcəydi.
Ondakı üzə bax, yalan düz oldu
Qara ağ, təpə dağ, astar üz oldu.

Üzdə abır varsa, sözdə ölçü var
Həyadan süzülən o sözə qurban.
Dünyada nə desən gözləmək olar
Özümdən, sözümdən utanmayandan.

Abır - üz suyudur, qəfil qızarar
Qırmızı deyilən bir acı sözdən.
Üzün ismətidir o su...

əlhəzar
Abırı, isməti silinmiş üzdən!

Tanrım, nöqsanımı göstərdin mənə -
Səhvimi öyrəndim xəcalətimdən.
Utanmaq hissini sən verdin mənə
Bu böyük lütfünə minnətdaram mən.

Gerçək - qəlbimizdən qaçarıdırsa,
Yalan - yüksəlişin açarındırsa,
Utanmaq, qızarmaq unudulubsa,
Abır - abırsıza məğlub olubsa,
İnsaf da, vicdan da ərşə çəkilmiş
Demək, insandakı insanlıq ölmüs.

16 iyun, 1999.

İBADƏT

Başqa bir zamana düşdü gəncliyim
Dövrün tələbilə günə dəm tutdum.
Qibləmi tanıdım, amma neyləyim?
Qibləmə səcdəni tamam unutdum.
Səcdə qılmasam da, haqqı danmadım.
Haqqın bülövyüylə cilalanmadım.

Yaman gileyliyəm öz hafizəmdən,
Açılır fikrimdə sözün yumağı.
Nə qədər çalışdım, bu yaşında mən
Öyrənə bilmədim namaz qılmağı.

Bu da bir rəngidir bəlkə günahın
Xeyrim də boğulur bəzən şərimdə.
Qalmır yaddaşımda qadیر Allahın
Mənə yazdırdığı şerlərim də.

Artıq dönüb dövrən, dəyişib zaman
Gəlmək istəyirəm haqqa səcdəyə.
İmdad istəməkçün indi Tanrıdan
Hər gecə əllərim uzanır göyə:

İlahi, qəlbimi açıram sənə,
Çin eylə sən mənim rəyalarımı.
Diz çöküb önündə gəldim səcdənə
Qəbul et sən mənim dualarımı.

İbadət! Allahla pünhani söhbət,
İbadət - öz arzum, öz niyyətimdir.
Amma bacarmadım, yaş ötüb... fəqət
Mənim dualarım ibadətimdir.

Allaha duama, namaz yerinə
Başqa cür ibadət, başqa yol - dedim.
Qol, boyun! Bağlıdır biri-birinə
Boynun öz yüküdür sınımış qol - dedim.

“Çoxdur günahları ömür yolumun”
Neylərəm, bu sözü mənə el desə?
Mən nəyə görəyəm sınımış qolumun
Yükünü, cövrünü boynum çəkməsə?

Yaman üstələdi günah tövbəni
Ruh da nəfsimizdə yox olmuş bizim.
İlahi, o qədər unuduq səni
Bəsirət gözümüz tutulmuş bizim.

Durdu üzümüzə günahlarımız
Bəndəlik etmədi tanrıya bəndə.
O qədər unuduq biz səni, yalnız
Düşdün yadımıza bərkə düşəndə.

Dünyanın qəribə oyunları var
Dünən aldananlar aldadır bu gün.
Dünən səni danıb rütbə alanlar
Səni təbliğ edən molladır bu gün.

Ya rəbbim, sən özün kömək ol bizə,
İşıq saç qaranlıq üreymizə.
Biz bu var dünyada yaşarkən yoxuq,
Sən yox ikən varsan, biz varkən yoxuq.

Bizə bir kəramət bəxş elə yoxdan
Tanıyaq yolunu, qılaq səcdəni.
Ey gözə görünməz, ey yeri pünhan,
Könül gözümlə biz görək səni.

Bizim qəlbimizə nur ver, ilahi
Bizi haqq yoluna döndər, ilahi.
Sənin köməyinə möhtacıq bu gün
Eşit fəryadımı, eşit naləmi.
Bizim dərdimizə ortağ et bu gün
Bizim dərdimizə lal-kar aləmi.

Özün görürsən ki, bu gen dünyada
Haqqımız tapdanır hər addım başı.
Təkləndik, əl açaq indi biz yada?
Axı, göz yaşımız əridir daşı.

Dözdük bu on ili, dözərik yenə
Başqa bir hikmətdir təntidən məni:
Məəttəl qalmışam sənin səbrinə
Sözüm küfrdürsə, əfv et sən məni.

Qaldı yad əlində namus, arımız
Millət unudulmuş, xalq unudulmuş.

Bir loxma çörəkçün övladlarımız
Özgə qapılarda didərgin olmuş.

Dəyanət, ləyaqət qalmadı bizdə
Hər gün gəlmələrlə dolur məmləkət.
Öz doğma, öz halal vətənimizdə
Gəlmə sahibkara əl açır millət.

Fəhlə maaşını alammır nədən?
On qat artıq alır yad oğulları.
Bizim ac fəhlənin göynərtisindən
Göyərir gəlmənin gömgöy dolları.

Bu millət verilən quru vədəyə,
Yaddan gələn paya şükran edilmiş.
İçilən bol suya, bomboş mədəyə,
Udduğu havaya şükran edilmiş.

Doğma məmləkətdə, doğma diyarda
Bu xalqı həyansız qoyma, Allahım.
Cırıq çadırlarda, şaxtada, qarda,
Donan körpələrə qıyma, Allahım.

Hamı yalanlardan cəzanə gəlmiş
Riyalar, boyalar basıb ölkəni.
Bir qarın çörəyə möhtac edilmiş
Bu xalqın üstünə çək öz kölgəni.

Elə hey sabaha baxdıq bu gündən
İşartı görünmür, qarşı dumandır.
Ən adi, ən kiçik haqqımızla sən
Bizi imtahana çəkmə, amandır.

Gəl bu imtahandan sən qurtar bizi
Ya rəbbim, ağıl ver, kamal ver bizə.
Çoxdan unutmuşuq düşmənimizi
Düşməni kəsilməmiş bir-birimizə.

Yol bir olmalıdır, əqidə birsə,
Necə təriqətə bölünmüşük biz.
Ailədə tirəlik - didişmədirsə,
Millətdə tirəlik - fəlakətimiz!

Vətən bir, millət bir, yollar cürbəcür
Əqidə - ağ yalan, məqsəd - kürsüdür.
Köhnə bayatıya, köhnə səs-küyə
Təzə ad verdilər, ünvan verdilər.
Gözə kül üfürüb uca kürsüyə
Əqidə paltarı geyindirdilər.

Tarix səhnəsindən qorxuram silə
Biri-birimizə bu nifrət bizi.
Əfv et suçumuzu, bizə rəhm elə
Bu dərin uçurmdan xilas et bizi.

Nə hilə tanıdı, nə tələ millət
Sənin anan ölsün, a belə millət.

Bizi endirdilər göylərdən yerə
Qaytar tariximin qızıl çağını.
İlahi, hökmünlə qaldır göylərə
İslam bayrağını, türk bayrağını.

1-3 yanvar, 1999.

ANLAYA BİLMƏDİN

Bir zaman yəhərsiz, axsaq yabınla
Yarışa çıxmışdın, amma yoruldun.
Sən geri qalanda, iztirabınla,
Öz alın yazınla barışmaz oldun.

Bildirmək istədin böhtanla, şərle
Sən yenə də varsan, bu cəhdin əbə!
Anlaya bilmədin, haray-həşirlə
Qulaq batırırsan, varlıq bilinməz.

Gah ona, gah buna "yalan" deməklə,
Düşündün qədərdən qisas alırsan.
Yaddan çıxmayanı ləkələməklə,
Sən indi özünü yada salırsan?

Sənin məramındır: Öz şəkərinlə
Özgə bostanına daim daş atmaq.
Hörmətli kəsləri min cür şerilə
Hörmətsiz eləyib "hörmətə" çatmaq.

O, hünər göstərdi, sən dərdə düşdün.
"Halaldır bu hünər" - dedilər - ona.
Bu alqış səsinə batırmaq üçün
Sən yazıq - güc verdin qışqırığına.
Əgər qışqırdınsa, sən yoxsan demək
Çox da xoruzlanma, toyuqsan demək.

22 iyul, 1999.

VİCDAN XƏSTƏSİYİK

*A vicdan əzabım, üsyan əzabım
öldürmə məni.*

Musa Yaqub

Musa, vicdanından əlhəzardasan.
Bu ovqat necə də mənə tanışdır.
Bizim qəlbimizi ağrıdan vicdan
Umulan kəsləri ağrıtmamışdır.

Dünya - bir bilməcə, dünya - bir təzad,
Arifin dərdi çox, bir qəmıxarı yox.
İxtiyar sahibi - vıcdandan azad,
Vıcdan sahibinin ixtiyarı yox.

Qənimi olsa da əyri, düzlərin
Doğruluq dərşini keçmə oğruya.
Xalqı çalıb-çapan qeyrətsizlərin
Vıcdanı varmı ki, bir an ağrıya?

Millət öz dərdinə əsir oldusa,
Bizim qışmətimiz iztirab, ələm.
Mən də sənin kimi, əzizim Musa,
Vıcdan əzabından xəstə düşmüşəm.

Vətən qarşısında bilək bir kərə
Hamının danılmaz haqqı, borcu var.

Millətin düşdüyü bu zillətlərə
Mən də günahkaram, sən də günahkar.

Gah olur gördüyüm bu zillətləri,
Şahidi olduğum müsibətləri
Görmək istəməyib gözümü yumdum,
Onun əlacını özgədən umdum.
Mümkünmü?..

Deyincə, qaraldı qanım,
Məni ilan kimi sancdı vicdanım.

Vicdanın səşindən dəng oluram mən,
Ağrılar içində qovruluram mən.
“Əlimdən nə gələr?”, deyincə,
ağrı

Azalır, ağlım da haqq verir mənə.
Gözümü yumduğum haqsızlıqları
Vicdansa, birbəbir göstərir mənə.

Vicdan saldı məni bax belə dərdə
Mən ondan qaçanda qaçdım özümdən.
İçimdə başlanan çəkişmələrdə
Gizlənpaç oynadım vicdanımla mən.

Vicdan yaxşı seçir əyridən düzü
Yaxşıdan yamanı, dostdan düşməni.

O qovdu, mən qaçdım, itidir gözü
Harda gizləndimsə, o tapdı məni.
Vicdanım zamana uymur ki, uymur,
Məni yaşamağa qoymur ki, qoymur.-

Bizim içimizi belə göynədən,
Bizi əldən salıb, bizi qəhr edən,
Haqqın öz səsidir, haqqın öz səsi
Vicdan xəstəsiyik, vicdan xəstəsi.

Gözümüz önündə haqq çiliklənir
Haqqın qəbri üstə nahaq diklənir.
Bağırdıq: - Dayanın, haqq divanı var
Gördük eşitmədi kimsə bu səsi.
Hələ üstümüzə çirək atdılar
Olduq bu millətin “xain bəndəsi”.

İllər gəlib keçdi, ömür gödəldi,
Baharı gözlədik, təqvimlə gəldi.
Təqvim baharını neyləyirik biz?
Könül bağcamızı basdı ot, alağ.
Ömrümüz boyunca gözlədiyimiz
Səadət gülləri açmadı ancağ.

Zülmün məhvərinə dolanır zaman
Göydəki buludlar insan ahıdır.
Göydə aramasın Allahı insan,
Hər kəsin vicdanı öz Allahıdır.

Ay Musa, özünü yorma boş yerə,
İş ki, belə gedir, nə gerçək, nə haqq?
Allahu qəlbində görməyənlərə
Vəcdan kəlməsini necə anladaq?

11-13 iyul, 1999.

FIKRİN, DÜŞÜNCƏNİN GÖY QURSAĞI

Boğma, qadan alım, mənim fikrimi
Mənim öz aqlım var, sənin öz aqlın.
Görməz həqiqəti müstəbid kimi
Olsa başqa fikrə dözümsüz, aqlın.

Havaya buraxma söz darağını
Bənzər fikirlərdən məram umulmaz.
Fikrin, düşüncənin göy qurşağını
Bütün rənglərilə sevməmək olmaz.
Məram aydınlaşar yoxu, varıyla,
Fikir bütövləşər təzadlarıyla.

Rədd etmə əzizim, zidd fikirləri
Zidd fikrə dözməyin özü fərasət!
Fikrin, düşüncənin Adəmdən bəri
Əvvəli şübhədir, sonu həqiqət!

Göydə bududların toqquşmasından
Yerə yağış gələr, bərəkət gələr.
Fikirlər, məramlar toqquşan zaman
Zülmətin içindən həqiqət gülər.

İyul, 1999,
Şəki.

QORXU - SEVGİ

Sözə baxmayanda uşaqlar hələ
Anam qorxudardı xortdanla məni.
Gözümü dünyaya açandan belə
Qorxular izləyib hər zaman məni.
Elə ki, həyatı duyduğum dərindən
Qorxdum bu dünyanın dəhşətlərindən.

Qorxdum iftiradan, qorxdum tələdən,
Qorxdum nahaqat bir zəlzələdən.
Yaşayıb gördüm ki, ömrümün yolu
Tikanmış, kol-kosmuş, demə, hər addım.
Amma bunlardan da daha qorxulu
Bir hikmət var imiş sonra anladım:

Ömür yollarında bürəyən zaman
Mənə dedilər ki, qorx Allahından.
Bilsəm də çöp düşər qorxan bir gözə,
Qorxdum, Allah xofu qəlbimə düşdü.
Qorxanla qorxmayan durdu üz-üzə,
Bilmədim dünyadan kimə nə düşdü.

Anladım, gərəkmiş Allah qorxusu
İnsanı pis yoldan cəkəndirməyə.
Amma bilirəm ki, çox-çox azdı bu
Könül gözü ilə haqqı görməyə.

İndi düşünürəm, Qorxu! - Nədir bu?
İnsan fitrətinə bir yamaq deyil?
Cürəti, qüdrəti həbs edən qorxu
Məgər öz-özünü zorlamaq deyil?

Qorxuyla yaşamaq - ölümdən bətor,
Sevgiylə yaşamaq - haqqa ucalmaq.
İndi düşünürəm: - qorxular yetər
Mən qadir Allahı sevirəm ancaq.

Sevgi - könuillərdə əbədi şölə
Onun işığıyla yol gedir insan.
Sevən sevdliyindən qorxmada belə
Gedər haqqa doğru, dönməz bu yoldan.

4 yanvar, 1999.

FƏRD

Dizə qədər qar yağıb,
Ağ kəfənə bürünüb
Kənddə yaxın, uzaqlar.
Açılmış bir cığır
Dərsə gedir uşaqlar.

Əlində yastı çəməq,
Ayağında yun dolaq,
Açılmışla getməyib,
Başqa yerdən özüne
Cığır açır bir uşaq.

Eyni təbiətlimi
Hər gün eyni çeşmədən
Əyilib su içənlər?
Özüne yol açanla
Açılmışı seçənlər?

Bənzəsə də günümüz,
Ayımız bir-birinə
Hərə bir cürə baxır
Dünyanın işlərinə.

Milyonların içində
Namərd də var, mərd də var.
Hamı insandır, ancaq
Kütlə də var, fərd də var.

Fikirlər düyün-düyün,
Duyğular löyün-löyün.
Yeniliyə təşnəlik
Behidir müdrüklüyün.

Fevral, 1999.

ZİYASI İÇİNDƏN DOĞAN ZİYA

Lampanı söndürdün, insafın hanı?
Zülmətə qərq etdin bizi bir anlıq.
Ziyası içindən doğan ziyanı
Yox etmək istədin, çökdü qaranlıq.
Fikrindən dönmədi yenə o məlun
O, çatmaq istədi pislik qəsdinə.
İçindən yananı söndürmək üçün
Başqa işıq saldı onun üstünə.
Amma içdən yanan yanırdı haqdan
İşıqdan karıxdı salınan işıq.
İşığı içindən doğan işıqdan
Qat-qat zəif çıxdı salınan işıq.

Avqust, 1999.

ZƏHƏRLİ AĞAC

Sən zəhərli ağac əkdin
Ətrafına su da çəkdin.
Zaman keçdi,
Ağac yaman bəhər verdi,
Bəhər deyil, zəhər verdi.
Qapı qonşun
Onu kəsmək istəyəndə
Qırdın onun dəhrəsini.
Sənə onun meyvəsini yedirdəndə,
Dərk elədin
Əməlinin bəhrəsini.

Avqust, 1999.

BİR MACAL VER

Tək bir fikir aç bilməz bu dünyü
Saxla bir az hay-küyünü.
Bir macal ver, o da desin,
Öz fikrini çözləsin.

Bacarmadın sənə bunu
Sən yolların yolu bildin öz yolunu.
Dedin, bu gün haqqı bilən təkə mənəm,
Əlli ildən sonranı da mən görənləm.

Öz fikrini doğru bilib,
"Yalan" dedin özgəsinin düzünə sən.
Başqasını anlamaqçün
Başqasının gözlərilə
Baxammadın özüne sən.

Özgəsinin əli üstə
Önə çıxan öndəkilər
Hər məqamda tək özünü haqlı bilər.
Anlamaz ki, çəkə bilməz
Öz-özünü tərəzilər.

Avqust, 1999.

XƏYALPƏRƏST

*Türküstanın istiqlalı yolunda
canını qurban vermiş
Ənvər Paşanın xatirəsinə*

Sən öz ata yurdunun xilasına can atdın,
Uluların ruhunu öz ruhunda yaşatdın.
Vətən, millət eşqinə biganə tüfeylilər
Sənin damarlarında nəbz kimi döyünən
O duyğunu nə bilər?
Gülüb etiqadına,
"Xəyalpərəst" dedilər o vaxt sənin adına.

Sən Turan ellərini ayaqlarınla deyil,
Eşqinlə gəzdin, Paşam.
Türküstanın, Qafqazın dərddini var gücünlə
Haykıran səsdin, Paşam.
Sən öz alın yazını poza bilməzdin, Paşam.
Sən taleyin cızdığı müqəddəs yolu getdin,
Qəsbkarın qəsdinə özünü sipər etdin.
Sən bizə qahmar olub,
Ana yurdda doğulub,
Ata yurdun yolunda qurban verdin canını.
Fatehlər alqışladı Turan üçün ağrıyan
Sənin pak vicdanını.
"Xəyalpərəst" qardaşım,
Sənin böyük xəyalın bu gün həqiqət oldu
Türkün xeyir-duası ruhuna rəhmət oldu.

10 iyul, 1999.

MAŞIN SİLƏN UŞAQLAR

Vətən üçün alışıb pörşələnən kəslərin
Qat-qat könlünü dağlar -
İşıqforun önündə duran mercedeslərin
Silib şüşələrini pul qazanan uşaqlar,
Alışıb öz qınında bu gün yanan uşaqlar.

Küçələrdən ötüşür adamlar axın-axın
Qürurunu sındırır onlar dilənmiş, baxın.
Siz onlara deməyin mənlilik, qürur satqını,
Onlar əməklərinə umur həlal haqqını.
Versən o, "sağ ol" deyir, verməsən gülümsəyir,
Bir doyumluq çörəyi zəhmətindən istəyir.

Bəs biz kimik? Maşında sağ-sola sütüyənlər
Onlara göz bəxşəyib, "çəkil burdan" - deyənlər.
Qovduğumuz körpələr kimdir? - Gələcəyimiz!
Bu günümüzdən deyil, məchul sabahımızdan
Qovuruq o günahsız körpələri bu gün biz.

Mənliliyini qoruyan - ey zavallı uşaqlar,
Xəzinələr üstündə yatan qeyrətsizlərə
Bizim bənzərimiz var.
Körpə quzum, indi sən
Məktəbə getməliyəkən
Əl açmayıb heç kəsə
Özünə çörək pulu qazanan vaxtın deyil,

Səni bu günə salan taleyin, baxtın deyil.
Vətən yaratmalıydı o taleyi səninçün.
Günahkar bizik, onu
Vətən övladlarına yaratmadıq biz bu gün.
Bir şeyə məəttələm: Necə dözüürük buna -
Gözümüzün önündə haqqın boğulduğuna?
Çünki adiləşibdir sinəmizə çəkilən
Bu sitəmlər, bu dağlar,
Dilənən ixtiyarlar, şüşə silən uşaqlar.

İnsanıq, insanlığı bizim gördüklərimiz
Bəs danmırmı, görəsən?
Mindiyimiz maşının təkərləri altında
Vicdan adlı o mələk tapdanmırmı, görəsən?

27 iyul, 1999.

VƏTƏN DƏRDİ

Bir milləti neçə yerə böldülər
Qoşulmadım bir cəbhəyə, dəstəyə.
Vətən birdir, arzum budur: bu millət
Bir-birinə qardaş deyə, dost deyə.

Çağrışların, şüarların nə xeyri?
Anlamadıq kim düz deyir, kim əyri.
Yığışdırın bu harayı, həşiri
Birlik gərək Vətən adlı xəstəyə.

Sındırılsa kökdən gələn dayaqqlar,
Millət dönüb bir-birini ayaqlar.
Sınacaqdır bar gətirən budaqlar
Söykənməsə bir dayağa, dəstəyə.

Xilasına yol axtarır Vətənim
Bundan ayrı başqa qənim yox mənim.
Bu arzumu görəmmədi düşmənim
Pul deyiləm, hamı məni istəyə.

14 iyul, 1999.

BAĞISLAMAQ

Bağışlamaq - hər kəsə müyəssər deyil.
Qisas almaq - dünyada bir hünər deyil.
Bağışlamaq - Allahı özündə bulmaq,
Qisas almaq - şeytanın əsiri olmaq.

Günahkarı bağışla, səhvini qansa,
Unutma ki, oyaqdır həmişə vicdan.
Bu dünyada nə qədər bağışladınsa,
O dünyada o qədər bağışlanarsan.

21 iyul, 1999.

ANA BİRSƏ...

Lap yaxşıca tanıyıram mən səni
Aqillərin düz sözüə gülənsən.
Böyüklərdən böyük sanıb özgəni
Sən kökünə, sən özünə gülənsən.

Gəl, özünə doğma bilmə sən yadı
Düşməninə qardaş demə, a nadan.
Mən bilirəm, qəlbindəki saati
Sən Moskva vaxtı ilə qurmusan.

Ana birsə, vətən də bir, a bala,
İstiqlala dal çevirib əsnəmə.
Nə tıkmisən gözlərini şimala?
Ürəyində iki vətən bəsləmə.

Əsarətə, rəzalətə baş əyən
Bayat fikrə, bayat sözə qələm çək.
Özü üçün umac ova bilməyən
Sənin üçün ərşəmi kəsəcək?

Aprel, 1999.

GÜNAH

Günahsız doğulduq, amma illəri .
Biz başa vururuq dərd çəkə-çəkə.
Günahkar dünyaya Adəmdən bəri
Günah qazanmaqçün gəlirik, bəlkə?

- Günahın çoxmudur?
Dedim: - Dünyanın
Əyrisi bir yana, düzü günahdır.
Mayası çamursa, əgər insanın
Dünyaya gəlməyin özü günahdır.

Aprel, 1999.

BİR MƏRAM, BİR QAYƏ

Solum, sağım - partiyalar,
Qaram, ağım - partiyalar.
Zənn edirlər hər birinin
Öz məramı, öz yolu var.
Həqiqətdə hər birinin
Neçə-neçə sağ-solu var.
Xalq içinə rəxnə salar,
Didişdikcə partiyalar.

Məramları, qayələri
Bir-birindən o qədər də çox seçilmir.
Amma nədən başqanları
Bir məxrəcə gələ bilmir?
Kürsü birdir, başqansa çox.
O buna "yox", bu, ona "yox"
Deyə-deyə
Sahib çıxmaq istəyirlər
Bir kürsüyə.

Üzdə gülüş, dalda söyüş,
Gözdə qəzəb, kin görünür.
Müxalifin müxalifə iddiası
Müxalifin iqtidara
Nifrətilə tən görünür.

Mən istərəm: Bu başqanlar dərk eləyə
Həm milləti, həm özünü.
Mən istərəm: Bu millətin
Bir məramı, bir qayəsi olan günü.

İyul, 1999.

NAĞILIM GƏLSİN

Nə oldu bilmirəm, mənə nə oldu?
Özüm özüm ilə hər gün güləşdim.
Könül gah bulandı, gah da duruldu,
Axırda özümə biganələşdim.

Ən şirin arzular düşdü gözümdən
Dünya o dünyadır, mənmi qocaldım?
Yarışdı ruhumla cismim... özümdən
İrəlimi keçdim, gerimi qaldım?

Qocalıq qapımı vaxtsız döyüncə,
Zamandan dərsimi götürdüm, haray!
Ağlım ürəyimi üstələyincə,
Bu dolu dünyanı boş gördüm, haray!

Sevgidən savayı hər şey ağ yalan!
Onu itirdinsə, dünyanın dağıldı.
Məhəbbət - həmişə təptəzə qalan
Köhnə rəvayətdi, köhnə nağıldı.

Həyat cəhənnəmə dönər ürəksiz
Yaşayıb sevməsə, insan insanı.
Hamımız olmuşuq, oluruq şeksiz
Bu şirin nağılın baş qəhrəmanı!

Elə ki, ağlımın quluna döndüm,
Getdi şücaətim, qəhrəmanlığım.
Üzülüb göylərdən yerdə süründüm
Ürək lağım-lağım, can dağım-dağım.

Ağlımın önündə başımı əydim
İçimdə boğuldu könülümün səsi.
Mən hardan biləydim, mən nə biləydim,
Eşqin getməsidir ağlın gəlməsi!

Eşqim, geri qayıt, könülümü yandır.
Taqətdən salsa da, bu həyat məni.
Ey köhnə nağılım, getmə, amandır,
Yenə əvvəlki tək, gəl, aldat məni.

Məni yaşadanım, ucaldanım, gəl,
Nağılım, geri dön, gəl, aldanım, gəl.

Açılmır ürəyim, açılmır eynim
Gəl, gəl, əzabımın ömrü gödəlsin.
Ruhumu öldürən bu ağıl neynim?
Qoy, məni yaşadan nağılım gəlsin.

11-12 iyul, 1999.

HAVAYA SOVRULAN TOZ

Hələ mətləb deyil hər ucalan səs
Məcranı itirən sular bilənmez
Hara axdığını, dirənər dağa
Yollarda yox olub, hopar torpağa.

Elə bağırırsan uca kürsüdən
Səsdə nə mənliyin, nə də özün yox.
Sözlərdən bir mətləb anlamıram mən
Səsin eşidilir, amma sözün yox.

Qayəsiz sözlərin şək-şək səslənən,
Ləpəsi fit çıxan qoza bənzəyir.
Sürtük cümlələrin bilmədinmi sən
Havaya sovrulan toza bənzəyir?

Duzsuz ibarələr, üzsüz kəlmələr
Cümlənə bir qətrə dad qata bilmir.
Sözlər həqiqətdən utanır məgər,
Mən söz bircə fikri anlada bilmir.

İçin boş, çölün xoş, özün bir qaval
Əlin zərbəsinə hay verən oldun.
Bir parça qənd üçün bir böyük çuval,
Şəkər çuğunduru gəmirən oldun.

8 oktyabr, 1999.

DEPREM*

*(1999-cu il avqustun 17-də
Türkiyədə baş verən zəlzələdən
həlak olanların xatirəsinə)*

Eşidincə ata yurdda depremi,
Axdı yaşı, döndü başı, Türkiyə.
Hər dərdimin, hər qəminin ortağı
Can qardaşım, qan qardaşım, Türkiyə.

Varmı qəza, var mı bəla de bunca?
Şəninləyik biz ki ömür boyunca.
Faciəni biz uzaqdan duyunca,
Gözlərimdən axdı yaşı, Türkiyə.

Öz hökmü var hər zamanın, hər anın,
Yaman gündə yanıdayıq biz sənin.
Ana yurdda Vətənimdən, Vətənim,
Vətənimdə vətəndaşım, Türkiyə.

Tarix boyu bu əhdimiz pozulmaz,
Türk milləti xar olmamış, xar olmaz.
Hər bələdan türkün beli qırılmaz,
Sən ey mənim can sirdaşım, Türkiyə.

* Zəlzələ

Sən çıxmısan tarixdə çox sınaqdan,
Dönməmişən nə gerçəkdən, nə haqdan.
Ey zamanın yollarında hər zaman
Mənim arxam, yol yoldaşım, Türkiyə.

Bu taleyi nə yamanla, nə qına,
Dönəcəksən sən dünənki çağına.
Qurban olum sinəndəki dağına,
Uca başım, əməldəşim, Türkiyə.

Avqust, 1999.

MƏNƏMLİK - VİCDAN

Mənəmlik taxtında oturub rahat
Özünü hamıdan böyük görmüsən.
Boğub vıcdanını içində qat-qat
Qıvrılan gerçəyi sən öldürmüşən.

Qəlbinə gəmirib yedi qəzəb, kin
Sən elə bildin ki, birin də mindir.
Hamını özündən kiçik görməyin
Böyüklük deyildir, kiçikliyindir.

Ayıla bilmədin şirin yuxundan
Özünə güvənib daim "mən" dedin.
Vıcdan gözəlini unutduğundan
Sən haqqın hüsnünü görə bilmədin.

Ay yazıq! Qəlbinin qaranlığından
Ağa qara dedin, haqq unuduldu.
Sən hardan biləsən, axı hər zaman
Mənəmlik, vıcdanı tanımaz oldu.

Özündən müştəbeh öz günahından
Düzü əyri görüb, daim aldanır.
Gerçək qarşısında həmişə vıcdan
Əyilib, özünü günahkar sanır.

Nəyinsə eşqinə qanadlanmamaq
Əzabdır, zillətdir, yaşamaq deyil!

Doğrusu budur ki, ahla, amanla,
Həkimlə, iynəylə, dava-dərmanla,
Ömür calayıram ömrümə hər gün
Mənası varmıdır bu yamaq ömrün?

Alın yazısı da bəlkə yalanmış
Qədər də, qismət də xəyalımı, yarəb?
Dava-dərmanlarla ömrə calanmış
Bu ömür parçası halalımı, yarəb?

1998-1999.

BELƏ GETSƏ...

Bir sirdaş istəyirik
Qəlbimizi duyacaq.
Təmizsə, qəlbimizi
Gəlin, özümüz açaq.

Açgöz yedikcə acar,
Dilənçiyə əl açar.
Zənn etmə ki, tamahkar
Axır bir gün doyacaq.

Ucaldıqca, biz endik
Düz yoldan geri döndük.
Özümüzü düşündük,
Özümüzü biz ancaq.

Qana həris zəlilər
Sorduğunu az bilər.
Belə getsə, ölülər
Mürdəşiri yuyacaq.

Oktyabr, 1999.

GERÇƏK ÖLDÜ, YALAN YOX

Allah, bu nə dünyadır,
Ağlayan çox, gülən yox?
Bu qəribə işlərin
Axırını bilən yox.

Dərdimi çox bəslədim,
Göz yaşımıla süslədim.
Sonra satmaq istədim
Bir quruşa alan yox.

Yalanla çox vuruşduq,
Haqqın ardınca qoşduq,
İstiqlala qovuşduq
Gerçək öldü, yalan yox.

Oktyabr, 1999.

OLUR

Davayı yatırdanın
Özü sonda xar olur.
Murdarı pak eyləyən
Pak özü murdar olur.

Hər şey yaranışından
Dəyişir zaman-zaman.
Ən rəhmdil bir insan
Kürsüdə qəddar olur.

Gözü acdır doyanın,
Bu xalqı lüt qoyanın.
El üçün ağlayanın
İşi ahu-zar olur.

Ürəkdəki arzular
Gah açılar, gah solar.
Dağlarda itən sular
Dərələrdə car olar.

Öz hökmü var hər anın
Gücünə bax şeytanın.
Günahkarı tapanın
Özü günahkar olur.

Oktyabr, 1999.

DƏRSƏ GEDƏN DİLƏRƏM

(E. Mansurov musiqi bəstələmişdir)

Sənə can-can dedikcə
Ay nazlanan, Dilarəm.
Qayğımızla quş kimi
Pərvazlanan Dilarəm.

Nə qərat:

Babasının güvənci,
Nənəsinin sevinci.

Tez böyümək istəyir
Gül qızım, çiçək qızım.
Hər gün boyunu ölçən,
Ay mənim göycək qızım.

Daha nə gərək sənə?
Oyun-oyuncaq, qızım.
Sən daha məktəblisən,
Ay mənim şıltaq qızım.

Gecələr gec yatmağı
A tərgidən, Dilarəm.
Qardaşıyla əl-ələ
Dərsə gedən Dilarəm.

MƏNDƏ BİZ

Axtarıq Günəşi
Dumanda biz, çəndə biz.
Anlayırıq həyatı
Ölümü görəndə biz.

Arxada-iz salanlar,
Qarşıda-dar dalanlar,
Ayılıq, yalanlar
Gerçəyə hürəndə, biz.

Bir ahəng üstündə xor
Dönür bircə səs olur.
Çoxumuz naqis olur
Təki itirəndə biz.

Bir bütövdür bu Vətən
Bunu bilmir hər yetən.
Yaşanmasa səndə mən
Yaşayammaz məndə biz.

6 may, 1999.

SAVABIMIN YAŞDAŞIYAM

Bir məbəddə dua etdim,
Təzələndi gün, ahımdan.
Çiynim yükədən azad oldu,
Təmizləndim günahımdan.

Xəyalımdan bulud ötdü,
Ürəyimdə cıraq yandı.
Elə sandım, bu məqamda
Səhvlərim bağışlandı.

Günahları dəfn elədim
Məzarına baş daşıyam.
Günahlarım öləndən,
Savabımın yaşdaşıyam.

1999.

OXU GÖZÜMDƏN MƏNİM

Gözlərimin nurunda
Bərq vurur dərd-sərim.
Sükutumun dilidir
Mənim düşüncələrim.

Nədir bu düşüncələr?
Dilə gətirmək - çətin!
Varmı bilən dilini
Zülmətdəki zillətin?

Gör necə dəyişmişəm
Soldu gülüm, gülşənim.
Çəkdiyim əzabları
Oxu gözümdən mənim.

Könlümün ağrısını
Kimə deyim mən, kimə?
Həkimlər də dərdimi
Dərman bildi dərdimə.

İyul, 1999. Şəki.

DÜZ YOL, ƏYRİ YOL

Düz yol - azlıq yoludur,
Əyri yol - çoxluq yolu.
Düz yol - aqlıq yoludur,
Əyri yol - toxluq yolu.

Vaxt ötür, dövran dönür,
Aqlar - əzilməyində.
Toxlar - xalqı özünə
Daim qul bilməyində.

Görənlər bu dünyanı
Həmişə belə görmüş-
Əzəni - cah-cəlalda,
Dözəni - kölə görmüş.

Yaşamaq istəyimiz
Cinayətlə tənleşir.
Dolu həbsxanalar
Bizimçün vətənleşir.

6 avqust, 1999.

BALIM YOXDUR

Öz içimdən keçənləri
Dinləməyə halım yoxdur.
Sanıram kilim toxudum,
Bircə fərli xalım yoxdur.

Oda girdim, suya girdim
Mən də sevib sevilirdim.
O vaxtlar elə bilirdim
Bu dünyada ölüm yoxdur.

Alışdığım çox ilim var,
Əllərimdə boz külüm var,
Ağım, qaram, yaşılım var,
Qırmızım yox, alım yoxdur.

Bəzən çiçək, bəzən yonca
Becərdim ömrüm boyunca.
Bu dünyaya bir doyunca
Baxmağa macalım yoxdur.

Qamçı vurub sola, sağa,
At çapardım dağdan-dağa.
İndi ayağa durmağa
Təqətim yox, halım yoxdur.

Əzabımmış mənə qalan,
Mənciyəzi məndən alan.
Cır arıyam, qulaq dələn
Vızılı var, balım yoxdur.

7 oktyabr, 1999.

KÖRPÜ DÜNYA

İki yoxluq arasında
Yol gedirəm qədəm-qədəm.
Dünya adlı bir yoxluğa
Gəlmişəm ki, bir gün gedəm.
Anlasam da heçliyimi,
Özüm boyda bir ümidəm.

Kələ-kötür doğulmuşuq
Törpüləyir bizi hər gün
Rəndəsiylə törpü dünya,
Ə yoxluqla bu yoxluğun
Arasında körpü dünya.

Qəlbim olub lağım-lağım,
Arzularım dağım-dağım.
Cavanlıqda gözüm acdı,
Qocalıqda kar, qulağım.

6 oktyabr, 1999.

PEŞİMAN
(nəğmə)

Atdığım hər addımım
Xətalarla doluymuş.
Ömür yolum, heç demə,
Peşimanlıq yoluymuş.

Ümidlərim puç oldu,
Arzularım heç oldu.
Hara getdi bəs iman?
Sevincimə peşiman,
Kədərime peşiman.

Yaşanan illərimə,
Günlərimə peşiman.
Xeyrimə də peşiman,
Şərimə də peşiman.

Xoşbəxtliyin taxtına
Nə ümid var, nə güman.
Dünyanın bu vaxtına
Düşməyimə peşiman.

Qazandığım şöhrətə,
Mən bu ada peşiman,
Hissimə də peşiman,
Ağlıma da peşiman.

Mən dünyaya gələndə
Sevindilər bir zaman.
Mən indi bu dünyaya
Gəlməyimə peşiman.

27 sentyabr, 1999.

GƏTİRƏR

Həddən artıq isti keçən
Yay da qışı sərt gətirər.
Qışın sərti əlacsıza,
Kimsəsizə dərd gətirər.

Əsl tacir dingiş deyil,
Öz malını peşkəş deyil,
Biri verib on beş deyil,
Üçü verib dörd gətirər.

Quşbeyin zəngin gədalar
Evində təbərrük olar.
Yad ölkədə təhsil alar
Qayıdanda mırt gətirər.

Mən özgəyəm başqasına
Sən məni özlümdə sına.
Naşı özgə yuvasına
Yad toyuğu kürə gətirər.

Qismət kimi sən bax buna-
Hər kəsin öz ruzusuna.
Çoban xəstə quzusuna
Öz əlində ot gətirər.

Vay o günə, yaxşı pisə
El malını qurban desə.
Hürməyini bilmədisə,
İt obaya qurd gətirər.

5 yanvar, 1999.

ÇİYDİM

"Çiydim, bişdim və yandım"

Cəlaləddin Rumi

Qılınc kimi kəsərdim,
Paslanmışam qında mən.
Vurnuxuram həyatla
Ölüm arasında mən.

Ömürdə iki məqam:
Bir səhər var, bir axşam.
İndi bilməm: Durmuşam
Ömrün harasında mən?

Sinə gərrib axına
Düşdüm yolun ağına.
Baxıb hünər dağına,
Qaldım dərəsində mən.

Öz rəngimə boyandım,
Hər əzaba dayandım,
"Çiydim, bişdim və yandım"
Həyat kürəsində mən.

9 may, 1999.

GEDƏR OLMAZ

Cəsarətdə çəkingənlik,
Ehtiyatda hünər olmaz.
Cürət basar qorxaqlığı,
Cəsarətsiz zəfər olmaz.

Bir anaya oğuluq biz,
Ona borclu bir quluq biz,
Varsa Vətən qeyrətimiz,
Bu Vətənə xətər olmaz.

Həm böyütdü Vətən bizi,
Həm ucaltdı şənimizi.
Yolunda öz sinəmizi
Çəpər etsək yetər olmaz.

Nə eybi var unudulsam,
Dərdə, qəmə sipər olsam.
Mən Vətəndən gedər olsam,
Vətən məndən gedər olmaz.

İyul, 1999.

YOX

("Dədəmin kitabı" pyesindən nəğmə)

Göy üzündə qara bulud.
Göz yaşını sıxması yox.
Qıvrılıb döş-döşə gəldi,
Şimşək olub çıxması yox.

Qapısı açıqdı sərin,
Dibi yoxmuş bu dərənin.
Bizə çörək yetirənin
Evində bir loxması yox.

İt dirşəyi gözə çıxar,
Ucuz taxıl toza çıxar,
Çöp dənizdə üzə çıxar,
Dürrün üzə çıxması yox.

Üyünür ömür adlı dənin
Bəs hardadır üyüdənin?
Göydə ulduz kəşf edənin
Yerdə kiçik daxması yox.

Mart, 1999.

HAQQA TAPINMAQ

Mən əl açıb Tanrıya
Bəxtimizi aç dedim.
Neyləyim, insan bu gün
Haqqına möhtac dedim.

Borcumu dərk etlədim,
Haqqımı tapdım demək.
Haqqımı dərk etlədim,
Haqqa tapındım demək.

Haqqa gedən düz yolum
Ağlım ilə doğrulur.
Ağlına təslim olan
Tanrıya təslim olur.

May, 1999.

DƏNİM ÜYÜDÜLMƏDİ

Bir uzunca səfərə
Çıxdı ömür karvanı.
Uzun yolda itirdim
Bələdçini-sarvanı.

Pay bölənlər görüşdü
Görün, kimə nə düşdü.
Çərdəyi mənə düşdü
Rəqib yedi xurmanı.

Fələk bir qınaq üstə
Dağı çəkdi dağ üstə.
Yağı tökdü yağ üstə
Yavan qoydu yarmanı.

Arxıma su gəlmədi,
Bəxt üzümə gülmədi,
Dənim üyüdülmədi,
Qınadım dəyirmanı.

İyul, 1999.

HƏYAT YAŞASIN DEYƏ

Çox qorxardım ölümdən
O məndən uzaq ikən.
İndi yaxınımdadır
Bəs niyə qorxmuram mən?

Qorxdum, ya da qorxmadım
“Gedər gəlməzdir” yolum.
Gerçək budur: Ölümə
Davasız təslim olum.

Aldanıb nağıllara
Uyma ölümsüzlüyə.
Ölüm yaşamalıdır,
Həyat yaşasın deyə.

İyun, 1999.

QAR YAĞIR

Qar yağır, qarğalar qarıladaşrlar
Qar yağır, yaz varkən bəs bu qış nədir?
Görmək istədiyim yamyasıl bahar
Yalnız evimdəki dibçəklərdədir.

Ağarır cığrlar, yollar büsbütün
Göydən ələndikcə qar asta-asta.
Dağlara, daşlara yağmır, mənimçün
Yağır elə bil ki, yaşımın üstə.

Mənim saçlarımı qardan rəng alıb,
Yoxsa, qar rəng alıb mənim saçımdan?
Qar saçla, saç qarla həmahəng olub
Üzüm də rəng alıb ağrı-acımdan.

Qar yağır, uyuyur yaxın, uzaqlar
Görürəm qəlbimin pəncərəsindən.
Qar topu oynayır çöldə uşaqlar
Sobanın dibində büzülmüşəm mən.

Qar yağır, nəvələr getmədi dərəcə
Şaxtadır, məktəblər bağlıdır bu gün.
Nəvələr, qar sizə əyləncədirsə,
Göydən kəfən enir babanız üçün.

Evdə nə çovğun var, nə qar, nə rüzgar.
Niyə üşüyürəm, nə olmuş mənə?
Yağır indi məni üşüdən bu qar
Ata - anamın da qəbri üstünə.

Qalxıb pəncərədən baxıram çölə
Uşaqlar qaçsın belədən-belə.
İşıq tellərinə qonan sərcələr
Kağızda beş xətti notlara bənzər.

Onlar cəvdləşib salamlayırlar
Çovğunsuz, küləksiz yağan bu qarı.
Elə bil deyirlər: -hardaydın, ay qar?
Tellərdən süzülür səs salxımları

Yağan qar dondurur çöli, çəmənini
Ağaclar başına tutur ağ çətir.
Yağan qar otaqda üşüdür məni,
Zəmilər üstünə ağ yorğan çəkir.

Ağarır cığrlar, yollar büsbütün
Göydən ələndikcə qar asta-asta.
Dağlara, daşlara yağmır, mənimçün
Yağır elə bil ki, yaşımın üstə.

Noyabr, 1999.

GÜLÜM

*Gül qoxlamaq üsulunu illərcə məşq edib,
Min bir çeşid dikanlara qatlanmış gülüm.*

M. Çinarlı

Dünyanı bir zamanlar oyun sanmışıq, gülüm,
Dəm ötdü, indi qayğıya paylanmışıq, gülüm.

Yaş fərqi yox işıqla alovlanmış atəşin,
Biz eyni odda yanmaq ilə həmyaşıq, gülüm.

Sevda dənizlərində üzürkən qayıq kimi,
Dünyaya hər üzüylə biz heyranmışıq, gülüm.

Qış gəldi, getdi gül çağ,ı, daddıqca zilləti,
Gördük, könüldə mövsümə aldanmışıq, gülüm.

Görsək də eybəcər üzünü dünyanın o vaxt,
Amma deyən olarmı ki, nadanmışıq, gülüm?

Eşqin qanadlarında uçardığ səmələrə,
İndiyə ağılımızla cilovlanmışıq gülüm.

Bilməm qazancımız nə imiş? Sordu Bəxtiyar,
Oddan keçib həyatda cilalanmışıq gülüm.

1999.

ADƏMDƏN ƏVVƏL

Gün yeni, il yeni, əsr də yeni,
Yeni min illiyə ad verən olduq.
Gedən əsrimizin min bir sirrini
Gələn əsrimizə yetirən olduq.

Seyr etmək mümkünmü dərədən diki?
Öz alın yazımı mən hardan bilim?
Əsrin ortasında bilərdimm ki,
O biri əsrə də yetəcək əlim?

Uzaqdan baxarsan, dağ da kiçilər,
Nisbətdir hər şeyin ilki, əvvəli.
Rəqəmlər, çəkilər, ölçü-biçilər
Görünür insana bəzən gülməli.

Bülbülün cəhcəhi; çetindən-çətin
Notların dilinə çevirmək onu.
Hansı meyar ilə ölçək göylərin
Ölcüyə gəlməyən sonsuzluğunu?

Uydurub saati, uydurub anı,
Bütünü doğrayıb min yerə böldük.
Hardansa başlanıb axan zamanı
Günlərə, aylara, illərə böldük.

Sayıb yaşımızı, aldanırıq biz,
Bizə bəllimidir məgər ilkimiz?

Atamın, babamın, ulu cəddimin
Cismi-cövhərində mən vardım yəqin.

Əgər var idimsə, doğumdan əvvəl
Ölümdən sonra da var olmalıyam.
Bəs toxum nə imiş, toxumdan əvvəl
Nə təhər yarandı bu sonsuz nizam?

Ömrün əvvəli nə, axırı nəymiş?
Hər iki tayını aşmaq istədim.
Anamın bətnindən əvvələ-keçmiş,
Qəbrimdən sonraya-gələcək - dedim.

Axı, kim nə bilir nə imiş tənlə?
Ağacmı, meyvəmi, ya onun tumu?
Bu nə uydurmadır, İsadan əvvəl
Məgər axıb gedən zaman yoxdumu?

Adəmin adı da başladı "A"dan,
Hər f yox idimi bəs "A"dan əvvəl?
Məgər yox idimi axışan zaman
İlk insan - Adəmdən, Həvvadan əvvəl?

Çarmıxa çəkəndə təzadlar bizi
Eyni bir məxrəcə gələ bilmirik.
Fəhmlə, eşqlə bildiyimizi
Ağılla, idrakla bilə bilmirik.

Dekabr, 1999.

ÖZGƏ

*Xalqın dili onun ruhudur və
xalqın ruhu onun dilidir.*

V. Humboldt

Səninçün nə Vətən, nə millət, nə din
Xalqın hesabına kefini çəkdi.
Alışa bilmədin halal zəhmətə
Haram bulağından sən su içmisən.
Ananın dilinə, yurda, millətə
Anadan olalı özgüləşmisən.

Bu Vətən anadır, eşqi könüldə
Onu düşündünmü bir övlad kimi?
Qarabağ ağrısı bu doqquz ildə
Sənin ürəyini heç göynətdimi?

Pulun var, sanırsan ər oğlu ərşən
Baxdın yuxarıdan ər oğullara.
Sən yüz Qarabağı qurban verərsən
Düşməndən aldığı yüz-yüz dollara.

Mahirsən kələkdə, bicsən hiylədə
Necə oğul desin sənə bu torpaq?
Evində sabahın bicləriylə də
Sən özgə dilində danışdın ancaq.

Zaman dəyişdikcə, dəblər köhnəlir
Anlaya bilməyir nəsil nəsili.
Kübar balaları iki dil bilir:
Məktəbdə ingilis, evdə rus dili.

Heç demə, heç kəsə gerek deyilmiş
Müstəqil ölkədə ölkənin dili.
"Bu dilin öz haqqı çoxdan yeyilmiş
Məgər bilmirsənmi bunu—ay dəli?

Xalqın öz ruhudur xalq yaradan dil
Övlad böyütmədin sən bu xalq üçün.
Vətənin dilinə biganə qafil
Ana Vətəni satmazmı bir gün?

Qaldı öz dilimiz qapı dalında
Çəkir bu milləti hərə bir yerə.
Millət ac, harınlar cah-cəlalında,
İlahi, qeyrət ver qeyrətsizlərə.

Sən kimdən törədin, nədən yaradın?
Bəlkə damarından axan qan özgə?
Bircə əlaməti yoxdur, bu xalqın
Oğlu olmağına adından özgə.

Allahın var isə dəyiş adını
Akopsan, İvansan, bilmirəm nəsən.

Sən hardan duyasan el fəryadını
Axi, sən ruhunla bizə özgəsən.

Nəyinə gərəkdir namus, ar kimi
Ağır yükü çəkmək?

Başqadır yükün.
Bu boyda Vətəni göy dollar kimi
Hər gün bükmələyib cibinə dürtün.

Özünü hamıdan bilib kamallı
Yığdın sandığına pulları çin-çin.
Xərcləmək üçündür pul, a zavallı
Sən yox namusunu pula xərclədin.

Tüpürdün həmişə halal zəhmətə
Haram bulağından sən su içmişən.
Vətənin dilinə, yurda, millətə
Anadan olalı özgələşmişən.

Dekabr, 1999.

GECƏLƏR - PƏNAH YERİM

Səhərlərim - boyasız, gündüzlərim - qoxusuz
Gecələrim - narahat, gecələrim - yuxusuz.
Baş-başıyıq sübhə tək mənimlə fikirlərim,
Gecələrə açılır gizli-gizli sirlərim.

İndi mən qısılmışam gecələrin qoynuna
Boylanıram içimdə gah əvvələ, gah sona.
Gecələr - sığınacaq yerim, gecələr - pənah yerim,
Gecələr bir-birilə döyüşən fikirlərim.

İnanardı ağıl da öz içimin səsinə
Şirin xəyallarımın yumşaq mütəkkəsinə
Baş qoyardım bir zaman
Xəyalı gerçək kimi yaşayardım bir zaman.

İndi qurban verməyə hazıram bir yad kimi
Min-min səhərlərimi, min-min gündüzlərimi.
Bir anlıq sükutuma, bir yuxusuz gecəmə,
Qəm sükuta dəm tutur, gecələr sükut qəmə.

Mən təpədən dırnağa indi səbrəm, dözüməm,
Çoxluğumda başqası, təkliliyimdə özüməm.
Verdiyin tənhəliyi geri götürmə, Allah,
Gecəmlə həsb-halı mənə çox görmə, Allah.

Mənim mənə ən yaxın sirdaşımdır gecələr,
İçimə damcılayan göz yaşımıdır gecələr.

Gecələr sığınacaq yerim, gecələr pənah yerim,
Səhərlər açılarda qapanır kipriklərim.

Öyrəndim gecələrdən
Qaranlıq içində mən
Ulduz-ulduz yanmağı,
Özümə qapanmağı, içimə boylanmağı.

Gecələrin sahibi, gündüzlərin quluyam,
Mən gündüzlər adıyəm, gecələrsə uluyam.
Gecələr çiçəklənir söz gülşənim, söz bağım
Gecələrin şahıyam, yoxdur mənim ortağım.

6 dekabr, 1999.

BİZİM YERİMİZƏ

O köhnə kaftarı-köhnə dövrünü
Millət yola saldı bu son illərdə.
İyirminci əsr bitir... Dünyanı
Görən nə gözləyir iyirmi birdə?

Özü-özü müəssisə hesabət verək:
Nələri almışdıq, nələri verdik.
Gerçəyi batırmaz haray, küy-kələk
İstiqlal qazanıb, torpaq itirdik.

Ey ötən nəsillər, siz baxıb önə
Gələn nəsillərə Vətən verdiniz.
Bizdən sonra gələn nəslin çiyinə
Yeyib paylarını, borc qoymuşuq biz.

Dünyaya özünün gətirdiyinə
Aldığı borcunu verər hər ata.
Bəs bizim adımız, əməlimiz nə?
- Övladın haqqını yeyən bir ata!

Çəkək tərəzidə haqq nə, borc nədir?
Yalnız tarazlıqla dünya dövr edir.
Borcunu övlada miras qoyan kəs
Haqqından söz açıb danışa bilməz.

Əlac susmaq mıdır? Yox! Bəs neyləyək?
Bu gündən sabaha necə baxaq biz?
Bəlkə borcumuzu ödəsin deyək
Bizim yerimizə nəvələrimiz?

Yanmağı bacardıq, yanmağı yalnız
Suallar önündə nədir bu lallıq?
Ölüm ayağında övladlarımız
Görən verəcəkmiz bizə halallıq?

2 dekabr, 1999.

QIFILLAR

*"Yerli camaat hətta gecələr belə
qapısını bağlamaz. Mal-mülkünə
gözetçi də qoymaz. Sonralar
Rusiyadan Azərbaycana 17.710
ədəd qifil gətirildi".*

*"Kavkazskiy kalendarı", 1846.
səh. 171 "İctimai əxlaq"*

Heç demə, lap çoxdan ruha da hopmuş
Göyün genişliyi, yerin iqlimi.
Hamının üzünə açıq olubmuş
Evimiz, qapımız, qəlbimiz kimi.

Heç vaxt özümüzə qapanmadıq biz
Tək bir qibləyəydi hamının yönü.
Bizim dünya görmüş dədələrimiz
Bilmədi qifilin nə olduğunu.
Qorxusuz, ürküsüz, azad yaşadığ
Bağımız çəpərsiz, qapımız açıq.

İç-içə, göz-gözə yaşadığ belə
Birinin dərd-səri hamının oldu.
Eşikdən eşiyə, eldən o elə
Nə çəpər qoyuldu, nə hədd qoyuldu.

Amal da bir idi, əməl də, dil də
Birlik qələbədir, birlik yenilməz.

Bağlar çəpərsizdi, heç vaxt könüldə
Haram çəpərini aşmazdı bir kəs.

Qəsbkar yurduму qəsb edən kimi,
Mənim ənənəmi, törəmi dandı.
Saldı çərçivəyə azad dünyamı
Hüdudlar yarandı, hədlər yarandı.

Bilmədi, hər elin öz dünyası var
"Ağan mənəm" - deyə o, hökm verdi.
Açıq bağcamıza uca hasarlar,
Açıq qapımıza qifil gətirdi.
Bağlandı qapılar, bağlandı yollar
İlbəil çoxaldı dəmir qifillər.

Meyvələr dəyməmiş töküldü kal-kal
Bizə özümüzü unutdurublar.
Bir vaxt ayıldığ ki, qollara qandal,
Fikrə, düşüncəyə qifil vurublar.

Qovrulduq, gəlmədi arzumuz dilə
Təkcə canımızın hayına qaldıq.
Amma ölməmişdi ruhumuz hələ
Azadlıq eşiqinə yandıq, yaxıldığ.

Bizə yol göstərən köhkəşanların
Yaşadıq o gündən həsrətilə biz.
Başını kəsdilər Cavad xanların
Qaldı bədənımız başsız, beyinsiz.

Qəsbkar o qədər bizi əzdi ki,
Ruhun kamanına biz gərilmədik.
Gerçəyi görsək də, dilimizdəki
Pəhlə qıfilları açma bilmədik.

Qara tül çəkdiilər gözlərimizə,
Qolları zəncirsiz bir qula döndük.
Elə tələ qurdu qəsbkar bizə,
Biri birimizcün qıfıla döndük.

O qızıl əsrlər qaldı geridə
Hünərcə kiçildik, boyca qısaldıq.
Bağçalar bir yana, qəbirləri də
Dəmir məhəccərə, hasara saldıq.

Babalar duyurmuş düşündük bəlkə,
Bədbəxt nəvələrin dərdi-sərin.
"Onlar məzarından qaçmasın" - deyər
Biz saldıq hasara qəbirlərini.

Qıfillar, qandallar hələ bir yana,
Təzə güdükcülər çıxdı meydana.
O köhnə nizamlar tamam pozuldu
Baxdım, qula dönmüş pəhləvanlara.
Dönüb cəngüdəyə, güdükcü oldu
Canı bir quruşluq ölü canlara.

Qıfıl altındadır ürəklərimiz
Axı, qıfıl hara, azadlıq hara?
Nədir əlacımız, bəs neyləyək biz
Hardan açar tapaq bu qıfillara?

Düşünən beyinlər, axı, qul tək
Bu zülmə, vəhşətə səbr etməzdilər.
Hər kəs öz qəlbində dilimizdəki
Dəmir qıfillara açar gəzdilər.

Tarixə baş vurduq, qədim kitablar
Bizə göstərmədi hardadır o haqq?
Aradıq, axtardıq, qaldıq çar-naçar.
Biz bircə mətləbi bilmədik ancaq:
Bütün qıfillara düşməz bir açar
Axı, hər qıfılın öz açarı var.

19 dekabr, 1999.

İÇƏRİŞƏHƏRƏ AĞI

İçərişəhərim, sənə nə oldu?
Bayır şəhər oldun, hüsniün pozuldu.
Gəlmə tacirlərə biz satdıq səni
Ənliyə-kirşana boyatdıq səni.
Keçən əsrlərdən bu əsrə keçdin
Abidə şəhərim, sən adiləşdin.
Tarimar etdilər tariximizi
Bizim özümüzdən aldılar bizi.

Qala qapısında Hüseynqulu xan
Gəlməni qanına qəltan eylədi.
Bugünkü xanlarsa, o xandan qalan
Şəhəri gəlməyə qurban eylədi.

Oktyabr, 1999.

EHTİYACI VAR

Dedilər: - Bağlanan bu kor düynün
Hələlik zamana ehtiyacı var.
Dedim: - Hər mərama yetişmək üçün
Zamanın imana ehtiyacı var.

Dekabr, 1999.

HƏR GÜN BİR ADDIMDIR

Əvvəli, axırını bilə bilmədik
Həyata, ölümə böldük dünyanı.
Ölümdən o yana biz yoxluq dedik
Ölümdən bu yana bəs varlıq hanı?
İndi aldanaq mı quru bir ada?
Yoxdur var olan da, bu boş dünyada.

Hər gün bir addımdır...

Bu uzun yolun

Əvvəli məchuldur, bəs sonu nəymiş?
Kim bilir haradır yönü son yolun
Qədər in qurduğu oyunu nəymiş?

Ürəyim dilləndi ah amanımda
Nə qədər çəkirəm, dərdim gödəlmir.
Nəyi gözləmirəm, bitir yanımda
Amma gözlədiyim gəlmir ki, gəlmir.

Birdən ayıldım ki, içim sis, duman
Özümlü çəkirəm öz yedəyimdə.
Dünya elə boşdur, əslinə baxsan
Mənə bəlli deyil istədiyim də.

25 dekabr, 1999.

KOTO

*Yapon dilində "koto" kəlməsi həm söz,
həm də əməl mənasında işlənir.*

Sözlə işin bir kəlmədə ifadəsi!
Düzgünlüyün, həqiqətin, haqqın səsi!
Ürək dillə birləşəndə
Xarabalıq cənnət olur.
Söz əməllə birləşəndə
Tayfa dönüb millət olur.

Bu məqamda dələ bilməz
Həqiqətin sinəsini ağ yalanlar.
Bu məqamda ola bilməz
İş yerinə söz satanlar, söz alanlar.

An içsə də yerə - göyə
"İnanmıram, sözdür" - deyər
Dilimizdə açıq-aşkar
Sözün yalan rəngi də var.*

Elə həmin bu məqamda
Söz laxladı öz yerindən,

* Dilimizdə sözün həm də yalan mənasını Füzuli:
Can-sözdür əgər bilirsə, insan
Sözdür ki, deyirlər özgədir can
beytində işlətmişdir.

Sözün yalan çalarıyla
Söz düşdü öz dəyərindən.

Bəlkə elə burdan gəlir
Əməllə söz ayrılığı.
Seçilməsi müşkül olan
Əyriylə düz ayrılığı.

Bəlkə elə burdan gəlir
Haqqın zorla barışması.
Yalan ilə həqiqətin
Bir-birinə qarışması.
Lənət olsun əyriylə düz birliyinə,
Qurban olum əməllə söz birliyinə!

Bəxtəvərdir həm xeyrini,
Həm şərini bilən millət-
Sözle əməl arasında
Sərhədləri silən millət.

Sözle əməl birləşəndə, bir on oldu
Yapon elə buna görə yapon oldu.

5 yanvar, 2000.

KÖKÜNDƏN XƏBƏRSİZ

*İslamı qəbul etmiş alman dostum
H. Əhməd Şmideyə*

Suyun axarına daim üzənlər
Xeyrindən savayı heç nəyi bilməz.
Sabahı eşitməz, bu günü dinlər
Dünya dağılsa da, vecinə gəlməz.
Nə Vətən tanıyar, nə millət bilər
Belə söhbətləri qəbahət bilər.

Heç zaman, heç kəslə bəhsə girişməz
Nə toyda irişər, nə yasda ağlar.
Dözər təhqirə də, əsəbiləşməz
Onun nə düşməni, nə də dostu var.

Ehtiyac içində boğulanlara
O, yardım eləməz, nəsihət eylər,
O hara, özgəni düşünmək hara?
Nə iztirab çəkər, nə qəlbi göynər.

Koldan elə qorxar, bir gülü üzmək
Qəlbinə gəlsə də, yaxına gəlməz.
Suyun axarının tərsinə üzmək
Könlündən keçsə də, ağına gəlməz.

Asandır axarla üzmək hər kəsə
Su özü irəli aparar onu.

O bilir, axarın tərsinə üzsə,
Dalğa əldən salar, tez yorar onu.

Özündən böyüyə başını əymiş
Ömründə bir dəfə ərlək bacarmaz.
Düşünməz öz kökü, öz əsli nəymiş
Hardan gəldiyinin fərqinə varmaz.

Ancaq o bilmədi qəbahətədi bu,
Rahatlıq həmişə ağıl çəşdırır.
Suyun axarına üzdukce o su,
Onu ilk qaynaqdan uzaqlaşdırır.

Hər kəs öz ilkini, kökünü bilsə,
Çox olar dünyanın bozundan ağı.
Üzənə öz kökü bəlli deyilsə,
Nəyinə gərəkdir suyun qaynağı.

12 yanvar, 2000.

EL DƏRDİNƏ QALAN YOX

Bəzək verir Bakıya
Mersedeslər, Volvalar.
Yan-yanaşı ötüşür
Müxaliflə iqtidar.

Yollar boyu şütüyür
İqtidar maşınları.
İşıqforun al rəngi
Saxlayır hər qəzadan,
Toqquşmadan onları,

Mersedeslər, Volvalar
Çapır belədən-belə.
Müxalif maşınları
Toqquşur bir-birilə.

On ildir kürsü üstə
Vur çatlasın davadır.
O buna böhtan deyir,
Bu ona yalan satır.

Yalnız birinciliyə
Gözlərini dikən çox.
Amma ikinciliyin
Davasını çəkən yox.

Tarix boyu bir olmuş,
Birdir birinci kürsü.
Belədir, belə dünya.
İki birinci kürsü
Görməyib hələ dünya.

Millət qalib ortada
Talayan kim, çapan kim?
Göz tikilib kürsüyə
El dərdinə qalan kim?

Dəyirman fırlatmada
Gecə-gündüz daşını.
Çaq-çaq haray qoparıb
Ağrıdır öz başını.

19 yanvar, 2000.

MÜXTƏLİF İLLƏRDƏ
YAZILMIŞ ŞERLƏR

VƏTƏNDAŞLIQ VƏSİQƏM

(*"Sandıqdan səslər" silsiləsindən*)

Əcnəbi məmləkətə
Bizim gəmi yan aldı
Məni həyəcan aldı,
Oxuyunca öndəki
Binanın üstündəki

Yazını...
Bu ölkədə
Gözümə ilk dəyən şey
Həmin bu yazı oldu,
Mənim yanan sinəmə
Elə bil buz qoyuldu.
Dönə-dönə oxudum
Dönə-dönə mən onu.
O nədir ki?
Sən də, gəl
Oxu: "Yolçu salonu".

Duman qalxır başımdan,
Od püskürür dilimdən.
Bu doğma kəlmələri
İcmək istəyirəm mən

Yayın isti çağında,
 Səhrələr qucağında,
 Dodaqları çatlayan
 Ümitsiz yolçu kimi.
 Arzumsa əl çatmayan
 Bir qayanın başından
 Axır, axır su kimi...
 Aman allah!.. bu nədir?
 İşə bax... hər şey mənim
 öz ana dilimdədir,
 "Əcnəbi məmləkətdə"

 Necə udum, necə mən
 Bu həsrəti, bu qəmi?
 Öz doğma vətənimdən
 Sürgün olmuş öz dilim
 "Əcnəbi ölkəyəmi?"

 Gəmidən yerə düşdüm,
 ilk dəfə
 neçə illik
 həsrətimlə öpüşdüm.
 "Oxqay?" deyib dərindən
 Mən bu boyda şəhəri
 Sanki basdım bağrıma.
 Aldığım hər nəfəsi
 Məlhəm bildim ağrıma.

 Hər kirpiyim göz oldu
 Hər tüküm də bir qulaq.

Bütün əzalarım ilə
 Onu görmək istədim.
 "Bu ölkə başdan-başa
 Həm də "mənimdir" dedim.
 Mənim arzum, istəyim
 Kimsəyə sezilmədi.
 Məni güdənlər belə
 Bunu sezə bilmədi.
 Onlar adi göz ilə
 Görə bilməzdi bunu.
 Kim gözlə görə bilmiş
 Özgənin duyğusunu?
 Mənə elə gəlir ki,
 Quşlar da səhər-səhər,
 Bu həsrət könlüm qədər
 incəldib öz səsini
 Mənim ana dilimdə
 oxuyur nəğməsini
 "əcnəbi məmləkətdə".

 Baxıram məlul-məlul
 yoldan ötənlərə mən,
 Süzürəm hər birini
 yüz kərə, min kərə mən.
 Onlar nə bilsin mənim
 ürəyimdən keçəni.
 Onlar gavurmu sanıb,
 nifrətlə süzür məni?
 Onlar mənə baxırlar

Düşməne baxan kimi,
Mən onlara baxıram
can içində can kimi.
Mən onlarla danışmaq,
Dərdləşmək istəyirəm.
Amma məni izləyən
KQB-dən qorxaraq,
Tələyə baş əyirəm.
İşə bax! Ömrüm boyu
Mən quruya yaş dedim,
İt yalına aş dedim.
Qardaşıma əcnəbi,
Gəlməyə qardaş dedim
Öz doğma vətənimdə.

“Bir sovqat alaq” - deyə
Banka getdim, dolları
Dəyişməkçün lirəyə.
Gözlərimlə yeyirdim
Hər gördüyüm türkü mən.
Bundan başqa bu anda
Nə gələrdi əlimdən?
Dollarımı uzatdım
Heç üzümə baxmadan
Mənə qəbz də verdi
Qarabuğdayı oğlan.

İçimdəki tufanı
o oxuya bilmədi

Mənim baxışlarımdan
Bu qarayanız oğlan.
Boylanıb qəlbimdəki
Öz çəkimdən çox ağır
dərdə, çiləyə baxdım.
Gah əlimdəki qəbzə,
gah da lirəyə baxdım.
Çiləm, dərdim axırdı
Mənim həsrət gözlümdən
Dönə-dönə oxudum -
Əlimdəki qəbzə mən:
“Dənizçilik bankası”
“Mərkəzi müdirliyi”
“Damğa pulu on quruş”.
Anamın dilindədi
Əlimdəki bu cansız
Bu adicə sənəd də
“Əcnəbi məmləkətdə”.

Möhürdəki yazı da
Mənim öz dilimdədir.
Avtobusa minmişəm
bu cansız, quru kağız
yenə də əlimdədir.
Adi kağız parçası
Alışan bir ürəyi
Sərinlədə bilərmiş.
Demə, mənim dilim də
Bu dünyada nəyisə

təsdiq edə bilərmiş,
 inkar edə bilərmiş.
 Sən, ey mənə bənzəyən
 Qarabuğdayı oğlan,
 cızma-qara etdiyin
 bir parça kağızla sən,
 Xəbərsizsən dünyanı
 mənə bəxş etdiyindən.
 Vallah, qürbət adlanan
 Bu yurd, bu vətən mənim.
 Əlimdəki qəbz də
 Vətəndaşlıq vəsiqəm
 oldu bu gündən mənim.
 Ay mənim kimliyimi
 Mənə bildirən dilim,
 Vətəndə qürbətləşən
 Qürbətdə vətən dilim.
 Öləndə də bu kağız
 qəbrim üstə qoyulsun,
 bu adi bank kağızı
 məndən balalarım
 ən gözəl miras olsun!

Aman allah! Nə dedim?!
 Arzuya bax,sözə bax!
 Mənim balalarım da
 Doğma ana dilinə
 Məgər həsrət qalacaq?..

7 fevral, 1961, İstanbul.

AY DƏDƏ

*Nurəddinin xahişi ilə yazdığım bu seri
 Xudunun xatirəsinə ithaf edirəm.*

Doldur qəlyanını, doldur, ay dədə
 Hər qüllab bir fikrə yoldur, ay dədə.
 Hər qüllab əvvəldə bir közərtisə,
 Sonda qəlyanında küldür, ay dədə.

Gəl, keçək üstünü qalın ot basan
 Dumanlı xatirə cığırlarından.
 Xəyal qanadlansın, fikir durulsun
 Xudulu günlərə baş alıb gedək.
 Şirin xatirələr gəməmiz olsun
 Biz də arxasınca sürünən yedək
 Xudulu günlərə baş alıb gedək.

Xəyal qanadında uçdum keçmişə,
 Bu günüm dünənlə gəldi dös-döşə.
 Gördüm boşaldıqca ürək dolurmuş
 Xatirə həyatdan şirin olurmuş.

Durma, qəlyanını bir yandır, dədə
 Bu xaraba dünya, bu köhnə dünya
 Verdiyi qədər də alandır, dədə.
 Gah sənin başına o sığal çəkər,
 Gah səni ilan tək çalandır, dədə.
 Birinci addımda enli bir küçə,

231

Yolun ortasında dalandır, dədə.
Dünən Xudu vardı, bəs bu gün hanı?
Bu dünya binədən yalandır, dədə.

Bir anlıq sığalla aldadır səni
Bu dünya Allahın öz yuxusuymuş.
İnsan həyat bilir bu məzhəkəni
Özgə yuxusuna, gör, necə uyumuş,
Bu dünya Allahın öz yuxusuymuş.

Bilirsən biz nəyik? Quru bir adıq.
Nurəddin, Bəxtiyar! Yoxluq kölgəsi!
Tanrı yuxusunda bir az oyandıq,
Sonra bu yuxunun kütah nöqtəsi!
Matəm deyilmidir sonu hər toyun?
Bitdi bu məzhəkə, bitdi bu oyun!
Dünyaya bir anlıq baxdıq aynadan.
Əbədi nə imiş?

Bizi oynadan!

Oynadıb,
oynadır,
oynadacaqdır.
Oynayan zavallı elə bilir ki,
Allah yuxudadır, özü oyaqdır.
Sən yalan,
mən yalan,
bu dünya yalan.

Oyundur,
oyundur,
oyundur qalan!

Bir ömrün çiskinli dolaylarını,
Sevinc laylarını, qəm laylarını,
Ölcməyi bacarmaz dünya arşını...
Dirijor çubuğu görünür gözə...
Amma tilsimiylə matəm marşını
Oyun havası tək çaldırır bizə.

Dədə, qəlyanını bir yandır görək,
Bu gülünc oyunu duyan hər ürək
Partlamaq istər.
Əgər yalandırsa, düzünü göstər!
Bu cür fikirlərin qoynunda hərdən
Gülürəm fələyin "kəramətinə".
Ayrılaq bu qara düşüncələrdən
O şirin günlərə qayıdaq yenə:

Mənim beş qarışlıq dar mənzilimdən
Dünyanın dərdləri gəlib keçərdi.
Məhkum taleylə bu əsir Vətən
Bizim qəlbimizi dəlib keçərdi.
Vətən qibləsinə səcdə qılardıq,
İçib keflənməzdik, biz ayılardıq.

Kiçik bir otağa necə sığardı,
Yurdun özü boyda dərdi, zilləti?
Düzü, hövsələdən bəzən çıxardım
Əbədi sananda o əsarəti.

Onda gülümsərdi Xudu astaca
Deyərdi: - Bu dərdə baxma qənim tək.

Sən ona ucadan baxsan bircə an
Vallah, güləcəksən sən də mənim tək.
Deyərdim: - Ay Xudu, sən yüz, mən birəm,
Sən baxan zirvədən baxa bilmirəm.
Çox vaxt gülümsəyib, Xudu susardı.
Onun sükutunun öz dili vardı.
Çox vaxt qarışmazdı söhbətimizə
Sükutun dilində dinlərdik onu.
İndi də hər saat göstərir bizə
O, öz yoxluğunda var olduğunu.

Balaca otaqda böyük dahilər
Bizim yanımızda dövrə vurardı.
Onların sözləri qəlbə nur çilər,
Bizə dərdimizi unutturardı.
Bu zaman muğamı inildədərdik,
Ruhani dünyaya qonaq gedərdik.
Sevda qəlbimin həsrət dililə
Mən də muğam kimi inildəyərdim.
Dədə, yadımdamı, onda deyərdim:
- Məqamı çatıbdır, doldur qəlyanı.
Əgər bacarırsan, saxla bu anı.
Saxlaya bilmədik...

ötdü o dəmlər.
Gəldi başqa rəngli başqa ələmlər.
Daha qocalırıq...

o vaxt gümanı,
Həqiqət bilirdik diləyimizdə
İndi yalan olub gerçəyimiz də.

Bizim üçlüyümüz sacayağıydı.
Birimiz üç idik, üçümüzse bir.
Zaman bu birliyə gör necə qıydı.
İkicə ayaqlı sacımız indi
Bircə üfürüyə əsir, yellənir.

Biz o vaxt zamanın sərt rüzgarını
Xəyalda bəslənən günə calardıq.
Çəksək də dünyanın əzablarını,
Dərdin özündən də ləzzət alardıq.

İynə gözü boyda bir sevinci də
İndi özüümüzlə halal bilmirik.
Söylə, bu nə dərdidir, dədə, ay dədə,
Nəyin bahasıdır bu hal, bilmirik.

Eniş-yoxusuyla dağ çəkib bizə
Keçdi,
sinəmizdən keçdi bu dünya.
Yanğıya su səpən qəhqəhəmizə
O vaxt oyanardı yuxulu dünya.

Durma, qəlyanını bir yandır, dədə,
Bu xaraba dünya, bu köhnə dünya
Verdiyi qədər də alandır, dədə.
Sıxıldıq zamanın çərçivəsində
Bir bax, ömrümüzün bu zirvəsində
Dad getdi ağızdan, güc getdi dizdən

İşıq getdi gözdən,
talandır, dədə.

Nə gözəl gələrdi o dərdli günlər,
Onda ümid idi yaşadan bizi.
Yalnız ümid idi gözəl göstərən
Bizə o ağırılı günlərimizi.
Yoxdu aramızda nə kin, nə qərəz
Millet vahid idi.

Hardan gəldi bəs
Bu günkü soyuqluq, bu günkü yadlıq?
Onda ümid vardı, indi azadlıq!
Arzular çin oldu: Azadlıq indi.
Ümidlər doğruldu: Azadlıq indi.
Biri-birimizə biz yadıq indi.
Azadlıq, millətdə kin yaratmağa,
Biri-birimizə böhtan atmağa.
Azadlıq, mənsəbə yetişmək üçün
Bu ana torpağı müftə satmağa.

Azadlıq, zillətdə zora haqq verib,
Göydəki günəşi, ayı danmağa.
Azadlıq gələne qulluq göstərib,
Gedənin dalınca xoruzlanmağa.

Azadlıq, imandan, azadlıq dindən,
Azadlıq, açıqca rüşvət verməyə.
Azadlıq, düşmənin qaçıb önündən,
Biri-birimizi didişdirməyə.

Belə anlayırıq biz azadlığı...
İndi ki, belədir, nə lazım bizə
Fikir azadlığı, söz azadlığı?
Biz hələ tayfayıq, tayfa bir yığın!
Tayfa azad oldu...

Bu azadlığın
Qızına bilmədik istisinə biz,
Yamanca kor olduq tüstüsünə biz.
İllərlə yolunu gözlədiyimiz
Azadlıq haqqa yox, zora işlədi.
Onun bu üzünü nə biləydik biz?
Xeyrə işləmədi, şərə işlədi.
O qanad vermədi düşüncəmizə,
Gərək deyil imiş azadlıq bizə.

Azadlıq gərəkmiş onun yerini,
Onun mənasını dərk edənlərə.
Gərək deyil imiş əməllərini
Millətin gözüne görk edənlərə.

Yaxşı ki, bu günü Xudu görmədi,
Gündə neçə dəfə köks ötürmədi.
Gündə neçə dəfə bizimtək o da
Ölüb-dirilmədi bu boş dünyada.
Öldü tək bir dəfə, o, ölən zaman
Yaxşı ki, ümidlə köçdü dünyadan.

Düşmən pəncəsində əsirdir Vətən.
Alışdı ürəyim yandı bu dərdədən.

ƏMANƏT KİMİ

Sona çatır ömür, gün
Tükənən sərvət kimi.
Biz qovuşa bilmədik
İki qoşa xətt kimi.

Bəxtini yamanlama,
Öz-özünü danlama,
Bu taleyi anlama
Eşqə xəyanət kimi.

Yoxuşam, enişəm mən,
Dolanan gərdisəm mən,
Könlümü vermişəm mən
Sənə əmanət kimi.

Su gəldi, göl dolmadı,
Bulandı, durulmadı,
Heç kəs üçün olmadı
Bu dünya cənnət kimi.

Fevral, 1996.

HARA GEDİR BU DÜNYA?

(Eyni adlı pyesdən)

Baş keçdi gerçəyi
Əlimizdən çalanlar.
Bu dünyanın rəngini
Dəyişdirdi yalanlar
Hara gedir bu dünya?

Bu gözəl dünyamızdan
Gözəllik qovuldu, hey.
Könüllərin açarı—
Dillər qıfıl oldu, hey.
Hara gedir bu dünya?

Hər şey döndü tərsinə
Xeyir şərə qul oldu.
Haqqın çiyinə minmək
Yüksəlişə yol oldu
Hara gedir bu dünya?

Yalan evin içində
Gerçək qapı dalında.
Doğru çörəyə möhtac
Əyri cah-cəlalında
Hara gedir bu dünya?

Yolumuz duman olmuş,
Yaxşılar yaman olmuş.
Haqq bu gün öz haqqını
Haqsızdan uman olmuş.
Hara gedir bu dünya?

1996.

AZƏRBAYCAN-TÜRKİYƏ

(Cavanşir Quliyev
musiqi bəstələmişdir)

Bir ananın iki oğlu,
Bir amalın iki qolu.
O da ulu, bu da ulu
Azərbaycan-Türkiyə.

Dinimiz bir, dilimiz bir,
Ayımız bir, ilimiz bir,
Eşqimiz bir, yolumuz bir
Azərbaycan-Türkiyə.

Bir millətlik, iki dövlət
Eyni arzu, eyni niyyət.
Hər ikisi cümhuriyyət
Azərbaycan-Türkiyə.

Birdir bizim hər halımız—
Sevincimiz-məlahımız.
Bayraqlarda hilalımız
Azərbaycan-Türkiyə.

Ana yurdda-yuva qurdum,
Ata yurda könül verdim.
Ana yurdum, ata yurdum
Azərbaycan-Türkiyə.

20 mart, 1996.

**ZAMAN MƏNİM
İÇİMDƏDİR**
(son variant)

*Mən qürbətdə deyiləm,
Qürbət mənim içimdə.
(K. Kamyu)*

Gah qabarıb, gah çəkilən
Tufan mənim içimdədir.
Çox qınama o çarxı sən
Dövrən mənim içimdədir.

Hardan əsdi dəli rüzgar?
Bu gün dərd də məndən bezar.
Könlüm oldu xarabazar
Talan mənim içimdədir.

Tapmaq üçün doğru yolu,
Çox bellədim sağı, solu.
Həm dost, həm də ən qorxulu
Düşmən mənim içimdədir.

Mən aranda dağ istədim,
Zil qaranı ağ istədim,
Zamandan qaçmaq istədim
Zaman mənim içimdədir.

Dərədəki çən, çən deyil
O dağdakı duman deyil,
O inləyən kaman deyil
O çən mənim içimdədir,
Duman mənim içimdədir.
O inləyib nalə çəkən
Kaman mənim içimdədir.

9 avqust, 1996.

ŞÜKÜR

Qardaşım Adəm Öcal.

Danışma qardaşım, danışma, kiri!
Mənə xatırlatma ötən günləri.
Hər yaşın öz dərdi, öz niskili var,
Bir ömrün yüz qəmi, yüz niskili var.
Uşaqılıq illərim yada düşəndə
Yaman kövrəlirəm sənəin tək mən də.

Özümdən yüz dəfə ağırdı dərdim
Qanatma könlümdə yara yerini.
Öz çəkməm yox idi, o vaxt geyərdim
Atamın çox iri çəkmələrini.

Hələ uşaq ikən dözdüm hər şeyə,
Daddım acısını on yaşlı ömrün.
- Mənə də təzə bir çəkmə al, - deyə
Yamanca tēpəndim anama bir gün.

Belə məqamlarda o yazıq mənə
Təsəlli verərdi çəkmə yerinə.
Həsədlə baxardım, mənə dostların
Par-par parıldayan çəkmələrinə.
Bir gün qəzəbimi soyudum deyə,
Anamla savaşıb çıxdım küçəyə.

Beş addım getməmiş birdən dayandım,
Bayaqkı hirsimi anıb utandım.

Ayaqsız bir uşaq çıxdı qarşıma,
Özümlə dünyanın xoşbəxti sandım.

Bir çəkmə dərdirə mənəin tabım yox,
Dünyanın nə qədər yaxşı-pisi var.
Mənəin ayağı var, ayaqqabım yox,
Onun nə ayağı, nə çəkməsi var.

İndi gileylənəim mən kimdən kimə?
Mən də dərd çəkirəm, o da dərd çəkir.
İndi dərdirəmi deyim mən öz dərdirəm?
O dərdirənin önündə mənə min şükür!

Sən ey ayaqqabı dərdirə çəkən kəs,
Ayağı olmayan de, neyləsin bəs?

Oktyabr, 1997.

DÜNYANIN

(yeni variant)

Baş açmadım ömrüm boyu mən yazıq
İblisindən, mələyindən dünyanın.
Adəm satdı bir almaya cənnəti
Tora düşdü kələyindən dünyanın.

Nə gözəldir, ürək geniş, söz açıq
Yaşamadım bir sevdamı yarımçıq.
Əzab adlı dəyirmandan narın çıx
Keçəcəksən ələyindən dünyanın.

Arzum üçün mələyən bir cüyürdüm
O təpədən bu təpəyə yüyürdüm.
Niyə qorxum kəfəninə? Nə gördüm
Beşiyindən, bələyindən dünyanın?

Biz özümüz özümüzdən öc aldıq,
Ötən günə gələn günü bac aldıq,
Ömrümüzün yarısında qocaldıq
Şilləsindən, kötəyindən dünyanın.

Könül üzgün, xəyal küsgün, dərbəder
Özün söylə, zülm olarmı bu qədər?
Yedəkləyib, arxasınca sürüdər
Bərk yapıssan ətəyindən dünyanın.

Könül düşdü min arzunun izinə
Biləmmədik əyrisi nə, düzü nə.
İndi kəfən toxuyuruq özünə
Öz gülündən, çiçəyindən dünyanın.

QÜLÜSTAN
(poema)

1977.

Azərbaycanın birliyi və istiqlaliyyəti uğrunda çarpışan Səttar xan, Şeyx Məhəmməd Xiyabani və Pişəvərinin əziz xatirəsinə

I hissə

İpək yaylığıyla o, asta-asta
Silib eynəyini gözüne taxdı.
Əyilib yavaşca masanın üstə
Bir möhürə baxdı, bir qola baxdı.

Kağıza həvəslə o da qol atdı,
Dodağı altından gülümsəyərək.
Bir qələm əsrlik hicran yaratdı,
Bir xalqı yarıya böldü qılınc tək.

Öz sivri ucuyla bu lələk qələm
Dəldi sinəsini Azərbaycanın.
Başını qaldırdı,
Ancaq dəmbədəm
Kəsdilər səsini Azərbaycanın.

O güldü kağıza qol çəkən zaman,
Qıydı ürəklərin hicran səsinə.

O güldü haqq üçün daim çarpışan
Bir xalqın tarixi faciəsinə.

Əyləşib kənarda topsaqqal ağa,
Hərdən mütərcimə suallar verir.
Çevrilir gah sola, baxır gah sağa,
Başını yellədib təsbeh çevirir.
Qoyulan şərtlərə razıyıq deyər,
Tərəflər qol çəkdi müahidəyə...
Tərəflər kim idi?
Hər ikisi yad!
Yadlarını edəcək bu xalqa imdad?!

Qoy qalxsın ayağa ruhu Tomrisin,
Babəkin qılıncı parlansın yenə.
Onlar bu şərtlərə sözünü desin,
Zənciri kim vurdu şir biləyinə?

Hanı bu ellərin mərd oğulları?
Açın bərələri, açın yolları.
Bəs hanı bu əsrin öz Koroğlusu—
Qılınc Koroğlusu, söz Koroğlusu?

Babaların şeni, şərəfi, əlbət,
Bizə əmanətdir, böyük əmanət...
Yoxmu qanımızda xalqın qeyrəti?
Belə saxlayarlar bəs əmanəti?

Qoy ildırım çaxsın, titrəsin cahan!
Ürəklər qəzəbdən coşsun, partlasın.
Daim haqq yolunda qılınc qaldıran
İgid babaların goru çatlasın.

Qoy əysin başını vüqarlı dağlar,
Matəmi başlandı böyük bir elin.
Mərsiyə söyləsin axar bulaqlar,
Ağılar çağırınsın bu gün qız, gəlin!..

Tərəflər sakitdir, qəzəbli deyil,
Məhv olan qoy olsun, onlara nə var.
İmzalar atılır bir-bir, elə bil,
Sevgi məktubuna qol çəkir onlar.

Atıb imzasını hər kəs varığa,
Əyləşir sakitcə keçib yerinə.
Eynəkli cənabla, təsbehli ağa,
Qalxıb əl də verir biri-birinə.

Onların birləşən bu əllərilə
Ayrılrı ikiyə bir el, bir Vətən.
Axıdıb gözündən yaş gilə-gilə,
Bu dəhşətli hala nə deyir Vətən?

Bir deyən olmadı, durun ağalar!
Axı, bu ölkənin öz sahibi var.
Siz nə yazırınsız bayaqdan bəri,—
Bəs hanı bu yurdun öz sahibləri?

Bəs hanı həqiqət, bəs hanı qanun?
Qocadır bu yurdun tarixi, yaşı.
Bəs hanı köksünə sərhəd qoyduğun,
Bir vahid ölkənin iki qardaşı?

Görək bu hicrana, bu müsibətə,
Onların sözü nə, qərəzi nədir?
Bu xalq əzəl gündən düşüb zillətə,
Öz doğma yurdunda yoxsa külədir?

Necə ayırdınız dırnağı ətdən—
Ürəyi bədəndən, canı cəsəddən?
Axı, kim bu haqqı vermişdir Sizə,
Sizi kim çağırmış Vətənimizə?

Neçə vaxt səngərdə hey ulaşıdılar,
Gülüstən kəndində sövdalaşıdılar.
Bir ölkə ikiye
Ayrılısın deyəl..

Göy də guruldamış deyirlər o gün,
Çölləri, düzləri buludlar sarmış.
O göy gurultusu ulu Babəkin
Ruhuymuş, hönkürüb fəryad qoparmış.

Gülüstən kəndinin gül-çiçəkləri
Bir günün içində soldu-saraldı.
“Gülüstən” bağlandı, o gündən bəri,
Bu kəndin alnında bir ləkə qaldı.

Bağrı köz-köz oldu “Yanıq Kərəmin”
Tellər inildədi, yandı, nə yandı.
Aşığın sazında daha bir həzin,
Daha bir yanıqlı pərdə yarandı.

Həmin gün ölkəni apardı sel, su,
Tutuldu çöhrəsi günün, ayın da.
Qoca Nəbatinin eşqi, arzusu,
O gün batmadımı Arpa çayında?

Ağlayıb dağlardan əsən küləklər,
Bu məşum xəbəri aləmə yaydı.
Sanki dilə gəldi güllər, çiçəklər:
“Bu işə qol qoyan qollar sınaydı”.

Arazın suları qəzəbli, daşqın,
Şirin nəğmələri ahdır, haraydır.
Vətən quşa bənzər, qanadlarının
Biri bu taydırsa, biri o taydır.

Quş iki qanadla uçar, yüksələr,
Mən necə yüksəlim tək qanadımla?
Ürəklər bu dərddən tüğyana gələr,
Axar gözümüzdən yaş damla-damla.

Cənablar, bir anlıq düşündünüzmü?
Verdiyiniz hökmün ağırlığını?
Bu hökmün dəhşəti əllimi, yüzümü?
Biz necə götürək bu göz dağıyı?..

Başı kəsiləndə bu məğrur elin
Qəlbin ağrısını hiss etdinizmi—
Qoca Füzulinin, igid Babəkin
Etiraz səsini eşitdinizmi?
Cənablar, bir damcı mürekkəblə siz
Düşünün, nələrə qol çəkmişsiniz?

Bir damcı mürekkəb, bir vətəndaşı
Qanına bulayıb ikiye böldü.
Bir damcı mürekkəb olub göz yaşı
İllərlə gözlərdən axdı, töküldü.

Min ləkə vurdular şərəfimizə
Verdik, sahibimiz yenə "ver" - dedi.
Lap yaxşı eləyib doğrudan, bizə
Biri "baran" - dedi, biri "xər" - dedi.
Bizi həm yedilər, həm də mindilər,
Amma dalımızca gileyləndilər.

Hökmü gör nə qədər böyükmüş anın
Möhür də basdılar varğa təkrar.
Yox, varğın deyil, Azərbaycanın
Köksünə dağ boyda dağ basdı onlar.

İmzalı, möhürlü ey cansız varaq,
Nə qədər böyükmüş qüvvətin, gücün.
Əsrlər boyunca vuruşduq, ancaq
Sarsıda bilmədik hökmünü bir gün.

Ey kağız parçası, əvvəl heç ikən,
Yazılıb, qollanıb yoxdan var oldun.
Böyük bir millətin başını kəsən,
Qolunu bağlayan hökmdar oldun.

Bir eli ikiye paraladın sən
Özün kağız ikən paralanmadın.
Köksünə yazılan qəlb atəşindən,
Niyə alışmadın, niyə yanmadın?

Araz sərhəd oldu, əsdi küləklər,
Sular yatağında qalxdı, köpürdü.
Üstü dama-dama taxta dirəkler,
Çayın kənarında səf çəkib durdu.

Sular, sizdən təmiz nə var dünyada?
Ləkədən xalidir axı qəlbiniz.
Bağrınız alışıb niyə yanmadı
Bu çirkin əmələ qol qoyanda siz?

Ey Araz, səpirsən göz yaşı sən də,
Keçdikcə üstündən çölün, çəmənin.
Səni arzulara sədd eyləyəndə,
Niyə qurumadı suların sənin?

Dayanıb Arazın bu tayında mən
"Can qardaş" deyirəm, o da "can" deyir.
Ey zaman, sorğuma cavab ver, nədən
Səsim yetən yerə, əlim yetməyir?..

Qarışb gözümdə, qarışb aləm
Dərd-dərdi doğrayır, qəm-qəmdən keçir.
Arazın üstündən keçə bilmirəm,
Araz dərdim olub sinəmdən keçir.

Taxta dirəkləri torpağa deyil,
Qoydular Füzuli divanı üstə.
Yarıya bölündü yüz, yüz əlli il
Gəraylı, bayatı, muğam, şikəstə.

Dəmir çəpərləri eşqim, diləyim,
Tarixim, ənənəm üstə qoydular.
Yarıya bölündü canım, ürəyim,
Yarıya bölündü Arazda sular.

Taxta dirəkləri qoydular ax, ax!
Qəlbimin, ruhumun, dilimin üstə.
Biz güldük, ağladıq, yenə də ancaq
Bir sazin, bir telin, bir simin üstə.

Ürəkdən ürəyə körpü? Bir dayan!
Dərdimiz dinirsə, bir sazin üstə
Şəhriyar yaralı misralarından
Körpü salmadımı Arazın üstə?!

Bu taydan o taya axışdı sel tək
Gözə görünməyən könül telləri.
Bu selin önünü nə çay, nə dirək
Kəsə bilməmişdir yüz ildən bəri.

Ağalar bilmədi birdir bu torpaq
Təbriz də, Bakı da Azərbaycandır.
Bir elin ruhunu, dilini ancaq
Kağızlar üstündə bölmək asandır.

Böl, kağız üstündə, böl, gecə-gündüz,
Torpağın üstünə dirəklər də düz,
Gücünü, əzmini tök də meydana,
Qoşundan, silahdan sədd çək hər yana.
Torpağı ikiye bölərsən, ancaq
Çətindir bədəni candan ayırmaq!

Ayırmaq kimsəyə gəlməsin asan
Bir xalqın bir olan dərdi-sərinə.
O taydan bu taya Mustafa Payan
Oxuyur Vahidin qəzəllərini.

Dolandı zamanə, döndü qərinə,
Şairlər od tökdü yenə dilindən.
Vurğunun o həsrət nəğmələrinə
Şəhriyar səs verdi Təbriz elindən:

"Heydər baba, göylər qara dumandı,
Günlərimiz bir-birindən yamandı.
Bir-birindən ayrılmayın, amandır,
Yaxşılığı əlimizdən aldılar,
Yaxşı bizi yaman günə saldılar.

Bir uçaydım bu çırpınan yelinən,
Qovuşaydım dağdan aşan selinən,
Ağlaşaydım uzaq düşən elinən.
Bir görəydim ayrılığı kim saldı,
Ölkəmizdə kim qırıldı, kim qaldı”.

1959.

II hissə

İSTİQLAL

1

Zərurət görmədim təsadüf qədər
Məqsədə yönəlir bu başsız axın.
Məndən rica etdi bir vətənsəvər
Yazım davamını mən “Gülüstan”ın.

Yazmışdım mən onu düz qırx il qabaq.
O vaxtdan bu yana çox sular axdı.
Arazın suyunda enib qalxaraq
Ürəkdə bəslənən arzular axdı.

Torpağa düşmədi, apardı yellər
Arzu toxumları sulara düşdü.
Yandı, pörşələndi həsrət könüllər
Yenə bu minvalla illər ötüşdü...

“Gülüstan” adicə haraydı, haydı
Qulaqlar kar olur biz qışqıranda.
Mən onu yazanda şah zamanıydı,
Başqa bir zamandır indi İranda.

Millət qarşılaşdı başqa yasaqla
Çəkdi imtahana böcək, quşları

* İshaq Ozan oğlu.

Üsullar dəyişdi, gedən bıçaqla
Gələn, pambıq ilə kəsdi başları.

Dünya çalxalandı, sular duruldu
Tərsinə dolandı əsrin məhvəri.
Zaman hökm elədi, vaxt hakim oldu
Ayağa qaldırdı qul millətləri.

Qullar silahlandı qəzəbdən, kindən
Ayıra bildilər dumandan sisi.
Qovdu ağasını məmləkətindən
Kölə Afrikanın külə zəncisi.

Göyə dirək oldu amanım, ahım,
Halalca haqqımız bizdən yan qəçar.
Zəncinin bəxtini açan Allahım
Bəs mənim bəxtimi nə zaman açar?

Yaman uzun çəkdi hökmü bu qəsdin,
Ayrılib ikiye döndü bir Vətən.
"Gülüstən" adlanan bu ifritənin
Kağızı, qələmi nədənmiş görən?

O kağız, o yazı yumdu gözləri
Yanan ürəklərdə od külə döndü.
Bizim aramızda o gündən bəri
"Gülüstən" tikanlı meftilə döndü.

Baş idik, ayağa indi yol olmaq
Bizi dərdimizə bu gün yad eylər.
Bir vaxt hakim ikən dönüb qul olmaq
Bizim bəxtimizə yazılmış məgər?

Bir vahid millətə, iki hakimin
Dili doğmalaşdı... Bu lap ağ oldu.
Doğma anamızın şəkərdən şirin
Bizə öyrətdiyi dil yasaq oldu.

Hakimlər özü də bilirdi aşkar
Mənim öz dilim var, öz tarixim var.
Siz haqqın üzünü boyalayırkən
Həqiqət də aydın, yalan da aydın.
Yüz min erməninin məktəbi varkən,
Yirmi milyon türkcə onu qıymadın.

Dinində, törəndə bizimlə birkən
Yasandan sən mənim haqqımı sildin.
Dininə düşməni əzizləyirkən,
Sən öz dindəşına düşmən kəsildin.

Özündən, sözündən qaçaq dilimiz
İslanıb üşüdü qarda, çisəkdə.
Yüksək məqamlarda yasaq dilimiz
Qovulub yaşadı kənddə, kəsəkdə.

İnsan olmaq üçün uşaq dil açar
Yasaqlar önündə biz dilsiz olduq.

Dil varsa, xalq da var, şan-şöhrət də var
Dil yoxsa, millət yox, heç varlıq da yox.

Soruşduq: - Dilimiz yoxsa, biz kimik?
- Farsdan dönməsiniz - dedilər bizə.
Baxıb gözüümüzün içinə dimdik,
Onlar qəsd elədi mənliyimizə.

Belə "tarixçilər", belə nadanlar
Sizdə də, bizdə də ürəkdir ancaq.
Düşmən olsalar da millətə onlar
Hakimi-mütləqə dirəkdir ancaq.

Firdovsin söz açdı türk oğlu kimi
Əfrasiyab adlı Alpər-Tunqadan.
Məgər fars idimi sizin Rüstəmi
Döyüşə çağıran o böyük xaqan?

Rüstəm Zal - İransa,
Əfrasiyab - Turan,
Beləysə, fars olub

Türk nə zamandan?
Məgər türk deyildi mənim şahlarım
Əsrlər boyunca mülki-İranda?
Bəs səni tutmazmı naləm, ahlaram
Məni "farsdan dönmə" adlandıranda?

Türkün zatındadır kişilik, mərdlik
O, öz düşməni vurmaz arxadan.

Türkə, Türk dilinə bu düşmənçilik
Sizdə bir adətdir qalü-bələdan.

Tarixə baş vuraq: Bu ağ, bu qara
Mərdlik mayasıyla yoğrulmuş babam.
Haqqını tanıdıb çox haqsızlara
Amma haqsıza da mərd olmuş babam.

Bəzən özümüzü bəyənmədik biz
Dedik, filankəsə gərək oxşayaq.
Yandı öz bağımız... fikir çeşməmiz
Özgə bağlarını suladı ancaq.

Heç kəs inciməsin, dedik qoy bizdən
Yandıq yad evində bir çıraq kimi.
"Buyur" deyə-deyə hörmətimizdən
Qonağı elədik evin sahibi.

Bizim böyük-böyük ustadlarımız
"Xəmsə"lər bağladı özgə dilində.
Dönüb yadın oldu bizim varımız
Babam talan oldu öz mənzilində.

Yada abidələr ucaldıb dedik:
Fəhləlik bizimdir, ustalıq sənin.
Çox zaman özgəyə qulluq elədik
Beyin bizim oldu, əsər özgənin.

Nadir də, Qacar da ölkələr aldı
Vətən ucalmadı, taxtı ucaldı.
Öz doğma elini ayağa saldı
Şahlar bizim oldu, zəfər özgənin.

Saldıq özümüzü özümüz gözdən
Kül ilə oynadıq, əl çəkib közdən.
Ölkələr nur aldı şəfəqimizdən
Günəş bizim oldu, səhər özgənin.

Mənim sərvətimə cahan göz dikdi
Sərvətim, dövlətim ona gərəkdi.
Babam yer şumladı, babam yer əkd
Zəhmət bizim oldu, bəhər özgənin.

Açdı sinəsini bizə bu torpaq
Aləmi bəzəyib lüt olduq ancaq.
Cıdırda çapsaq da hamıdan qabaq
Hünər bizim oldu, nəmər özgənin,
Qızıl bizim oldu, kəmər özgənin.

Meydan oxusaq da çərxi-dövrana
Bəzən özümüzlə üzbəüz olduq.
Düşməni əzsək də mərdü-mərdana,
Bəzən düşmənimiz özümüz olduq.

Zamanın küləyi de əsdi hardan?
Uduza-uduza axır udulduq.

Vaxtın axarında gəldi bir zaman
Biz iki hakimə dönüb qul olduq.

Ayılın hakimlər, dönür bu dövrən
Qorxun haqqı görən Allahınızdan.
Tarixi gerçəyi danmayın barı
Sizin çörəyiniz diziniz üstə.
Tarixi əzmiylə yaradanları
Niyə çökdürdünüz bu gün diz üstə?

Sədi dərs də verdi sizə ədəbdən
Sizə başqasını bəyənmədiniz.
Möhtəşəm bir dini alıb ərəbdən
Ərəbə "çəyirtkə yeyən" dediniz.

2

Quzeydə ayağa qalxdı məmləkət
Bir təpə bir dağla üz-üzə gəldi*
Millətin qəlbində boy atan nifrət
Köksün həmləsiylə o dağı dəldi.

Yaman acıq gəldi bu nifrət ona
Tankların altında əzdi milləti.
Sığdıra bilmədi dağ qüruruna
Təpə önündəki məğlubiyyəti.
Millət millət olur, arzu, niyyəti,

* 1990-cı il 20 yanvar qırğınına işarədir.

İnamı, inadı,

öz imanıyla.

Dərk edib bu haqqı, bu həqiqəti,

Suvarıq torpağı şəhid qanıyla.

Eşidib qəlbimin üsyan səsinə,

Yazdım "Şəhidlər" in faciəsini:

"Dilək bir çiçək də bitirə bilməz

Bu gündən sabaha körpü olmasa.

Azadlıq ağacı bar verə bilməz

Şəhidlər qanıyla suvarılmasa.

...O şənbə gecəsi gecikdi səhər

Zaman itirmişdi o gün sağ-solu.

Ömürdən keçərək, keçdi şəhidlər

Bir qanlı gecədə min illik yolu.

O şənbə gecəsi ölüb-dirildik

Şərəf papaq oldu, başlara qondu.

O qətl gecəsi xalqın min illik

Şücaət tarixi təkrar olundu.

Qatil gülləsinə qurban gedirən

Gözünü sabaha dikdi şəhidlər.

Üçrəngli bayrağı öz qanlarıyla

Vətən göylərinə çəkdi şəhidlər.

O şənbə gecəsi, o qətl günü

Mümkünə döndərdik çox namümkünü.

Xalqın qəlbindəki qorxu mülkünü
O gecə dağıdıb sökdü şəhidlər."

3

"Gülüstan" yarandı düz qırx il əvvəl

"Şəhidlər" nəticə, "Gülüstan" təməl.

Azadlıq verilməz bilək bir kərə

Azadlıq alınar, budur doğru yol.

Axi "Gülüstan" dan ta "Şəhidlər" ə

Gedən uzun yoldu keçilən bu yol"

Daş körpü - vəhdətim, daş Xudafərin!

Gərəksiz daşların qalağı oldu.

Üstündən bir kimsə keçmədi... min-min

Könül həsrətinin göz dağı oldu.

Gəldi başımıza nələr, ay nələr,

Goramı aparaq bu dərdi qardaş?

Bütün bu bəlalar, bu faciələr

Həmən "Gülüstan" dan göyərdi, qardaş.

Quzeydə yerini göstərdik yada,

Zorun təməlini haqq deşə bildi.

Gördük, bizdən başqa bu gen dünyada

Bütün ayrılanlar birləşə bildi.

* Bu misralardakı fikir dostum H. Həsənovun "İstiqlal" adlı kitabına yazdığı ön sözdəndir.

Biriykən ikiyik, bu halımızla
Biri-birimizə həsrət qalmışiq.
Biz hələ bu gün də xəyalımızla
Həsrətin üstündən körpü salmışıq.

Buna da şükr edib, "təvəkkül" - dedik,
İmdadçün həmişə üz tutduq göyə.
Elə zaman gəldi, keçmək istədik
Xəyali körpüdən biz, daş körpüyə.

Daş körpü - vəhdətim, daş Xudafərin!
Gərəksiz daşların qalağı oldu.
Üstündən bir kimsə keçə bilmədi
Bölünən bir xalqın göz dağı oldu.

Biri-birimizə gəndən "gəl" - dedik
Tanrı üz çevirdi elə bil bizdən.
O qədər üstündən keçə bilmədik
Körpünü ot basdı qəhərimizdən.

İki əsrdir ki, o daş körpünün
Bu tayında mənəm, o tayında sən.
Sökülüb-dağılır daşlar günbəgün
Sərhəd dirəkləri xəbərsiz oldu
Bizim qəlbimizdən keçən körpüdən.

Qəsbkar qəsdini əbədi sanmış
İki başda duran tağlara bir bax.

Çoxu dağılsa da dimdik dayanmış
Birinci tağ ilə axırıncı tağ.

O tağın biri mən, o biri sənsən
Onlar əsrlərlə dözüb sellərə.
Selin zərbəsinə tağlar dözübsə,
Nə gəlib arzusu bir könüllərə?

Bu gün qismətimiz qəm-kədərdisə,
Dünənki birliyim heç unudulmaz.
Çayın altındakı torpaq birdisə,
O tayı bu taydan ayırmaq olmaz.

Necə il əvvələ qayıdaq yenə
Diləklər dikəldi, "mən varam" - dedi.
Bu böyük diləyin zərbələrinə
Sərhəd dirəkləri tab gətirmədi.*

Bu taydan o taya haray qaldırıb,
Özüne güvəndi bu millət yenə.
Dəmir məftilləri dişilə qırıb
Oğullar doladı biləklərinə.

Araz öz yoluyla yenə axırdı
Həsrət divarını o gün aşdılar.
Qardaşlar qollardan zənciri qırdı

*) 1989-cu ilin dekabr ayında quzey azəri türklərinin tikanlı sərhəd məftillərini yarıb o taya keçmələrinə işarədir.

Çayın ortasında qucaqlaşdılar.
Dərdi boğazlayıb o gün sevincdən
Onlar hönkür-hönkür hey ağlaşdılar.

Qardaşlar ağladı o gün doyunca
Soldatlar, sərbazlar dəhşətə gəldi.
O günün ertəsi Araz boyunca
Tikanlı dirəklər yenə dikəldi.

Qovuşdu bir günlük bu tay o tayla
Bir günlük sevincdən ças-baş oldular.
Qardaşı qardaşdan ayırmasıyla
Soldatla sərbaz da qardaş oldular.

Ölmədi, o günü gördü Bəxtiyar
Dedi: - Haqq önündə zor bərbad olsun.
Dedi: - Mən o günü gördüm, Şəhriyar,
Qabaqda işıq var, ruhun şad olsun.

Bu yerdə ustadla neçə il əvvəl
Telefon söhbəti yadıma düşdü:
Mən ona "gəl" - dedim, o mənə "gəl-gəl"
Əllər görüşmədi, səslər görüşdü.

"Məndən xəbər aldı: - Neçə yaşın var?
Yaşımı söylədim, dedi: - Mən alqış!
Dedim: - Nəyə alqış, ustad Şəhriyar?

* 1981-ci il yanvarın 23-də Şəhriyarla olan telefon söhbətim.

Dedi ki, cavansan, sən mənə baxmış.
Arzum göyermədi, keçibdir yaşı,ım,
O vüsəl gününü sən gör, qardaşım".

Getməz ağzımızdan o günü dadı
Mən gördüm o günü bircə gün ancaq.
Başımız üstündə yenə oynadı
Bu tayda "dubinka", o tayda şallaq.

Biz bunu bacardıq... Ancaq nə fayda?
Verdik əlimizdən yelə fürsəti.
Allah bir də nə vaxt, hansı dolayda
Bizə verəcəkdir elə fürsəti?

Tarixdə neçə yol uduzduq nədən?
Zirvəyə qalxmışdıq, biz niyə endik?
Səbrlə, tədbirlə, ölçüb-biçmədən
Ağla güvənmədik, hissə güvəndik.

Səttarxan, Bağırxan və Pişəvəri
Bizimçün hər biri diridən diri.
Onlar qəhrəmandı, qəhrəman, fəqət
Təkcə igidliklə kar aşmır indi.
Uzağı görmədən, təkcə cəsarət
Arzuya, istəyə yol açmır indi.

*) Dubinka - Dəyənək (rus sözüdür).

Onlar ölçmədilər uzununu, eni
Tədbir tökmədilər, əzab çəkдилər.
Tuta bilsəydilər günün nəbzini
Arzu güllərini dəracəkдилər.

Qırx il həsrət qaldı almana alman
Dövrana baxdılar, vaxta baxdılar.
Onlar qanadlanan arzularından
Zamanın çiyinə qanad taxdılar.

Düşündük dərdimiz artdı ilbəil
Vaxtın damarını tuta bilmədik.
Siz: " zaman başqadır, vaxt o vaxt deyil",
Bizsə o arzuyla şerlər dedik.

İstiqlal qazandı quzeydə ölkə
Bunu gözləmişdi millət yetmiş il.
Bu gün aldığımız azadlıq bəlkə
Bizi biz edəcək istiqlal deyil?

İstiqlal qazandıq, kim "oxay" dedi?
Təzə bəlalara biz sinə gərdik.
İstiqlal milləti sevindirmədi
İstiqlal qazanıb, torpaq itirdik.

Çəkdi bu milləti hərə bir yerə
Məqsəd - kürsü eşqi, amal - mənəfəət.
O qədər çəkışdik, həm fırqələrə
Həm də bölgələrə bölündü millət.

Umdu, nəşə umdu Vətəndən hamı
Amma unuduldu məmləkət dərdi.
Kürsüyə çatmaqçün biri Ağdamı
Biri də Şuşanı güdaza verdi.

Bunlar həqiqətdir, ay bədbəxt, sənin
Hansı amal ilə qəlbin döyündü?
Unudub dərini bütöv Vətənin
Kürsü hərisliyi amala döndü.

4

İslam bayrağıyla başqası gəldi
Hamı düşündü ki, dünya düzəldi.
Solub-saralırdı sahibsiz tək
Bizim viran olmuş könümüzdəki
Arzu çiçəkləri ...

o gün suladıq.

Biri-birimizi mustuluqladıq.
Bizim Söhrab Tahir, Balas, Mədinə
Bayram libasları geydi əyninə.
Ertəsi eşitdik möhtərəm imam
Yaratdı ölkədə "cümhuri-islam".
Çox gözəl, cümhura nə irad, nə söz?
Məgər bu deyilmi istədiyimiz?

Şahlıq diyarında, şah ölkəsində
"Döndü həqiqətə" yüz illik xəyal.

Türkün öz dilində, öz ləhcəsində
Qəzetlər, dərgilər çıxdı dalbadal.

Nə oldu sonrası? Keçdi bir qədər
Boyalar silindi, bozardı üzlər.
Gördük vədlərdən təkə söz qalıb
Zülm qah-qah çəkir, haqsa hönkürür.
Şahlıq devrilsə də, başqa rəng alıb
Yaşayır əvvəlki zülm başqa cür.

Adını dəyişib, əhdini danıb
Yenə həməni zülm, həməni əsarət.
Qarmağa taxılan ətə aldanıb,
Tələni görmədi zavallı millət.

Zülm nə din bildi, nə dil, nə Vətən,
Cəhalət uydurdu İslam adına.
Açıq fikirlilər qaçdı ölkədən,
Dözməyib cahilin xurafatına.

Düşünən başları qovdu ölkədən
Farsı da, kürdü də, türkü də qəsdən.
Deyən tapılmadı, otur yerində
Mən qafil deyiləm sözə aldanam.
De, hanı bəs sənin əməllərində
Şəri boğazlayan müqəddəs İslam?

Məgər yuvasından didərgin düşən
O bədbəxt kimsələr müsəlman deyil?

İslamda insanlıq ləyaqətindən
Nitqlər söylədin minbərlərdə sən,
Yurddan qovduqların bəs insan deyil?

Minbərdən bağırdı söz gövsəyənlər:
"İslama hər yerdə dayağıq" - deyə.
Bizi darda qoyub "İslam" deyənlər
Niyə dayaq oldu bəs erməniyə?

Dandın həqiqəti sən bilə-bilə
Sübutun uydurma, dəliliñ əbəs.
Erməni qəsbinə kirməyinklə
Xoruzun quyruğu görünmürmü bəs?

Qorxuram bu yerdə belimiz sına
Adını qoymusan "İslam dövləti".
Özün de, budurmu din qardaşına
İslam dövlətinin xətri, hörməti?

Bunun da kökünü bilirik nədir?
Səninçin "arilik" dindən öndədir.
İslama "vay" dedi, dinə "vay" dedi
Arxaya çəkildi din qohumluğu.
Sizi erməniyə dayaq eylədi
Əcdadda birləşən qan qohumluğu.

Tapıldı bizdə də cəhalətindən
Dinin cəvhərini anlamayanlar.

Atıldı meydana, yapışıb dindən
Onu ciblərinə qazanc sayanlar.

Kəbəyə getdilər hər il dalbadal
Ziyarət deyildi, ticarətdi bu.
Bəs hanı haqq yolu? Bu səfər, bu yol
Hacılıq adıyla tacirlik oldu.

Dedilər: "Dərdlərə son qoymaq üçün
"İslam partiyası" gərəkmiş bu gün.
Bir deyən olmaıdı amma onlara
"A qardaş, din hara, siyasət hara?"

Nədir bu partiya? Mən anlamıram
Fırqə, dar çərçivə, fırqə bir qəfəs!
O boyda ucalıq, o boyda İslam
Fırqə qəfəsinə sığışarmı bəs?

Din ilə ucalır ruhumuz göyə
Göylər bir qiyasa, ölçüyə gəlməz.
O böyük din ilə bircə fırqəyə
Bəşərin yarısı sığışa bilməz.

5

Sökülür dan yeri, görmürsənmi sən
Zamanın özündən, vaxtın özündən?
Bu nə boş xəyaldır, nə şirin rəya?
Közərir cınqa od külün içində.

Dünyanı titrədən qoca Rusiya
Bölünüb söküldü bir gün içində.

Köksünə dağ üstədən dağ çəkilən xalq
Bir gün dağ çəkəcək dağın köksünə.
Məftil çəpərləri qıra bilən xalq
Bir il gec, bir il tez - qıracaq yenə.

Torpağı yoğurur vaxt özü qanla
Vaxt gəldi, bircə söz min düyün açar.
Artıq anlamışıq ahla, amanla
Nə məftil əriyər, nə sərhəd uçar.

Zülm öz-özünə kəsilir qənim
Baxın öz yönünü dəyişən çarxa.
Suyun gəlməsinə şübhəm yox mənim
Bir vaxt şırıl-şırıl su gələn arxa.

Salaq yadımıza bu gün, cahanın
Rəngləri dəyişən xəritəsini.
Biz də görəcəyik Azərbaycanın
Güneyli-qüzeyli xəritəsini.

Noyabr, 1999.

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

1998	3
Söz güləşməsi	5
Güman qalib Allaha	8
Tarix	10
Yuxuluyam, yuxulu	12
Bayraq	13
Sizif zəhməti	14
Qəribə deyilmi?	16
Nöqsandan da bətərmis	18
Məndən xəbərsiz	19
Qaranlıq	21
Yazıq Vətən	22
Qapılar	25
Bu qan, bu qada	26
İntihar	28
Nə vaxt üzün güləcək?	29
Mənim fərqim varmı heç?	31
Ağıla sərhəd	33
Qorxuram	34
Qürbət-Vətən	35
Unut ki, susasan	36
Bahar gəlir	37
Bəs niyə təklənilərəm?	38
Yalan bazarı	39
Taxıl növləri	41
Tənha məzar	44
Ağıl-fəhm	46
Yaş ağrısı	47

Müəllim	48
Qul bazarı	50
Neçə-neçə sualım var	54
Sona çatır əsrimiz	55
Yol ki, belə gedir	58
Sual	59
Gülməliyəm bəlkə mən?	60
Özümü inkar	61
Qədər	62
Nə qazanmışam?	63
Çox imiş	64
Bahar havasıyla	65
Xəyalla yaşamaq	66
İztirabın dili	67
Necə tapım mən?	68
Dialog	69
Neçin?	70
Bayatılar	71
Yenildim, yeniləşdim	72
Özümdən qaçış	73
İlan-qartal	74
Yağmasa...	75
Millətim	76
Gör, məni	78
Axtarırsan	79
Görmür, görür	81
"Qarabağ kafesi"	82
Əl qaldırmışam	83
Yarəb	85
Atatürk	86
Dükandar-müəllim	87

Kaş ki...	.89
Cəlaləddin Mövlanaya bənzətmələr	.90
İbrət	.91
Nəfsimiz	.92
Yolsuz	.93
Qəribəm	.94
Dörtlüklər	.95
Seçək tükdən tükü	.96
Nə biləydim?	.97
Görtlür	.98
Üz başqa, öz başqa	.99
Günümüz	.100
Gülüsmək nə demək?	.101
Bizi	.102
Öyrətdikcə, öyrənmişəm	.103
Haqqı	.104
Dərd qovur məni	.106
Bax	.107
Ozan oldum	.108
Gerçək günahkardır	.109
Küstübdür	.110
Ağıl başqa, ürək başqa	.111
Dirənib ərşə...	.113
Allahdan qanad istədim.	.114
1999	.115
Dəyişmələr	.117
Üç ömür, üç tale	.119
Xalqa	.121
Yuxum perik düşüb	.122

Özümdən qisas	.124
Sualın cavabı	.126
Günah-tövbə	.128
Körpülər	.130
Mən - özümün düşməni	.131
Təsəvvüf	.133
Bizə dərs olmadı	.134
Tökəməldə tənəzzül	.136
Utanmaq-qızarmaq	.137
İbadət	.140
Anlaya bilmədim	.146
Vicdan xəstəsiyik	.147
Fikrin, düşüncənin göy qurşağı	.151
Qorxu-sevgi	.152
Fərd	.154
Ziyası içindən doğan ziya	.156
Zəhərli ağac	.157
Bir macal ver	.158
Xəyalpərəst	.159
Maşın silən uşaqlar	.160
Vətən dərdi	.162
Bağışlamaq	.163
Ana birsə...	.164
Günah	.165
Bir məram, bir qayə	.166
Nağılım gəlsin	.168
Havaya sovrulan toz	.170
Deprem	.171
Mənəmlik-vicdan	.173
Yamaq ömür	.175
Belə getsə...	.177

Gerçək öldü, yalan yox	178
Olur	179
Dərsə gedən Dilarəm	180
Məndə biz	181
Savabımın yaşdaşıyam	182
Oxu gözümdən mənim	183
Düz yol, əyri yol	184
Balıx yoxdur	185
Körpü dünya	187
Pəşiman	188
Gətirər	190
Çıydım	192
Gədərlərməz	193
Yox	194
Haqqa tapınmaq	195
Dənim üyüdülmədi	196
Həyat yaşasın deyə	197
Qar yağır	198
Gülüm	200
Adəmdən əvvəl	201
Özgə	203
Gecələr - pənah yerim	206
Bizim yerimizə	208
Qıfıllar	210
İçərişəhərə ağı	214
Ehtiyacı var	215
Hər gün bir addımdır	216
Koto	217
Kökündən xəbərsiz	219
El dərdinə qalan yox	221

Müxtəlif illərdə yazılmış şeirlər	223
Vətəndaşlıq vəsiqəm	225
Ay dədə	231
Həm nəvə, həm baba	239
Əmanət kimi	240
Hara gedir bu dünya?	241
Azərbaycan-Türkiyə	243
Zaman mənim içimdədir	244
Şükür	246
Dünyanın	248
Gülüstən (poema)	249

BƏXTİYAR VAHABZADƏ

AĞIL BAŞQA, ÜRƏK BAŞQA

Şerlər və poema

Rəssam Zaur Əliyev

Texniki redaktor Elmira Tağıyeva

Nəşriyyat redaktoru Firuzə Nağıyeva

Çapa imzalanmış 03.05.2000. Kağız formatı 70x100 1/32. Sərti çap
vərəqi 11,61.. Uçot-nəşr vərəqi 9,7. Tirajı 500. Sifariş 828. Mülqavilə
qiyməti ilə.

"Azərbaycan" nəşriyyatı.
370146 Bakı, Metbuat prospekti, 529-cu məhəllə

177-216040